

Pravnik

revija za pravno teorijo in prakso

Letnik 78 (140)

kot naslednik revije

SLOVENSKI PRAVNIK

Številka 1-2/2023

Slovenski pravnik je prvič izšel leta 1862 (izdajatelj dr. Jakob Radoslav Razlag), v letih 1870–1872 so izšli trije letniki revije *Pravnik slovenski* (izdajatelj dr. J. R. Razlag). Leta 1881 je kot 1. letnik izšla revija *Slovenski pravnik* in nato še leta 1882 in 1883 (izdajatelj dr. Alfons Mosche). Leta 1888 je izšel 4. letnik revije (izdajatelj društvo Pravnik), ki je nato izhajala (razen v letih 1918 in 1919) do leta 1944. Leta 1946 (kot 1. letnik) je začela izhajati revija *Ljudski pravnik*, ki se je leta 1953 preimenovala v *Pravnik*; od 1. januarja 1965, po združitvi z revijo Javna uprava, izhaja *Pravnik* kot revija za pravno teorijo in prakso, maja 2015 pa je postala tudi naslednik revije Slovenian Law Review, ki jo je Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani izdajala od leta 2004.

Revija *Pravnik* je vključena v mednarodne bibliografske baze *Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur* (IBZ), *CSA Philosopher's Index*, *ProQuest* in *HeinOnline*, Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS) pa jo je vključila med slovenske revije v mednarodnih bazah podatkov iz seznama ARRS.

*Izdajo najstarejše slovenske pravne revije sofinancira
Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.*

Uredniški odbor:

**dr. Matej Accetto, dr. Mitja Deisinger, Hinko Jenull, dr. Miha Juhart,
dr. Erik Kerševan, Boštjan Koritnik, dr. Janez Kranjc, dr. Marijan Pavčnik,
dr. Konrad Plauštajner, dr. Saša Prelič, Mojca Seliškar Toš, dr. Darja Senčur Peček,
dr. Grega Strban, dr. Alenka Šelih, dr. Mirjam Škrk, dr. Verica Trstenjak,
dr. Lojze Ude, dr. Dragica Wedam Lukić**

Mednarodni uredniški odbor:

**dr. Mihajlo Dika, dr. Katja Franko-Aas, dr. Tatjana Machalová,
dr. Miomir Matulović, dr. Ivan Padjen, dr. Joseph (Jože) Straus, dr. Jernej Sekolec**

Odgovorna urednica:

dr. Dragica Wedam Lukić

Strokovni urednik:

Boštjan Koritnik

Tehnični urednik:

Dean Zagorac

Pravnik Izdajatelj in založnik: Zveza društev pravnikov Slovenije, v sodelovanju s
Pravno fakulteto Univerze v Ljubljani

Naslov: Poljanski nasip 2, 1000 Ljubljana

Tisk: Litteralis, d.o.o.

Naklada: 400 izvodov

Izide 12 števil na leto, v šestih zvezkih.

Spletna stran s kazalom, povzetki, navodili za avtorje in naročilnico
(tudi v angleščini): **www.revija-pravnik.si**

Naročila

e-naslov: pravnik@revija-pravnik.si, tel.: 01 42 03 113, faks: 01 42 03 115

Letna naročnina (cene z DDV):

- za pravne osebe 100,02 EUR, posamezni zvezek 25,00 EUR
- za posameznike 70,00 EUR, posamezni zvezek 20,00 EUR
- za študente 30,00 EUR, posamezni zvezek 10,00 EUR
- za tujino 180,00 EUR, posamezni zvezek 40,00 EUR

IBAN: SI56 6100 0000 9259 676

VSEBINA

Uvodnik

Christoph Grabenwarter

Evropska pravna država – 7
(izvirnik v angleškem jeziku) – 15

Članki

Erik Kerševan,
Neja Sterle

Obveznost postavitve vprašanj za predhodno
odločanje s strani Vrhovnega sodišča – 25

Drugi članki in prispevki

Vasilka Sancin

Ekipa Pravne fakultete Univerze v Ljubljani
najuspešnejša delegacija na UCYMUN – 51

Boštjan Koritnik

Klub Alumni Pravne fakultete: nov zagon v
letu 2023 – 55

Prikazi knjig

Boštjan Koritnik,
Peter Šujica

Posodobljeni veliki komentar posebnega dela
KZ-1 – 57

In memoriam

Boštjan Koritnik

Konrad Plauštajner (1941–2022) – 63

Avtorski sinopsisi

(v slovenskem in angleškem jeziku) – 69

Navodila za avtorje

*(v slovenskem, angleškem in hrvaškem
jeziku) – 81*

CONTENTS

Editorial

Christoph Grabenwarter

The European *Rechtsstaat* – 7

Articles

Erik Kerševan,
Neja Sterle

Obligation of the Supreme Court to Refer
Questions for a Preliminary Ruling – 25

Other Articles and Contributions

Vasilka Sancin

University of Ljubljana Faculty of Law's
Team – the Most Successful Delegation at
UCYMUN – 51

Boštjan Koritnik

Faculty of Alumni Club: A Fresh Momentum
in 2023 – 55

Reviews of Books

Boštjan Koritnik,
Peter Šujica

A Revised Comprehensive Scientific
Commentary of the Special Part of the
Criminal Code (KZ-1) – 57

In Memoriam

Boštjan Koritnik

Konrad Plauštajner (1941–2022) – 63

Authors' Synopses

(in Slovenian and English language) – 69

Guidelines for Authors
(in Slovenian, English and Croatian
language) – 81

EVROPSKA PRAVNA DRŽAVA

Christoph Grabenwarter,

*profesor za javno pravo, gospodarsko pravo in mednarodno pravo
na Ekonomski univerzi na Dunaju, predsednik Ustavnega sodišča
Republike Avstrije*

1. UVOD*

Na dan 23. decembra 1991 je bila sprejeta nova Ustava Republike Slovenije. Ta dan je pomenil začetek uspešne pravne države v osrčju Evrope. Danes praznujemo tako obstoj ustave kot tudi varuha ustave – slovenskega Ustavnega sodišča.

Pandemija nam je preprečila več praznovanj, med drugim tudi praznovanje stote obletnice avstrijske ustave in tridesete obletnice slovenske ustave. V tem času smo se naučili, da ni nič narobe, če praznujemo leto pozneje. Danes smo se zbrali, da bi se ozrli v preteklost, na trideset izjemnih let, ki jim zdaj žal sledijo meseci nove vojne v osrčju Evrope.

Ustavni sodišči Avstrije in Slovenije sta si zelo sorodni, saj sta zasnovani na istem modelu specializiranega ustavnega sodišča s pristojnostjo razveljavljati protiustavne zakone. Vaše sodišče ima ob tem še posebno pristojnost, ki je v Avstriji bila predlagana, vendar je naše ustavno sodišče še nima – slovensko Ustavno sodišče na podlagi 160. člena Ustave izreka mnenje o skladnosti mednarodne pogodbe z ustavo v postopku njene ratifikacije.

V veselje in veliko čast mi je, da vas lahko danes nagovorim ob tej posebni priložnosti. Ob tem bi vam rad v imenu vseh svojih sodelavcev čestital ob obletnici slovenskega Ustavnega sodišča. Vaše sodišče in vsi sodniki so vsem zelo blizu.

* Besedilo je nekoliko prirejen slavnostni govor na proslavi ob dnevu ustavnosti na Ustavnem sodišču Republike Slovenije 15. decembra 2022. Prevod je delo Simona Leoharja z Ustavnega sodišča Republike Slovenije.

Vprašanje vladavine prava v Evropi – oziroma evropske pravne države (nem. *Rechtsstaat*), kot rečemo pri nas – je postalo osrednje vprašanje: o vladavini prava se ne govori več le v akademski sferi; tudi v politiki je postalo jasno, da jo je treba braniti z vsemi sredstvi.

Preden pa se lotim te teme, naj poudarim naslednje: moje pripombe so splošne in se ne nanašajo na specifično slovenske težave. Če bom razpravljal o vprašanju, ki se vam zdi zelo specifično za Slovenijo, je to zato, ker se isto vprašanje na podoben način pojavlja tudi v drugih državah članicah EU.

2. EVROPA IN PРАВNA DRŽAVA

Ko pravniki govorimo o pravni državi v Evropi, razmišljamo v širšem kontekstu. Koncepti, navedeni v 2. členu Pogodbe o Evropski uniji (PEU) – demokracija, vladavina prava in spoštovanje človekovih pravic, če omenim samo tri – so del evropske kulture, evropskega ustavnega izročila, in sicer ne le kot pravna načela, temveč kot vrednote. In tu se začne zapletati. Kaj je Evropa? Kaj je evropska kultura?

Za začetek naj ponovim definicijo, ki jo je leta 2017 v svojem govoru o Evropi izrekel francoski predsednik Emmanuel Macron:

»To Evropo, v kateri vsak Evropejec (*chaque Européen*) prepozna svojo uso-do v kipih, ki krasijo grški tempelj, ali v nasmehu Mone Lize, Evropo, v kateri lahko v književnih delih Musila ali Prousta občuti evropska čustva, to Evropo kavarn, ki jo je opisal Steiner, to Evropo, ki jo je Suarès imenoval 'zakon, duh, običaj', to Evropo pokrajin in običajev, to Evropo Erasmus – kar jo povezuje, je njena kultura.«

Temu citatu sledi pravni poskus opredelitve evropskega pravnega območja. Pravno območje ne pomeni geografsko določenega območja. Je bolj temelj za izpeljavo pravno zavezujočih kategorij iz pravnih virov, ki zavezujejo posamezne države. Evropsko pravno območje je določeno različno, odvisno od pravne podlage.

Tu se stvari odvijajo dinamično; naj poudarim štiri opažanja o okoliščinah, ki neposredno vplivajo na določitev vsebine elementov evropskega pojma vladavina prava.

- a) Čeprav je Združeno kraljestvo z brexitom izstopilo iz EU, bo vpliv angleške pravne tradicije na pravo EU ostal, zlasti na področju vladavine prava – pri tem imam v mislih temeljne pravice do sodnega varstva iz 47. do 50. člena Listine o temeljnih pravicah ter jamstvo svobode iz 6. člena Listine.

- b) Izstop Rusije iz Sveta Evrope in odstop od Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP) zmanjšujeta ozemeljski domet številnih jamstev vladavine prava, vendar jih notranje vsebinsko krepi. Rusija in zlasti Ustavno sodišče Ruske federacije sta se evropski vladavini prava že leta postavljala po robu in celo dvomila vanjo.
- c) Prva in druga ugotovitev vodita do tretje ugotovitve, in sicer, da se pomen Listine o temeljnih pravicah za razlago EKČP ne povečuje le dejansko, temveč tudi iz pravnih razlogov.
- d) Vse tri zgornje ugotovitve vodijo do četrte ugotovitve, in sicer, da se je v zadnjem času verjetnost pristopa EU k EKČP spet povečala. Komisija in zadnja predsedstva Sveta so v zakulisnih pogajanjih dosegla velik napredek. V vsakem primeru za pristop ni več nobenih pravnih ovir.

3. NACIONALNO IN EVROPSKO NAČELO VLADAVINE PRAVA

Za pravne države je značilno, da imajo njihovi pravni sistemi določeno stopnjo določnosti in predvidljivosti (nem. *Gesetzesstaat* – država zakonov) ter ustrezne institucije, ki zagotavljajo zakonito delovanje oblasti (nem. *Rechtsschutzstaat* – država, ki zagotavlja pravno varstvo). Ta vnaprejšnja določljivost in posledična predvidljivost obstoječih pravic in obveznosti sta tisto, v čemer se pravna država razlikuje od svoje predhodnice, policijske države. *Pravna država* je tudi *ustavna država*, tako da je državna oblast omejena s tem, da je suveren (v demokraciji so to predstavniki ljudstva) vezan na višji pravni akt (ki na primer ureja zakonodajo). Večina današnjih ustavnih držav v Evropi ima tudi specializirano ustavno sodišče, pristojno za presojo ustavnosti zakonov, čeprav to ni nujen predpogoj za ustavno državo.

3.1. Načelo pravne države v ustavah držav članic

Med načeli, navedenimi v 2. členu PEU, je verjetno načelo pravne države tisto, na katerega pravo držav članic najmočneje vpliva. V ustavah vseh držav članic je glavna prvina načela pravne države vezanost državne uprave na zakon v smislu načela zakonitosti. Po eni strani se to načelo nanaša na državno upravo, ki je vezana na zakon tako, da lahko deluje zgolj na podlagi in v okviru zakona. V avstrijski Zvezni ustavi je načelo zakonitosti izrecno zapisano v prvem odstavku 18. člena. V slovenski Ustavi je načelo pravne države zapisano v 2. členu. Delovanje države je pogojeno s tem, da je predpisano v zakonu, poleg tega pa načelo zakonitosti predpostavlja tudi primarnost zakona, na kar so se številna ustavna sodišča sklicevala prav v svojih odločitvah, ki so se nanašale na ukrepe

zaradi covida-19. Slovensko in avstrijsko ustavno sodišče sta sprejeli pomembne odločitve, s katerimi sta v času pandemije covida-19 ohranjali vladavino prava. Slovensko Ustavno sodišče je decembra 2020 sprejelo pomembno odločbo. Odločilo je, da morajo biti predpisi objavljeni, preden začnejo veljati, in da morajo imeti ustrezno pravno podlago (v obravnavani zadevi podlago za začasno prepoved zbiranja v izobraževalnih ustanovah). Še izrecneje je sodišče v odločbi, sprejeti junija 2021, navedlo, da so odloki v neskladju z Ustavo že zato, ker nimajo zadostne vsebinske zakonske podlage (načelo zakonitosti). Z isto odločbo je Ustavno sodišče odločilo, da Vlada ni izkazala, da so bili ukrepi, uvedeni z izpodbijanimi odloki, nujni.

Druga bistvena prvina pravne države je, da ustrezne institucije zagotavljajo spoštovanje ustave in zakonov ter da je prizadetim tako zagotovljeno pravno varstvo pred ukrepi države (nem. *Rechtsschutzstaat*). Tudi na tem področju je sodna praksa številnih ustavnih sodišč, zlasti v Srednji Evropi, precej podobna.

3.2. Evropski pojem »vladavina prava«

Čeprav v ustavnem pravu EU ustavna načela niso izrecno določena, je iz njega mogoče razbrati primerljivo vsebino. V kontekstu ustavnih kriz na Madžarskem in Poljskem je bilo izpostavljeno vprašanje, ali tudi pravo EU vsebuje načela, podobna ustavnim načelom v pravu držav članic. Proti obema državam je bil v zadnjih dveh letih uveden postopek, določen s 7. členom PEU. Ta določba določa postopek proti državam članicam, v katerih so temeljne vrednote bodisi ogrožene bodisi prihaja do resnih in vztrajnih kršitev teh vrednot. V tem kontekstu se 7. člen PEU nanaša na vrednote iz 2. člena PEU.

V 2. členu PEU so navedene vrednote, na katerih EU temelji: spoštovanje človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin. V literaturi je bil 2. člen PEU že zelo zgodaj opisan kot ena »temeljnih določb« pravnega reda EU. Vendar pa takšna oznaka le površno izpostavlja pomembnost temeljnih načel. Namesto tega kaže na to, da je funkcija vsebine 2. člena PEU v pravu EU primerljiva s funkcijo, ki jo imajo ustavna načela nacionalnih ustavnih ureditev, kot so navedena v tretjem odstavku 44. člena *B-VG* ali v tretjem odstavku 79. člena *GG*.

Glede na to osnovno umestitev se postavlja vprašanje, ali je vrednote iz 2. člena PEU mogoče razlagati v sodnem postopku, zlasti, ali jih lahko razlaga Sodišče EU. Nesporno je, da Sodišče EU na podlagi 269. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) presoja zakonitost aktov, ki temeljijo na 7. členu PEU, le z vidika njihove skladnosti s postopkovnimi določbami, ne pa tudi z vidika, ali ogrožajo ali kršijo vrednote, zapisane v 2. členu PEU.

3.3. Vsebinsko jedro vladavine prava

Če izhajamo z vidika pravnega in s tem tudi sodnega razvoja 2. člena PEU, lahko opazimo načela v vrednotah, ki so navedene v tem členu in ki so predvsem usmerjene v (nadaljnji) politični razvoj, vendar vsaj na delih posameznih področij tvorijo tudi pravno oprijemljiva »stroga« merila in tako lahko služijo za orientacijo, ko gre za delovanje EU in tudi za pravo držav članic. Takšno razlikovanje je še posebej očitno pri »spoštovanju človekovih pravic«, ki je v prvem stavku 2. člena PEU navedeno na koncu. Pri tem je treba upoštevati sistematično povezavo s 6. členom PEU, ki med viri temeljnih pravic navaja Listino o temeljnih pravicah, Konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter ustavne tradicije držav članic. Glede na to je očitno, da v varstvu človekovih pravic ni mogoče videti zgolj politične in splošne pravne zavezanosti ideji človekovih pravic, temveč ustavno obveznost do jedrnega nabora človekovih pravic. Te pravice vključujejo jamstva iz 3. do 14. člena EKČP in iz 1. člena Protokola št. 1 k EKČP.

V zvezi z vladavino prava kot vrednoto lahko tudi iz primerjalnega pregleda ustavnih tradicij držav članic, EKČP in primarnega prava EU izluščimo vsebino, ki jo je mogoče strniti v jedro načela vladavine prava. Sodišče EU pravilno poudarja neodvisnost sodstva in dostop do neodvisnega sodišča kot temeljni prvini vladavine prava. Ob upoštevanju 47. člena Listine in tudi 6. člena EKČP je treba šteti, da je vzpostavitev takšne organiziranosti sodišč in procesnega prava, ki zagotavlja pošteno sojenje ob hkratnem ohranjanju enakosti orožij strank in razumnega trajanja postopka, osrednji element evropskega pojma vladavina prava.

Prepričljiv pristop odstopa od domneve, da obstajajo temeljna področja, ki jih je mogoče izpeljati iz primarnega prava, in da imajo države članice na vseh preostalih področjih določeno polje proste presoje.

Razveseljivo je, da je Sodišče EU leta 2018 s svojo odločitvijo v zadevi *Sindikalno združenje portugalskih sodnikov* naredilo prvi korak h konkretizaciji vrednot in k določitvi meja, v katerih jih lahko sodišča presojujejo. Ker pa ustavne tradicije držav članic odločilno podpirajo vrednote in načela vladavine prava, temeljnih in človekovih pravic ter demokracije, je treba poudariti navedbo Sodišča EU v tej sodbi, da morajo sodišča držav članic in Sodišče EU, ki jih povezuje 19. člen PEU, to nalogo opraviti skupaj.

4. VLOGA USTAVNIH SODIŠČ

Vloga ustavnih sodišč ni odvisna le od prava EU, temveč predvsem od posameznih ustavnih izhodišč in splošnih razmer. Tudi način, na kakršnega ustav-

na sodišča obravnavajo razmerje med pravom EU in nacionalnim pravom, odločilno vpliva na vlogo ustavnih sodišč.

V državah članicah, ki imajo specializirana ustavna sodišča, je zato naloga teh sodišč predvsem v tem, da v okviru svojih pristojnosti povežejo ustavni načeli vladavine prava in demokracije z vrednotami iz 2. člena PEU ter tako zapolnijo osrednja in obrobna področja ter prispevajo k temu, da ima vsebinska konkretizacija evropskega pojma vladavina prava zadostno legitimnost, da bi jo sprejele tako institucije Evropske unije kot tudi predvsem tiste države članice, ki so deležne ustreznih omejitev (njihovih pravic v EU) ali jim te vsaj grozijo.

Ker Sodišče EU ne more samo odločati, kakšna je vsebina posamezne ustavne identitete, se mora zelo potruditi, da bi ugotovilo vsebino upoštevnih nacionalnih določb. To ne zahteva le iskrenega sodelovanja med Sodiščem EU in ustavnimi sodišči držav članic, temveč tudi preučitev vseh dejstev in celovito sodno presojo. V članku, objavljenem leta 2021, smo skupaj z nekdanjim predsednikom slovenskega Ustavnega sodišča Rajkom Knezom, nemškim sodnikom Huberjem in sodnico Ziemele s Sodišča EU predlagali »obratni postopek predhodnega odločanja« za razjasnitev takih vprašanj *lege artis*. Zdi se, da bi ta zamisel lahko pripomogla k temu, da bi v prizadevanju varovati vladavino prava v Evropi našli ustrezno ravnovesje med luksemburškim sodiščem in nacionalnimi ustavnimi sodišči.

Ustavna sodišča pa ne delujejo pod stekleno kupolo, ki bi jih izločila iz širše družbene razprave. Iz različnih razlogov so v javni razpravi, ki je včasih kontroverzna ali celo razgreta, izpostavljena večjemu pritisku, raven njihove komunikacije pa mora ustrezati zahtevam sodobne medijske družbe. Te vključujejo pravočasna in pogostejša pojasnila, pa tudi zadržanost posameznih sodnikov.

Naj pojasnim, kaj mislim s tem. Ustavno sodstvo potrebuje premislek, kompromise in jasnost – kot se je v svojem predavanju *Scalia Lecture* leta 2021 na harvardski pravni fakulteti izrazil nekdanji sodnik Vrhovnega sodišča ZDA Stephen Breyer. Drugače kot pri evropskih sodiščih velikost ustavnih sodišč ni odvisna od določenega števila držav članic. Cilj je imeti večje število uglednih pravnikov z različnimi predhodnimi izkušnjami, ki so sposobni prek intenzivne razprave poiskati kompromise. To je morda najtežje univerzitetnim profesorjem, ki lahko živijo v utvari, da imajo vedno prav. Da bi obveljalo določeno stališče, skušajo sodniki v kolegijemskem organu druge prepričati z iskanjem kompromisov. Ko je odločitev sprejeta, mora glavni cilj postati njena jasnost. Zunanji svet – opevani »preprosti« ljudje z ulice – ne pričakuje, da bo ustavno sodišče po sprejetju odločitve svojo razpravo nadaljevalo v javnosti. Pričakuje jasne in nedvoumne odločitve. Sodniki, ki se z odločitvijo ne strinjajo, pa tudi

tisti, ki so bili del večine, – v sistemih, v katerih obstajajo ločena mnenja – zaradi zagotavljanja preglednosti uporabljajo instrument ločenih mnenj. Takšno ravnanje je izraz druge vrline sodnikov, in sicer lojalnosti znotraj sodišča. Lojalnost med sodniki in v razmerju do institucije je bistvena. S primerjalnopravnega vidika so ustavni sodniki lojalni svojim kolegom, pripravljeni na dialog v okviru posvetovanja pred odločanjem in zadržani pri izražanju svojega mnenja v medijih in v javni razpravi.

5. ZAKLJUČEK

Za konec se vračam k razmisleku o temeljnem vprašanju. Vladavina prava ni le ustavno načelo, sklop ustavnih jamstev in podaljšek temeljnih pravic ter neodvisnega sodstva. Vladavina prava je tudi del kulture oziroma natančneje določene pravne kulture. V ustavah držav z drugih delov sveta morda obstajajo primerljivi pravni standardi, vendar tako, kot obstaja »evropski način življenja«, obstaja tudi »evropska kultura vladavine prava«. Podpirajo jo državni organi v okviru delitve oblasti v demokratični državi. Prizadevanje za to kulturo je v posameznih državah članicah pogosto naporno in neizprosno. Vrnitev k izvoru evropskega pojma vladavina prava, ki je v rimskem pravu, nemško govoreči Srednji Evropi in anglosaškem pravu, lahko služi kot pomoč pri iskanju izhoda iz kriz.

Slovensko Ustavno sodišče se v tem času tako kot druga sodišča v Evropi sooča s posebnimi izzivi. To se nanaša na zadnji dve letni poročili o delu Ustavnega sodišča, ki navajata naraščajoče število zadev in težave s proračunom ter zagotavljanjem zadostnega prostora za pisarne. Gledano od zunaj, težave Ustavnega sodišča niso le notranje težave Republike Slovenije; prizadevanja za izboljšanje razmer so nujna tudi zato, da se zagotovi izpolnjevanje zahteve po hitrem sojenju, ki izhaja iz 6. člena EKČP, poleg tega pa so nujna tudi za zagotavljanje verodostojnosti Slovenije kot stabilne pravne države.

Če se ozrem na sodišče in njegove člane, ki jih večinoma že nekaj časa osebno poznam in imam z njimi dobre odnose, menim, da smo lahko optimistični. Za menoj lahko vidite uravnotežen organ, specializiran za različna pravna področja, ki se je sposoben marljivo lotiti tako reševanja zapletenih ustavnopravnih vprašanj kot tudi spornih družbenih vprašanj. Prejšnji predsednik Rajko Knez in sedanjí predsednik Matej Accetto sta v vlogi predstavnikov sodišča s svojim skromnim, toda odločnim načinom argumentiranja na mednarodnih konferencah zagotovila visoko raven spoštovanja in ugleda ne le sebi in Ustavnemu sodišču, temveč tudi Republiki Sloveniji. V času vojne v Evropi, številnih kriz in težav pri političnem odločanju je (vsaj) to dober obet.

THE EUROPEAN *RECHTSSTAAT*

Christoph Grabenwarter,

*University professor for Public Law, Business Law and International Law
at the Vienna University of Economics and Business, President of the
Constitutional Court of the Republic of Austria*

1. INTRODUCTION*

On 23 December 1991, the new Constitution of the Republic of Slovenia was adopted. This date was the beginning of the story of the success of a state governed by the rule of law in the heart of Europe. Today we celebrate the Constitution as well as the guardian of the Constitution, the Slovenian Constitutional Court.

The pandemic disrupted several celebrations, including the centennial of the Austrian Constitution and the 30th anniversary of the Slovenian Constitution. But the pandemic has also taught us that postponing celebrations by a year is possible. As we gather here today, we reflect on 30 remarkable years, unfortunately followed by a new war in the middle of Europe.

Our two Courts share a kinship as both follow the model of a specialised constitutional court with the competence to annul unconstitutional laws. Furthermore, your Court possesses a unique feature proposed but not yet realised for the Austrian Court – the competence under Article 160 of the Constitution to issue an opinion on the conformity of an international treaty with the constitution during the ratification process.¹

It is my pleasure and a great honour to address you on this special occasion. I use this opportunity to congratulate you on the anniversary of the Court on

* This text was presented on 15 December 2022 on the occasion of Constitutionality Day at the Constitutional Court of the Republic of Slovenia in Ljubljana before the Constitutional Court. The style of an oral presentation remained unchanged, a few footnotes were added.

¹ Article 160 of the Constitution, official Gazette RS Nos. 33/91-I, 42/97, 66/2000 and 24/03.

behalf of all my colleagues, who feel a strong connection to your Court and all its judges.

The question of the rule of law in Europe or – as we put it in our languages – the European *Rechtsstaat*, *evropska pravna država* – has become a crucial issue, in other words: talking about the rule of law is no longer only an issue for the academic world, it became clear to politics that it has to be defended with all means.

Before delving into the topic, I offer a disclaimer: my remarks are intended as general observations, and do not pertain to any specific issue in Slovenia. If I address an issue which seems to you very specific, it is because the issue arises in a similar way also in other EU Member States.

2. EUROPE AND THE *RECHTSSTAAT*

When jurists talk about the *Rechtsstaat* in Europe, we want to think in a broader context. The concepts in Article 2 of the Treaty on the European Union, namely democracy, the rule of law, and human rights, to name but three, are part of a European culture, a European constitutional culture.

Not only as legal principles but as values. And this is where it starts to get difficult.

What is Europe? What is European culture?

To start with, I would like to take up a definition given by French President *Emmanuel Macron* in his 2017 speech on Europe:

“This Europe, where every European (*chaque Européen*) recognises their destiny in the figures adorning a Greek temple or in Mona Lisa’s smile, where they can feel European emotions in the writings of Musil or Proust, this Europe of cafés that Steiner described, this Europe that Suarès called ‘a law, a spirit, a custom’, this Europe of landscapes and folklores, this Europe of Erasmus, what holds it together, is its culture.”²

This quotation is followed by the legal attempt to define a European legal area. The legal area does not mean a geographically enclosed entity. Rather, it serves as a basis for deriving legally binding categories from legal sources binding on states. The European legal area is defined differently depending on the legal bases upon which we draw.

And here things are in motion. I would like to point out four observation circumstances that are directly significant for determining the content of the elements of the European rule of law.

² <<https://www.elysee.fr/front/pdf/elysee-module-795-en.pdf>>, 11.

First: Although the United Kingdom left the EU following Brexit, the imprint of English legal traditions on Union law will remain, especially in the area of the rule of law – we are thinking of the fundamental rights to justice in Articles 47 to 50 as well as the guarantee of freedom in Article 6 of the EU Charter of Fundamental Rights.

Second: The end of Russia's membership in the Council of Europe and the Convention of Human Rights reduces the scope of many rule-of-law guarantees territorially but strengthens the contents internally. For years, the European rule of law had been challenged, even questioned, by Russia and, particularly by the Russian Constitutional Court.

The first and second observations lead to the third observation, namely that the importance of the Charter of Fundamental Rights for interpreting the ECHR is increasing not only in fact, but also for legal reasons.

All three of the above observations lead to the fourth, namely that the EU's accession to the ECHR has recently become more likely again. The Commission and the last Presidencies in the Council have made good progress in the behind-the-scenes negotiations. In any case, there are no longer any legal obstacles to an accession.

3. THE NATIONAL AND EUROPEAN RULE OF LAW PRINCIPLE

States governed by the rule of law are characterised by the fact that their legal systems have a certain degree of determination and predictability (*Gesetzesstaat* – *state of law*) and guarantee corresponding institutions to ensure the enforcement of the legality of state action (*Rechtsschutzstaat* – *state of legal protection*). This predetermination and resulting predictability of existing rights and obligations distinguish the *Rechtsstaat* from its historical counterpart, the police state. The *Rechtsstaat* is also a *constitutional state*, so that state power is limited by the firm binding of the sovereign (in democracy: parliament, the representatives of the people) to higher-ranking law (which regulates legislation). Most constitutional states in Europe today also have a specialised constitutional jurisdiction with the power to review laws.

3.1. The Rule of Law Principle in the Constitutions of the Member States

Of the principles mentioned in Article 2, that of the rule of law is probably the one most strongly influenced by the law of the Member States. In the constitu-

tions of all Member States, the main component of the rule of law principle is the binding of the administration to the law in the sense of a principle of legality.

On the one hand, this principle is directed at the administration, which is bound by the law to the extent that the administration may only act if it is provided for by law. The rule of law is enshrined in Article 2 of the Slovenian constitution as in Article 18 of the Austrian Federal Constitution.³

The law is a condition for state action, but beyond that, the principle of legality also implies a primacy of the law, which many constitutional courts have evoked precisely in their decisions on COVID-19 measures. Our Courts have taken important decisions upholding the rule of law during the COVID-19 pandemic. In December 2020, the Slovenian Constitutional Court adopted an important decision.⁴ It held that regulations must be published before entering into force and that there has to be an appropriate legal basis for a temporary prohibition of gatherings in educational institutions. More explicitly, the Court stated in a decision of June 2021 that ordinances were inconsistent with the constitution already due to a lack of a sufficient substantive statutory basis. In the same decision, the Constitutional Court established that the government failed to demonstrate the necessity of measures imposed by the challenged ordinances.⁵

As I have already mentioned, it is an essential component of the rule of law that compliance with the constitution and the law is guaranteed by appropriate institutions, and that those affected thus have legal protection against state action (*“Rechtsschutzstaat”*). Here, too, there is considerable convergence in the case law of many constitutional courts, especially in Central Europe.

3.2. The Content of the European Rule of Law

Although there is no explicit designation of constitutional principles in the constitutional law of the European Union, comparable content can be discerned in substance. The constitutional crises in Hungary and Poland brought attention to whether European Union law also contains principles similar to the constitutional principles in the law of the Member States. Proceedings under Article 7 TEU have been initiated against both states in the past two years. Article 7 refers to the values listed in Article 2.⁶

³ Federal Constitutional Law of Austria – Bundes-Verfassungsgesetz (B-VG), Official Gazette – BGBl. Nr. 1/1930 in the version of Official Gazette BGBl. I Nr 222/2022.

⁴ U-I-445/20 (partial Decision and Order dated 3 December 2020, Official Gazette RS, No. 179/20).

⁵ U-I-50/21 (Decision dated 17 June 2021, Official Gazette RS, No. 119/21).

⁶ European Parliament resolution of 5 May 2022 on ongoing hearings under Article 7(1) TEU regarding Poland and Hungary, 2022/2647(RSP).

Article 2 lists the values on which the European Union is founded: respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law, and respect for human rights, including the rights of persons belonging to minorities. Article 2 was very soon described as one of the “core provisions” of the Union legal order. However, this qualification only superficially references the core areas as fundamental principles. Rather, it points to the comparable function that the content of Article 2 has in Union law, on the one hand, and that constitutional principles have in national constitutional law, as referred to in Article 79 para 3 of the German Basic Law, on the other hand.⁷

Following this basic classification, the question arises whether the values of Article 2 are open to judicial interpretation, in particular by the CJEU. It is undisputed that the CJEU reviews the legality of acts based on Article 7 pursuant to Article 269 TFEU only with regard to compliance with procedural provisions but not with regard to the preconditions of endangering or violating values under Article 2.

3.3. The Core Content of the Rule of Law

If one follows the perspective of a legal and thus also judicial development of Article 2 TEU, principles can be seen in the values enumerated therein, which are primarily directed at a political (further) development in the starting point, but which at least in partial areas are also legally tangible “hard” criteria and thus can serve as a yardstick both for the action of the Union and the law of the Member States.

Such a distinction is particularly obvious in the case of the value of “respect for human rights”, which is mentioned last in the list in the first sentence of Article 2. The systematic connection with Article 6 TEU, which refers to the Charter of Fundamental Rights, the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and the constitutional traditions of the Member States as sources of fundamental rights, must be taken into account here.

In view of this, it is obvious to see in the protection of human rights not merely a political and general legal commitment to the idea of human rights but a constitutional obligation to a core set of human rights. These include the guarantees of Articles 3 to 14 ECHR and Article 1 of Protocol No. 1 to the ECHR.

Similarly, with regard to the value of the rule of law, a comparative view of the constitutional traditions of the Member States, the ECHR and the primary law

⁷ Basic Law for the Federal Republic of Germany in the revised version published in the Federal Law Gazette Part III, classification number 100-1, as last amended by the Act of 28 June 2022 (Federal Law Gazette I p. 968).

of the European Union can inductively yield contents that can be condensed into the core of a principle of the rule of law.⁸

The CJEU rightly names judicial independence and access to an independent court as core elements of the rule of law. Guided by Article 47 CFR, but also by Article 6 ECHR, the establishment of a court organisation and a procedural law that guarantee fair proceedings while maintaining equality of arms between the parties and reasonable duration of proceedings as a whole are to be regarded as core elements of the European rule of law.

A convincing approach departs from the assumption that there are core issues which can be derived from primary law and that there is a *margin of appreciation* of the Member States for the remainder.

In its decision of 2018 on the Association of Portuguese Judges, the CJEU has taken a first step towards concretisation and justiciability of the values.⁹ However, because the values and principles of the rule of law, fundamental and human rights and democracy are decisively supported by the constitutional traditions of the Member States, the statement of the CJEU in the judgment must be underlined, according to which Member State courts and the CJEU, linked by Article 19 TEU, have to fulfil this task together.

4. THE ROLE OF THE CONSTITUTIONAL COURTS

The role of the Constitutional Courts depends not only on the law of the European Union but primarily on the respective constitutional starting and general conditions. The constitutional processing of the relationship between Union law and national law also decisively determines the role of a Constitutional Court.

In Member States where specialised Constitutional Courts exist, these courts are therefore called upon first and foremost to relate the constitutional principles of the rule of law and democracy to the values of Article 2 TEU within the framework of their competences, and in this way to fill out the core and peripheral areas and to contribute to a sufficiently strongly legitimised concretisation of the content of the European rule of law, to find acceptance both in the institutions of the European Union and specifically in those Member States which are affected or at least threatened by corresponding restrictions.

⁸ § 1. Das System des Europäischen Grundrechtsschutzes, in Grabenwarter (Hrsg), Europäischer Grundrechtsschutz, 2. Auflage, in Hatje/Müller-Graf (Hrsg), Enzyklopädie Europarecht, Band 2 (2022), 47-78; § 2. Institutionen des gerichtlichen Grundrechtsschutzes, in Grabenwarter (Hrsg), Europäischer Grundrechtsschutz, 2. Auflage, in Hatje/Müller-Graf (Hrsg), Enzyklopädie Europarecht, Band 2 (2022), 79-109.

⁹ CJEU, 27 February 2018, Chamber judgment in the *Associação Sindical dos Juizes Portugueses v Tribunal de Contas* Case (C-64/16).

Since the CJEU cannot decide on the contents of the respective constitutional identity by itself, it must make a serious effort to ascertain the content of the respective national provisions. This requires not only a sincere cooperation between the CJEU and the Constitutional Courts of the Member States but also a complete investigation of the facts and a comprehensive judicial review. In an article published in 2021 together with the former President of the Slovenian Constitutional Court, Rajko Knez, the German judge Huber, and the Latvian judge Ziemeļe of the European Court of Justice, we suggested a “reverse preliminary ruling procedure” addressed to the Constitutional Courts to clarify such questions *lege artis*.¹⁰ It seems that this idea may contribute to finding a fair balance between the Luxemburg Court and national Constitutional Courts with the larger aim of safeguarding the rule of law in Europe.

Constitutional courts do not operate under a glass dome that could isolate them from the rest of the social debate. For various reasons, they are exposed to greater pressure from a public debate that is sometimes controversial or even heated, and their communication behaviour has to meet the demands of a modern media society. This includes timely and more frequent explanation, but also a restraint on the part of individual judges.

Let me try to explain what I mean. Constitutional Justice needs deliberation, compromise and clarity – as former US Supreme Court Justice Stephen Breyer puts it in his 2021 Scalia Lecture at Harvard Law School.¹¹ Unlike European Courts, the size of Constitutional Courts is not a consequence of a certain number of Member States. The idea is to have a larger number of eminent lawyers with different backgrounds who go through intense discussions and who are able to find a compromise. This is perhaps the hardest exercise for a university professor who may have the illusion of always being right. To stick to a certain opinion, a judge in a collegiate body tries to convince others through compromise. Once the decision is taken, the main goal should be clarity.

The outside world does not expect a Constitutional Court to continue its discussions in public after a decision has been taken. They expect clear and unequivocal decisions. Dissenting judges – in systems where dissenting opinions exist – as well as the majority use the instrument of dissenting opinion for reasons of transparency. This attitude is the expression of another virtue of judges, loyalty within the court. Loyalty between the judges and with a view to the institution is essential. From a comparative perspective, constitutional

¹⁰ The Role of the Constitutional Courts in the European Judicial Network, European Public Law No. 27, 2021, 43-62 [Christoph Grabenwarter, Peter M. Huber, Rajko Knez and Ineta Ziemeļe].

¹¹ The Authority of the Court and the Perils of Politics by Stephen Breyer (Harvard University Press), 14 September 2021.

judges are loyal to their colleagues, prepared for an open dialogue within deliberations and self-restraining when pronouncing their opinion towards the media and in the public discussion.¹²

5. CONCLUSION

I conclude by returning to a fundamental consideration. The rule of law is not only a constitutional principle, a set of constitutional guarantees, an outgrowth of fundamental rights and an independent judiciary. The rule of law is also part of a culture, or more precisely, a specific legal culture. There may be comparable legal standards in the constitutions of other parts of the world, but just as there is a “European way of life”, there is also a “European culture of the rule of law”. It is supported by the state organs in the separation of powers of democracy. In the individual Member States, the struggle for this culture is often arduous and fierce. A return to the roots of the European rule of law in Roman law as well as in German-speaking Central Europe and Anglo-Saxon law can provide a compass to help overcome the crises.

The Slovenian Constitutional Court – as other Courts in Europe – faces particular challenges these days. I refer to the last two annual reports of the Court – reporting an increasing number of cases and the struggles with a budget and ensuring sufficient space for offices.¹³ From an outside perspective, the efforts of the Court to change the situation are not only an internal issue of the Republic of Slovenia but also necessary to ensure the requirement of speedy proceedings under Article 6 of the Human Rights Convention – and beyond this – Slovenia’s credibility as a stable state governed by the rule of law.

Looking at the Court and its members, most of whom I have known personally for some time in a good neighbourhood, we have many reasons to be optimistic. Behind me, you can see a balanced body with specialisation in various fields of law and with the ability to deal diligently even with complicated issues of constitutional law as well as with disputed issues in society. With its former President Rajko Knez and its current President Matej Accetto, the court has two representatives who, through their modest but firm way of arguing in international conferences, have reached a high level of respect and reputation not only for themselves and the Court, but also for the Republic of Slovenia.

¹² See the statement given by Christoph Grabenwarter at the International Conference “From the National Constitution to Transnational Constitutionalism” in Vilnius on 25 October 2022, <<https://lrkt.lt/en/the-video-of-the-international-conference-dedicated-to-the-day-of-the-constitution-can-be-watched-on-youtube/2092>>.

¹³ See the annual reports published on the website of the Slovenian Constitutional Court in English, <<https://us-rs.si/publications>>.

These are good prospects in times of war in Europe and difficulties in political decision-making in these multiple crises.

I congratulate the Constitutional Court once more on the occasion of “*dan ustavnosti*” [constitutionality day], and I wish you, President Accetto, and the members of the Constitutional Court all the best for the challenging tasks lying ahead. I am convinced that our common efforts in safeguarding democracy and the rule of law in Europe will be successful.

OBVEZNOST POSTAVITVE VPRAŠANJ ZA PREDHODNO ODLOČANJE S STRANI VRHOVNEGA SODIŠČA

Erik Kerševan,

univerzitetni diplomirani pravnik, doktor pravnih znanosti, vrhovni sodnik svetnik na Vrhovnem sodišču Republike Slovenije

Neja Sterle,

magistrica prava, višja pravosodna svetovalka na Vrhovnem sodišču Republike Slovenije

1. UVOD

Čeprav je vprašanje sodelovanja med nacionalnimi sodišči in Sodiščem Evropske unije – kot ustaljeni mehanizem uresničevanja prava Evropske unije v njenih državah članicah – obsežno obravnavano v naši in tuji literaturi, se na tem področju kaže zanimiv razvoj, povezan tako z razvojem pravnih sredstev v naši zakonski ureditvi kot tudi z vedno novimi vprašanji, s katerimi se srečuje sodna praksa. V zvezi s tem je bilo več stališč, ki so štela že za ustaljena in razrešena, z ustreznimi odgovori na postavljena vprašanja za predhodno odločanje ne le ponovljenih, temveč tudi dopolnjenih tudi v praksi Sodišča Evropske unije. Med temi je treba posebej omeniti nedavno sodbo v zadevi *Conorzio Italian Management*,¹ v katerem so se ponovno obravnavala vprašanja obveznosti postavljanja vprašanj za predhodno odločanje na Sodišče Evropske unije, razrešena v zadevi *CILFIT*² pred več kot 40 leti. Vse navedeno kaže na to, da je tudi razumevanje obveznosti najvišjih sodišč, zoper odločitve katerega ni pravnega sredstva, da postavijo vprašanje za predhodno odločanje po 267. členu Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU), tema, ki ostaja živa in

¹ Sodba v zadevi C-561/19 z dne 6. oktobra 2021.

² Sodba v zadevi C-283/81 z dne 6. oktobra 1982.

predmet nadaljnjega razvoja tudi v sodni praksi. V tem prispevku obravnavava nekatera s tem povezana vprašanja.

Tako je pomembno vprašanje, v kateri fazi postopka nastopi obveznost Vrhovnega sodišča kot najvišjega sodišča v državi (127. člen Ustave RS), da skladno s svojimi obveznostmi na podlagi PDEU na Sodišče Evropske unije posreduje vprašanje za predhodno odločanje. Nadalje se postavljajo vprašanja procesnih pogojev za postavljanje takega vprašanja in sodelovanja strank sodnega postopka, glede na državne procesne predpise in sočasne zahteve prava Evropske unije. Na to pa se navezuje tudi vprašanje pravnih posledic, če v nasprotju z zahtevami prava Evropske unije navedeno vprašanje ni bilo postavljeno.

Ker je pravnih področij in pravnih sredstev, o katerih odloča Vrhovno sodišče Republike Slovenije, sorazmerno veliko, bodo v tem prispevku uporabljena predvsem spoznanja in sodna praksa na področju odločanja o reviziji kot izrednem pravnem sredstvu na upravnem področju, saj se na tem področju vprašanja uporabe prava Evropske unije pojavljajo v velikem obsegu.

2. KRATKO O UREDITVI REVIZIJE KOT PRAVNEM SREDSTVU

Revizijo ureja Zakon o pravdnem postopku (ZPP),³ ki v 367. členu in naslednjih določa, da je revizija izredno pravno sredstvo, ki se lahko vloži zoper pravnomočno sodbo⁴ in o kateri odloča Vrhovno sodišče. V reviziji se presoja kršitve materialnega prava in procesnih pravil, ki jih je uporabilo nižje sodišče. Ureditev revizije iz tega zakona se uporablja tudi v upravnem sporu skladno z 22. členom Zakona o upravnem sporu (ZUS-1).⁵

Revizija je pravno sredstvo, ki mora biti po ZPP dopuščeno na poseben predlog stranke, o dopustitvi pa odloča Vrhovno sodišče samo. Revizijski postopek je torej razdeljen na dve fazi, in sicer na dopustitev revizije ter vsebinsko obravnavo zadeve. Vsaka od faz postopka ima svoj namen in se vsebinsko bistveno razlikujeta.

Odločanje o dopustitvi revizije je predhodni postopek za vsebinsko obravnavo zadeve v revizijskem postopku, dopustitev revizije pa je skladno s tem **procesna predpostavka** za revizijo (373. člen ZPP).

Revizijo dopusti Vrhovno sodišče na predlog stranke po pogojih, ki jih določa 367.a člen ZPP, in sicer, če je od odločitve Vrhovnega sodišča mogoče pričati

³ Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, s spremembami.

⁴ V zakonsko določenih primerih je revizija možna tudi zoper sklep, glej 384. člen ZPP.

⁵ Uradni list RS, št. 105/06, s spremembami.

kovati odločitev o pravnem vprašanju, ki je pomembno za zagotovitev pravne varnosti, enotne uporabe prava ali za razvoj prava prek sodne prakse. Sodišče dopusti revizijo zlasti:

- če gre za pravno vprašanje, glede katerega odločitev sodišča druge stopnje odstopa od sodne prakse vrhovnega sodišča, ali
- če gre za pravno vprašanje, glede katerega sodne prakse vrhovnega sodišča ni, še zlasti, če sodna praksa višjih sodišč ni enotna, ali
- če gre za pravno vprašanje, glede katerega sodna praksa vrhovnega sodišča ni enotna.

Za dopustitev revizije torej **ni pomembno**, ali je v dotedanjem sodnem postopku prišlo do nezakonitosti pri odločanju (torej od ocene morebitnega uspeha z revizijo), temveč, ali je navedena zadeva po svojem objektivnem pomenu taka, da bi zahtevala vsebinsko presojo pravnih vprašanj s strani Vrhovnega sodišča.⁶ Za dopustitev revizije je torej pomemben širši javni interes in ne zgolj interes stranke, da se določena zadeva reši drugače. Ta javni interes pa je v zagotavljanju sistemsko skladnega izvrševanja sodne oblasti tako, da se zagotavlja enotnost sodne in širše pravne prakse prek pravnih stališč, ki jih je ob reševanju revizij oblikovalo Vrhovno sodišče kot precedenčno in najvišje sodišče v državi (127. člen Ustave RS). Odločanje o dopustitvi revizije je torej nekakšno sito dostopa do Vrhovnega sodišča,⁷ ki je namenjeno zagotavljanju njegove ustavne vloge ter odločanja v razumnem roku, tako da se zagotovi varstvo pravic stranke in tudi, da ima njegova sodna praksa lahko koristen učinek, ki se s preveliko časovno oddaljenostjo izgubi.

V predlogu za dopustitev revizije mora stranka torej predlagati pravna vprašanja, o katerih naj odloči Vrhovno sodišče, in utemeljiti njihov širši pomen v navedenem smislu (367.b člen ZPP). O predlogu za dopustitev revizije odloči senat treh sodnikov Vrhovnega sodišča in o tem izda sklep, zoper katerega ni pritožbe ali drugega pravnega sredstva (367.c člen ZPP). Gre torej za izraz volje Vrhovnega sodišča o tem, katere zadeve bo obravnavalo, ki ni podvržen nadaljnjemu instančnemu sodnemu nadzoru, kar v veliki meri kaže na široko pooblastilo zakonodajalca, naj samo presodi, katere zadeve bodo nadalje vsebinsko obravnavane v revizijskem postopku.

Če se dopustitev zavrne, sklepa po zakonu ni treba vsebinsko obrazlagati, saj za obrazložitev zadošča, da se sodišče splošno sklicuje na neobstoj zakonskih

⁶ Glej A. Galič, nav. delo.

⁷ Glede dostopa do vrhovnih upravnih sodišč je zanimiv pregled ACA – Europe Functions on and Access to Supreme Administrative Courts, Berlin 13. maj 2019, <<https://www.aca-europe.eu/index.php/en/seminars/702-seminar-in-berlin-on-13-may-2019>> (19. 2. 2023).

pogojev (iz 367.a člena ZPP).⁸ Če pa Vrhovno sodišče revizijo dopusti, v sklepu navede, v katerem delu oziroma glede katerih konkretnih pravnih vprašanj se revizija dovoli.⁹ Slednje je izraz navedene sistemske vloge Vrhovnega sodišča in specifičnosti revizije kot izrednega pravnega sredstva.

O reviziji, ki je dopuščena, odloči Vrhovno sodišče po vsebinski presoji zadeve. Ker gre za izredno pravno sredstvo, ki je namenjeno presoji pravnih in ne dejanskih vidikov zadeve, se lahko v reviziji presojuje tako postopkovne kršitve kot tudi kršitve materialnega prava, seveda v okviru dopuščenega pravnega vprašanja (370. in 371. člen ZPP). Če navedene kršitve ugotovi, lahko izpodbijano sodbo (ali sklep) bodisi razveljavi bodisi spremeni in samo odloči o zadevi (379. člen in naslednji ZPP). Zaradi vloge Vrhovnega sodišča kot precedenčnega sodišča, imajo odločitve o reviziji in v njih zavzeta pravna stališča širši učinek kot zgolj rešitev spora v konkretni zadevi. K temu pripomore tudi struktura odločb Vrhovnega sodišča o reviziji, ki v praksi razlikuje med odgovorom na pomembno pravno vprašanje, zaradi katerega je bila revizija dopuščena, in uporabo tako razloženega pravnega pravila v obravnavanem konkretnem primeru. S tem se zagotavlja ustrezna raven splošnosti stališč Vrhovnega sodišča, ki jasno predstavljajo argumente in vodila abstraktnega pravnega premisleka ter presojo uporabljenih materialnih ali procesnih pravnih norm, kar je šele naknadno povezano s specifičnostmi obravnavanega spora in z v njem ugotovljenim dejanskim stanjem.

Glede na navedeno se torej postopek pred Vrhovnim sodiščem pri odločanju o reviziji deli v dve fazi in (potencialno) dve odločitvi Vrhovnega sodišča, ki imata vsaka svojo pravno podlago, vsebino in pomen. V nadaljevanju je zato zanimivo preučiti, kako se mora Vrhovno sodišče kot najvišje sodišče v državi v navedenih postopkovnih fazah soočiti s svojo obveznostjo sodelovanja pri enotni uporabi prava Evropske unije prek postavljanja vprašanj za predhodno odločanje Sodišču Evropske unije.

3. TEMELJI OBVEZNOSTI POSTAVLJANJA VPRAŠANJ ZA PREDHODNO ODLOČANJE

Tako na upravnem področju kot tudi na drugih pravnih področjih je končna presoja o pravilni uporabi prava Evropske unije v pristojnosti sodišč, pri čemer si to pristojnost delijo sodišča države članice ter Sodišče Evropske unije. Eden glavnih mehanizmov za zagotavljanje pravilne razlage in uporabe prava

⁸ Ustavno sodišče je že v sklepih U-I-302/09, Up-1472/09, U-I-139/10 in Up-748/10 z dne 12. maja 2011 zavrnilo očitke o protiustavnosti drugega odstavka 367.c člena ZPP.

⁹ Obrazložitev je podana le, če Vrhovno sodišče predlog za dopustitev revizije zavrže zaradi formalnih pomanjkljivosti (glej šesti odstavek 367.b člena in 367.č člen ZPP).

Evropske unije je sodelovanje med temi sodišči na podlagi predložitve vprašanj za predhodno odločanje na podlagi 267. člena PDEU. Ta mehanizem je namenjen enotni uporabi tega naddržavnega prava v vseh državah članicah Evropske unije, saj na njegovi podlagi Sodišče Evropske unije s svojo sodbo poda zavezujoča stališča o pravilni razlagi pravnih norm pravnih aktov Evropske unije. Prav tako ima Evropsko sodišče izključno pristojnost, da odloči o veljavnosti pravnih aktov, ki jih sprejemajo institucije Evropske unije (Evropska komisija, Evropski parlament, Svet itd.).

Mehanizem sodelovanja na podlagi 267. člena PDEU se začne na podlagi postopka pred sodiščem države članice, ki ob prekinitvi svojega postopka predloži vprašanje v predhodno odločanje Sodišču Evropske unije.¹⁰ To možnost ima vsako »sodišče« v smislu 267. člena PDEU,¹¹ **dolžnost** predložiti vprašanje pa imajo najvišja sodišča v državi članici.¹²

Tako ima tudi na področju upravnega prava Upravno sodišče diskrecijo, kdaj Sodišču Evropske unije postaviti vprašanje za predhodno odločanje.¹³ Ta diskrecija je povezana z različnimi vodili ocene konkretnega primera: tako z zagotavljanjem odločanja v razumnem roku kot tudi z relevantnostjo in pomenom vprašanj, povezanih z uporabo prava Evropske unije v konkretni zadevi, itd.¹⁴ Obveznost predložitve vprašanja Sodišču Evropske unije v predhodno odločanje pa, kot je bilo že navedeno, velja za najvišja sodišča v državi, zoper odločitve katerih ni več mogoče vložiti pravnega sredstva, torej v upravnem sporu za Vrhovno sodišče.¹⁵ Vrhovno sodišče mora torej tudi v revizijskem postopku pri obstoju odprtega vprašanja, povezanega z uporabo evropskega

¹⁰ V Republiki Sloveniji navedeno ureja 113.a člen Zakona o sodiščih.

¹¹ Drugi odstavek 267. člena PDEU določa: »Kadar se takšno vprašanje postavi kateremu koli sodišču države članice in če to sodišče meni, da je treba glede vprašanja sprejeti odločitev, ki mu bo omogočila izreči sodbo, lahko to vprašanje predloži v odločanje Sodišču.«

¹² Tretji odstavek 267. člena PDEU določa: »Kadar je takšno vprašanje postavljeno v postopku, ki teče pred sodiščem države članice, zoper odločitev katerega po nacionalnem pravu ni pravnega sredstva, je to sodišče dolžno predložiti zadevo Sodišču.«

¹³ Iz pregleda sodne prakse izhaja, da je Upravno sodišče doslej postavilo predhodno vprašanje Sodišču Evropske unije v dveh zadevah (glej predlog I U 384/2021-15 z dne 15. marca 2021 in I U 47/2023-15 z dne 31. januarja 2023).

¹⁴ Pomembno pa je poudariti, da je naloga Sodišča Evropske unije v prispevanju k sodnemu odločanju v državah članicah in ne v podajanju posvetovalnih mnenj o splošnih ali hipotetičnih vprašanjih (na primer sodbi C-149/82 *Stephanie Robards proti Insurance Officer* z dne 3. februarja 1983 in C-83/91 *Wienand Meilicke proti ADV/ORG F. A. Meyer AG* z dne 16. julija 1992).

¹⁵ V to skupino spadajo tista sodišča, zoper odločitve katerih ni mogoče uveljavljati pravnih sredstev, rednih ali izrednih, ki še dopuščajo odločanje o pravnih vprašanjih. Glej tudi W. Kuhla in J. Hüttenbrink, nav. delo, str. 944.

prava, to predhodno nasloviti na Sodišče Evropske unije in v vmesnem času prekiniti postopek odločanja, razen v primerih izjem, ki izhajajo iz prava Evropske unije.

Vsa sodišča pa so dolžna predložiti vprašanje Sodišču Evropske unije, če se pojavi dvom o pravni veljavnosti sekundarnega pravnega akta Evropske unije (na primer direktive, uredbe) zaradi njegove neskladnosti s primarnim evropskim pravom (PEU, PDEU, Listino EU o temeljnih pravicah itd.), če je ta pravni akt relevanten za odločitev v stvari; glede predložitve vprašanja v tem primeru torej nimajo nobene diskrecijske pravice.¹⁶ Državna sodišča lahko torej le na podlagi sodbe Sodišča Evropske unije dosežejo razveljavitev sekundarnega pravnega akta Evropske unije in ne morejo odločati o njegovi veljavnosti.

Seveda pa pristojnost Sodišča Evropske unije, da v svojih sodbah avtoritativno razlaga pravo Evropske unije, ne pomeni, da sodišča držav članic pristojnosti za njegovo interpretacijo nimajo. Nasprotno, sodišča držav članic morajo na podlagi lastne odgovornosti določila pravnega reda Evropske unije razlagati in uporabljati ter tako skrbeti za njegovo učinkovito uveljavljanje. S tem sodniki v državah članicah pridobijo položaj in vlogo evropskih sodnikov. Postopek odgovarjanja na vprašanja državnih sodišč v postopku za predhodno odločanje s sodbami Sodišča Evropske unije je zato predvsem mehanizem za poenotenje razumevanja in uporabe prava Evropske unije, ki ga izvršujejo sodišča (ter drugi organi) posameznih držav članic.¹⁷ Prav zato je vzpostavljena obveznost najvišjih organov sodne oblasti, ki kot vrh hierarhije sodstva v državah članicah skrbijo za enotnost sodne prakse, da sporno vprašanje evropskega prava naslovijo na Sodišče Evropske unije.

Samo izjemoma so tudi najvišja državna sodišča sama pristojna za (končno) razlago prava Evropske unije, ne da bi bila dolžna predložiti vprašanje Sodišču Evropske unije, in sicer tedaj, kadar je vprašanje neupoštevno za rešitev spora, kadar je odgovor na vprašanje razlage prava Evropske unije očiten (fr. *acte claire*)¹⁸ oziroma kadar je sodišče Evropske unije že razsodilo v zadevi, ki je po vsebini enaka spornemu vprašanju, ki se je pojavilo v posameznem sodnem postopku (fr. *acte éclairé*). To vse vzpostavlja tudi določen precedenčni sistem znotraj prava Evropske unije.¹⁹ Navedeni izjemi *acte claire* oziroma *acte éclairé*

¹⁶ W. Kuhla in J. Hüttenbrink, nav. delo, str. 943; P. Craig in G. De Burca, nav. delo, str. 420 in nasl.

¹⁷ M. Broberg in N. Fenger, nav. delo, str. 224 in nasl.; P. Craig in G. De Burca, nav. delo, str. 400 in nasl.; W. Kuhla in J. Hüttenbrink, nav. delo, str. 938.

¹⁸ To pa ne velja pri odločanju o veljavnosti pravnega akta Evropske unije, saj o tem sodišče države članice ni pristojno presoati – glej P. Craig in G. De Burca, nav. delo, str. 411 in nasl.

¹⁹ P. Craig in G. De Burca, nav. delo, str. 406 in nasl. Nazadnje o tem obsežnejše sodba Sodišča Evropske unije C-561/19 *Consorzio Italian Management* z dne 6. oktobra 2021.

pa lahko le razbremenita Vrhovno sodišče dolžnosti predložiti vprašanje Sodišču Evropske unije v predhodno odločanje, nikoli pa mu ne odvzame prave postavitve takega vprašanja, na primer če meni, da bi bilo treba tako vprašanje zaradi razvoja prava in novih argumentov ponovno obravnavati pred Sodiščem Evropske unije. Zahteve za priznavanje takega »jasnega« oziroma »razjasnjenega« pravnega vprašanja pa so razmeroma stroge, saj Sodišče Evropske unije postavlja standard »objektivne jasnosti« zadeve (na primer jasna in enotna praksa drugih državnih sodišč), in ne zgolj subjektivnega prepričanja vrhovnega sodnika oziroma sodišča, da je vprašanje pravilne uporabe evropskega prava očitno oziroma nesporno.²⁰

Sodba Sodišča Evropske unije s svojo vsebino zavezuje sodišče, ki je postavilo vprašanje za predhodno odločanje, ter državne organe, ki so odločali v zadevi. Poleg tega taka sodba zavezuje tudi druge institucije Evropske unije in organe vseh držav članic, saj se nanaša na splošno vprašanje razlage evropskega prava in veljavnosti njenih pravnih aktov, ne (samo) na pravilno uporabo v konkretni zadevi. Poleg tega je pomembno, da sodbe o vprašanjih za predhodno odločanje učinkujejo *ex tunc*, če Sodišče Evropske unije v posamezni sodbi ne odloči drugače.²¹ To pomeni, da se morajo uporabiti tako, kot da veljajo za vse primere uporabe upoštevnega predpisa Evropske unije, ne glede na to, kdaj je bil uporabljen oziroma ali je pristojni organ ali sodišče na njegovi podlagi že izdalo odločitev, če so v zvezi s tem še odprti postopki pravnih sredstev ali sodnega varstva. Vezanost na sodbo Sodišča Evropske unije ima lahko v posamezni zadevi različne učinke, saj lahko določi neposredno uporabljivost določbe pravne akta Evropske unije (na primer direktive), razloži njen pravilni pomen ali pomen določb PDEU itd. Prav tako je čedalje pomembnejše varstvo temeljnih pravic v državah članicah tudi skozi prakso Sodišča Evropske unije.²²

4. VPRAŠANJA UPORABE PRAVA EVROPSKE UNIJE V POSAMEZNIH FAZAH REVIZIJSKEGA POSTOPKA

Iz obveznosti, ki jih je sprejela Republika Slovenija z vstopom v Evropsko unijo, nesporno izhaja, da mora Vrhovno sodišče glede na svoj pravni položaj postavljati predhodna vprašanja za razlago prava Evropske unije skladno s tretjim odstavkom 267. členom PDEU kot najvišje sodišče, zoper odločbe katerega ni pravnega sredstva. To tudi v dosedanji praksi Vrhovnega sodišča ni bilo sporno. Nasprotno, vprašanja za predhodno odločanje so se postavljala in se bodo še

²⁰ O tem glej sodbo Sodišča Evropske unije, C-283/81 *CILFIT* z dne 6. oktobra 1982. O tem tudi E. Werlauff, nav. delo, str. 103 in nasl.

²¹ W. Kuhla in J. Hüttenbrink, nav. delo, str. 947; E. Werlauff, nav. delo, str. 88.

²² Glej o tem A. Cordewener, nav. delo, str. 377 in nasl.

postavljala ob skrbni presoji vsebine zadev.²³ Ob tem pa je pomembno poudariti dejstvo, da imata tako revizija po ZPP kot tudi obveznost predložitve vprašanj Sodišču Evropske unije v bistvenem soroden cilj, ki je v poenotenju sodne prakse in njenem usmerjanju na podlagi precedenčno rešenih pravnih stališč o pravilni razlagi prava. Pri tem se lahko pojavlja pomembna sinergija, saj je Vrhovno sodišče usmerjeno v zagotavljanje enotnosti pravnega reda znotraj nacionalne ureditve in se zato v revizijskih postopkih sooča s presojo vseh pravnih vprašanj, ki so za doseg tega cilja pomembna. Glede na to, da je uporaba prava Evropske unije del pravnega reda in se z vidika presoje uporablja kot nacionalno pravo (seveda ob sočasni uporabi specifičnih načel evropskega prava), se Vrhovno sodišče prek revizijskih postopkov osredotoča tudi na njegovo pravilno in enotno uporabo. Pri tem je sodelovanje s Sodiščem Evropske unije tudi sicer koristen mehanizem, ki je v pomoč Vrhovnemu sodišču pri iskanju pravilnega odgovora na razlago prava Evropske unije, saj olajšuje presojo v posamezni zadevi s podajo stališč s strani Sodišča Evropske unije, na katere se je mogoče v zadevi neposredno opreti. Mogoče je celo trditi, da je mehanizem prekinitve postopka in sodelovanja med Vrhovnim sodiščem ter sodiščem Evropske unije na podlagi 267. člena PDEU zelo posrečena procesna rešitev, ki vzpostavlja koristen dialog med sodišči ter je precej učinkovitejši in skladen z načelom medsebojnega spoštovanja in zaupanja med institucijami kot mehanizmi pravnih sredstev zoper odločitve (nacionalno najvišjega) Vrhovnega sodišča.

Tako ni mogoče izhajati iz predpostavke morebitne nenaklonjenosti Vrhovnega sodišča sodelovanju s Sodiščem Evropske unije. Posledično je v nadaljevanju prikazana obravnava odločanja o predložitvi vprašanj za predhodno odločanje Sodišču Evropske unije v različnih fazah revizijskega postopka utemeljena zgolj na vprašanju smiselnosti in ustreznosti takih procesnih odločitev glede na vsebino in značilnosti vsake od teh faz in ne na vprašanju večje ali manjše zadržanosti Vrhovnega sodišča pri uporabi navedenega mehanizma.

4.1. Dopuščanje revizije zaradi postavljanja vprašanj za predhodno odločanje Sodišču Evropske unije

4.1.1. Dosedanja praksa Vrhovnega sodišča

Podlaga za odločanje o dopustitvi revizije (zgornja premisa) je določba 367.a člena ZPP, ki v okviru predhodnega preizkusa, kot je bilo že navedeno, izhaja iz objektivnega pomena zadeve, torej predvsem zagotavljanje enotnosti sodne prakse in s tem povezanega reševanja pomembnih pravnih vprašanj s strani

²³ Iz sodne prakse upravnega oddelka Vrhovnega sodišča izhaja, da so bila do pisanja tega članka v okviru odločanja o reviziji postavljena predhodna vprašanja Sodišču Evropske unije v štirinajstih zadevah.

Vrhovnega sodišča. Tako seveda ni izključeno, da navedeni objektivni pomen temelji tudi na vprašanjih, povezanih s pravom Evropske unije, vendar pa zgolj dejstvo, da bo (morda) v revizijskem postopku uporabljeno pravo Evropske unije, za dopustitev revizije še ne zadošča. To pomeni, da ima glede tega prava Vrhovno sodišče povsem enak pristop kot glede slovenskega prava, kar je skladno z načelom nediskriminacije glede varstva pravic iz prava Evropske unije v nacionalnih pravnih sredstvih. Prav tako po dosedanji praksi za dopustitev revizije glede na zakonsko predpisane pogoje ne zadošča, da stranka v svojem predlogu za dopustitev revizije predlaga postavitev predhodnih vprašanj Sodišču Evropske unije. Navedeno je prav tako vrednoteno v okviru navedenih pogojev iz ZPP in ne od tega ločeno oziroma samostojno.

Tako iz sodne prakse Vrhovnega sodišča izhaja tudi presoja, da lahko gre za pomembno pravno vprašanje, kadar je treba za odločitev o zadevi razložiti pravni pojem, ki ga določa direktiva Evropske unije.²⁴ Vrhovno sodišče lahko pomembnost postavljenega vprašanja prepozna tudi, kadar stranka dovoljenost revizije zatrjuje z neskladnostjo nacionalne zakonske ureditve z uredbo in/ali direktivo Evropske unije.²⁵ Vrhovno sodišče je dopustilo revizijo tudi v primerih, v katerih je stranka utemeljevala pomen oziroma dovoljenost revizije z odstopom Upravnega sodišča od sodne prakse Sodišča Evropske unije. Čeprav tak zatrjevan odstop sicer ni izrecno predviden kot razlog za dovoljenost revizije, je po presoji Vrhovnega sodišča treba – če stranka dovolj verjetno izkaže, da je do takega odstopa prišlo (ter da je ta odstop vplival na odločitev v zadevi) – vprašanje odstopa obravnavati kot pomembno pravno vprašanje.²⁶ Tudi v novejši sodni praksi je Vrhovno sodišče pojasnilo, da je vprašanje razlage nacionalnega prava oziroma njegove skladnosti z direktivo Evropske unije, glede katerega sodne prakse Vrhovnega sodišča še ni, po vsebini zadeve lahko pomembno pravno vprašanje. Tako je v nekaterih obravnavanih primerih že ocenilo, da gre pri tem za vprašanje, ki presega okvir predmetne zadeve, saj je odgovor nanj pomemben tako z vidika razlage in enotne uporabe prava Evropske unije kot tudi z vidika razvoja prava prek sodne prakse.²⁷

Glede na zapisano se (praviloma) Vrhovnemu sodišču v postopku odločanja o dopustitvi revizije (še) ni postavljalo vprašanje, ali bo v primeru dopustitve

²⁴ Glej sodbo in sklep VS RS X Ips 479/2012 z dne 8. julija 2015.

²⁵ Glej sodbo in sklep VS RS X Ips 312/2015 z dne 28. novembra 2018.

²⁶ Glej sodbo Vrhovnega sodišča RS X Ips 148/2014 z dne 18. januarja 2017 (združena z X Ips 149/2014 in X Ips 150/2014) in X DoR 275/2020 z dne 18. novembra 2020.

²⁷ Glej X DoR 280/2020 z dne 18. novembra 2020 in X DoR 275/2020 z dne 18. novembra 2020.

revizije treba postaviti predhodno vprašanje Sodišču Evropske unije ali ne.²⁸ Katero pravo bo uporabljeno, kakšno bo potrebno ravnanje v postopku revizijskega odločanja in kakšna bo vsebinska pravna presoja zadeve, je bilo namreč odvisno od nadaljnjih revizijskih navedb strank in njihove meritorne obravnave v (dopuščeni) reviziji, če jo je stranka naknadno vložila skladno z zakonom.

4.1.2. Stališča Ustavnega sodišča ob predlogu stranke za postavitev predhodnega vprašanja

Zanimivo pa je, da se je ob razvoju sodne prakse na tej točki pojavilo razlikovanje med stališči Ustavnega sodišča in Vrhovnega sodišča o tem, kako pravilno razlagati in uporabljati navedena pravila ZPP o dopustitvi revizije, če stranka v svojem predlogu za dopustitev revizije predlaga postavitev vprašanja za predhodno odločanje Sodišču Evropske unije. V takem primeru je namreč Ustavno sodišče v nedavni odločitvi²⁹ naložilo Vrhovnemu sodišču drugačen pristop k presoji procesnih predpostavk za revizijo in pri tem izhajalo iz razlage, da naj bi tako spremembo prakse narekovala zahteve prava Evropske unije. Iz citirane odločitve Ustavnega sodišča izhajata stališče, da je zahteve prava Evropske unije treba razumeti tako, da nasprotujejo ureditvi ZPP v delu, ki se nanaša na (ne) obrazloženost sklepov o tem, da se revizija ne dopusti. Po stališču Ustavnega sodišča naj bi se namreč vprašanje postavitve predhodnega vprašanja Sodišču Evropske unije (po tretjem odstavku 267. člena PDEU) na podlagi podanega predloga stranke (predlagatelja dopustitve revizije) moralo obravnavati že v postopku odločanja o dopustitvi revizije. Na navedenem stališču naj bi tudi temeljila obveznost Vrhovnega sodišča, da to opravljeno presojo tudi obrazloži.

Navedeno vprašanje je zanimivo in pomembno tako z vidika odločanja Vrhovnega sodišča o izrednih pravnih sredstvih z elementom prava Evropske unije kot tudi z zmožnostjo Vrhovnega sodišča, da v revizijskih postopkih omejuje pripad zadev in s tem lastno obremenitev glede na merila objektivne pomembnosti zadeve, ki jo je uvedel ZPP. Zato si ga kaže podrobneje pogledati, ne glede na to, kako bo pozneje rešeno v praksi.

Ustavno sodišče je zavzelo stališče, da navedena zahteva po obrazloženosti izhaja iz 47. člena Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju:

²⁸ Izjema je zadeva X Ips 195/2015, v kateri je stranka dovoljenost revizije zatrjevala s pomembnostjo postavljenega pravnega vprašanja in predlagala postavitev predhodnega vprašanja Sodišču Evropske unije, Vrhovno sodišče pa je ob presoji, da ne gre za pomembno pravno vprašanje, v zvezi s predlogom za postavitev predhodnega vprašanja še navedlo, da ne gre za vprašanje, ki bi bilo v pristojnosti Sodišča Evropske unije.

²⁹ Glej odločbo Ustavnega sodišča RS v zadevi Up-1133/18 z dne 31. marca 2022.

Listina).³⁰ Pri tem je obrazložilo pomen navedene določbe Listine (v povezavi z 22. členom Ustave RS) tako, da tudi Vrhovnemu sodišču pri oblikovanju **procesnih sklepov** o tem, da se predlog za dopustitev revizije zavrne, nalaga obveznost, ki velja za obrazložitev sodnih odločb. Pri tem se je – ne da bi upoštevalo specifičnosti procesnega sklepa o tem, da se revizija ne dopusti – sklicevalo na splošno pravico do obrazložene sodne odločbe in povzemalo prakso Sodišča Evropske unije, ki naj bi utemeljevala navedeno stališče. Skladno s tem bi se morale (tudi) Vrhovno sodišče v postopku odločanja o dopustitvi revizije

»z zadostno jasnostjo opredeliti do predloga zahtevane osebe za predhodno odločanje Sodišča Evropske unije ter pri tem upoštevati merila, ki izhajajo iz 267. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije in prakse Sodišča Evropske unije.«

Po stališču Ustavnega sodišča ta dolžnost obrazložitve velja tudi v primeru, ko nacionalni procesni predpis določa, da lahko sodišče svojo odločitev obrazloži le s sklicevanjem, da niso izpolnjeni pogoji za obravnavo zadeve (t. i. summar-na obrazložitev).³¹ Po presoji Ustavnega sodišča mora biti obrazložitev (tudi tega) sklepa Vrhovnega sodišča o tem, da se revizija ne dopusti, ki se nanaša na vidike prava Evropske unije, vključno z zavrnitvijo strankinega predloga za predložitev vprašanja Sodišča Evropske unije, taka, da omogoči preizkus, ali so bili upoštevani pogoji dolžnosti predložitve iz tretjega odstavka 267. člena PDEU na način, ki je skladen s temi pogoji.³² Ti pogoji so po stališču Ustavnega sodišča namreč odločilni za presoj, katero sodišče je pristojno razlagati pravo Evropske unije.

Glede na to je Ustavno sodišče v navedeni odločitvi poudarilo, da mora ob spoštovanju 47. člena Listine Vrhovno sodišče tudi v primerih, ko revizije ne dopusti, obrazložiti, zakaj zadeve ni predložilo v predhodno odločanje Sodišču Evropske unije. Pri tem mora biti obrazložitev taka, da je iz nje jasno razvidno, da bodisi postavljeno vprašanje prava Evropske unije ni upošteveno za rešitev

³⁰ Ta določa: »Vsakdo, ki so mu kršene pravice in svoboščine, zagotovljene s pravom Unije, ima pravico do učinkovitega pravnega sredstva pred sodiščem v skladu s pogoji, določenimi v tem členu.

Vsakdo ima pravico, da o njegovi zadevi pravično, javno in v razumnem roku odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom predhodno ustanovljeno sodišče. Vsakdo ima možnost svetovanja, obrambe in zastopanja.

Osebam, ki nimajo zadostnih sredstev, se odobri pravna pomoč, kolikor je ta potrebna za učinkovito zagotovitev dostopa do sodnega varstva.«

³¹ Pojasnilo je še, da je 47. člen Listine dovolj sam po sebi in ga ni treba pojasnjevati z določbami prava EU ali nacionalnega prava, da bi se posameznikom podelila pravica do poštenega postopka.

³² To presoj, bi opravljalo Ustavno sodišče na podlagi presoje spoštovanja 23. člena Ustave RS, kot izhaja iz 18. in 24. točke obrazložitve citirane odločbe Ustavnega sodišča.

spora, bodisi razlaga zadevne določbe prava Evropske unije temelji na sodni praksi Evropske unije, bodisi, če take sodne prakse ni, je razlaga prava Evropske unije za nacionalno sodišče, ki odloča na zadnji stopnji, tako očitna, da ne dopušča nobenega razumnega dvoma. Vrhovno sodišče lahko torej odločitev, zakaj ni dopustilo revizije, še zmeraj obrazloži le s sklicevanjem na neizpolnjevanje pogojev iz 367.a člena ZPP, le da mora pri tem ustrezno odgovoriti na strankin predlog za predložitev zadeve Sodišču Evropske unije.³³ V skladu s tem ima Vrhovno sodišče v primeru, ko stranka predlaga predložitev zadeve v predhodno odločanje Sodišču Evropske unije že v predlogu za dopustitev revizije različne možnosti. Med njimi sta na primer, da bodisi že v sklepu o nedopustitvi revizije ustrezno, torej v skladu z zahtevami Ustave RS in prava Evropske unije, obrazloži, zakaj predlogu ni sledilo, bodisi dopusti revizijo in strankin predlog obrazloženo zavrne v okviru vsebinske odločitve o reviziji. Lahko pa sodišče strankinemu predlogu tudi pritrdi, prekine postopek in zadevo predloži Sodišču Evropske unije v predhodno odločanje (30. in 31. točka obrazložitve).

4.1.3. Vprašanje zahtev prava Evropske unije pri odločanju o dopustitvi revizije

Navedeno razlogovanje Ustavnega sodišča je sicer zanimivo, vendar pa bi seveda pomenilo povsem drugačno vsebino odločanja o dopustitvi revizije na podlagi ZPP takoj, ko bi stranka v svojem predlogu za dopustitev revizije predlagala tudi postavitev vprašanja za predhodno odločanje Sodišču Evropske unije. Za to, da bi Vrhovno sodišče lahko ugotovilo, ali je treba vprašanje, ki ga predlaga stranka, predložiti v predhodno odločanje Sodišču Evropske unije, je namreč treba najprej presoditi več s tem povezanih pravnih vprašanj, ki jih Vrhovno sodišče sicer v okviru presoje objektivnega pomena zadeve kot podlage za dopustitev revizije po 367.a členu ZPP v svoji praksi doslej ni obravnavalo, saj ta vprašanja spadajo v okvir (dopuščene) revizijske presoje vsebine zadeve – torej v poznejšo fazo revizijskega postopka. Tako bi moralo Vrhovno sodišče že v postopku odločanja o dopustitvi revizije presoditi, ali je v določeni zadevi (sploh) treba uporabiti pravo Evropske unije, katero pravno normo je treba uporabiti in ali stranka predlaga predložitev predhodnega vprašanja Sodišču Evropske unije prav glede te pravne norme. Na tej podlagi pa bi moralo že v tej fazi postopka presoditi tudi, ali so podani kriteriji, da se tako vprašanje postavi oziroma ali se to lahko opusti skladno z zahtevami prava Evropske unije, torej

³³ Ustavno sodišče je pri tem poudarilo, da Vrhovnemu sodišču pri odločitvi, da revizije ne dopusti, ni treba obrazložiti neobrazloženih, očitno neutemeljenih, nesmiselnih predlogov za predložitev zadeve Sodišču Evropske unije v predhodno odločanje ali takih predlogov, ki bi pomenili zlorabo procesnih pravic (33. točka obrazložitve). O tem, ali je v takem primeru treba obrazložiti, da gre za tak primer predlogov strank (in ali je to tudi predmet nadaljnje ustavnosodne presoje), odločba Ustavnega sodišča molči.

s 267. členom PDEU (*acte clair, acte éclairé*). To bi seveda pomenilo poglavljen študij vsebine zadeve, ki sicer, kot je bilo že navedeno, spada v postopek vsebinskega odločanja o reviziji po tem, ko je ta zaradi objektivnega pomena zadeve že bila dopuščena.

Po 367.a členu ZPP in njegovi ustaljeni razlagi s strani Vrhovnega sodišča ta določba take presoje tudi v upravnih sporih ne zahteva.³⁴ Navedena obveznost bi torej lahko izhajala le iz tretjega odstavka 267. člena PDEU, če bi ta dopolnjeval navedene pogoje tako, kot to razlaga Ustavno sodišče v citirani odločbi. Da temu Vrhovno sodišče doslej ni sledilo, je razumljivo, saj to ne izhaja iz dosedanje prakse Sodišča Evropske unije, pa tudi ne praks vrhovnih (upravnih) sodišč vseh držav Evropske unije, ki imajo naši reviziji primerljiva pravna sredstva.³⁵

Poleg tega bi tako razumevanje obveznosti iz 267. člena PDEU pomenilo popolno spremembo pristopa k odločanju o dopustitvi revizije v primerjavi s tisto, ki jo je uvedel zakonodajalec z razvojem pravnega postopka v ZPP. V tej fazi postopka se, kot je bilo že navedeno, namreč ne opravlja vsebinska pravna presoja zadeve, temveč se presojuje zgolj pogoji iz 367.a člena ZPP (zgornja premisa). Med temi pogoji za dopustitev revizije tudi ni presoje verjetnosti uspeha z revizijo ali drugega pogoja, ki bi omogočal preliminarno vsebinsko presojo (ne)zakonitosti izpodbijane sodne odločbe. Tako je odločanje o dopustitvi revizije (samo) **procesna predpostavka**³⁶ za vsebinsko obravnavo zadeve. Tudi stranke svoje razloge glede (ne)pravilnosti uporabe nacionalnega prava in prava Evropske unije podajo šele v dopuščeni reviziji, ko se presoja njena (ne)utemeljenost.

Glede na navedeno je bilo v dosednji razlagi in praksi nesporno, da Vrhovno sodišče v postopku odločanja o dopustitvi revizije ne more postaviti predhodnega vprašanja Sodišču Evropske unije³⁷ glede vprašanj, ki bodo vsebinsko

³⁴ Tudi Ustavno sodišče se glede drugih vprašanj uporabe prava v okviru tega odločanja ne opredeljuje (29. in 30. točka obrazložitve citirane odločbe).

³⁵ Po odločbi Ustavnega sodišča v zadevi Up-1133/18 z dne 31. marca 2022 je sicer gospodarski oddelek Vrhovnega sodišča v sklepu o zavrnitvi predloga za dopustitev revizije navedel, zakaj niso izpolnjeni pogoji za postavitve predhodnega vprašanja Sodišču Evropske unije. Glej sklep III DoR 63/2022 z dne 8. novembra 2022 in III DoR 25/2022 z dne 13. decembra 2022.

³⁶ V zvezi s tem se lahko pojavi vprašanje pravilnega razumevanja sodbe Sodišča Evropske unije v zadevi C-3/16 *Lucio Cesare Aquino* z dne 17. marca 2017, na katero se v svoji odločbi sklicuje tudi Ustavno sodišče.

³⁷ V tem je naša ureditev drugačna od Švedske, ki je bila obravnavana s strani Sodišča Evropske unije v zadevi C-99/00 *Kazenski postopek proti Kennyju Rolandu Lyckeskogu* z dne 4. junija 2002 (na katero se sklicuje Ustavno sodišče v citirani odločbi). V njej je bilo ugotovljeno, da lahko švedsko Vrhovno sodišče postavi predhodno vprašanje tudi v fazi odločanja o dopustitvi pritožbe.

(morda) lahko obravnavana šele v primeru vložene revizije.³⁸ Odločitev o predhodnem vprašanju s strani Sodišča Evropske unije tudi ne bi imela nobenega koristnega učinka za stranko ali sodišče v postopku odločanja o dopustitvi revizije.³⁹ Zato je dopustno, da stranke vprašanja za predhodno odločanje Sodišču Evropske unije podajo (še) v postopku odločanja o reviziji, v okviru dopuščene pomembnega pravnega vprašanja. Le pri vsebinski obravnavi revizije se namreč lahko poda odgovor na to, ali je materialno ali procesno pravo Evropske unije treba uporabiti in – na tej podlagi – ali to pravo potrebuje nadaljnjo razlago Sodišča Evropske unije.

Po drugi strani je res, da se v primeru, ko revizija ni dopuščena, ker niso izpolnjeni pogoji iz 367. a člena ZPP, Vrhovno sodišče ne sooči (poglobljeno) z vprašanjem uporabe prava Evropske unije oziroma ne odloča o predlogih strank za postavitve predhodnega vprašanja Sodišču Evropske unije. Tako ni izključeno, da ostane določeno vprašanje uporabe prava Evropske unije odprto, čeprav za opustitev postavitve predhodnega vprašanja Sodišču Evropske unije v dopuščeni reviziji ne bi bili izpolnjeni pogoji po 267. členu PDEU (*acte clair, acte éclairé*). Ta ureditev ni nujno v nasprotju z zahtevami prava Evropske unije, saj je državam članicam zagotovljena določena stopnja procesne avtonomije, kar izhaja tudi iz citirane prakse Sodišča Evropske unije.

Glede na navedeno je sporno vprašanje tudi širše pomembno in zato je tudi po tukaj zastopanem mnenju pravilno, da ga je Vrhovno sodišče s svojo nedavno odločitvijo predložilo v predhodno odločanje za to pristojnemu sodišču, torej Sodišču Evropske unije.⁴⁰

V tej zvezi se je torej Vrhovnemu sodišču najprej postavilo vprašanje, ki je povezano z razlago 267. člena PDEU, in sicer ali je navedeni dostop do Vrhovnega sodišča v postopku dopuščene revizije skladen z zahtevo, da mora sodišče v državi, zoper odločitev katerega po nacionalnem pravu ni pravnega sredstva, postaviti predhodno vprašanje v odločanje Sodišču Evropske unije. Gre torej za vprašanje, ali je tretji odstavek 267. člena PDEU treba razlagati tako, da mora tudi v postopku odločanja o dopustitvi revizije po določbah ZPP Vrhovno sodišče opraviti presojo, ali iz predloženih predlogov strank za pred-

³⁸ Postavi se lahko le vprašanje razumevanja zahtev prava Evropske unije glede ureditve dopuščene revizije v ZPP, kot je predstavljeno v tem prispevku.

³⁹ Paradoksalno bi celo bilo, da bi rešeno vprašanje razlage prava Evropske unije v tej fazi postopka lahko vodilo do zavrnitve predloga za dopustitev revizije, saj bi bilo s tem rešeno tisto pomembno pravno vprašanje, ki bi sicer zahtevalo dopustitev revizije. Da pa bi bila (ne)dopustitev revizije kot procesna predpostavka za revizijo odvisna od tega, ali bi bila revizija utemeljena po tem, kako je vprašanje rešilo Sodišče Evropske unije, je nelogično in v nasprotju s sistemom dopuščene revizije (to pravno sredstvo bi se dopustilo po tem, ko bi se potrdilo, da bo uspešno, ne glede na njegov objektivni pomen).

⁴⁰ Zadeva X Dor 380/2022 z dne 7. marca 2023.

hodno odločanje Sodišču Evropske unije izhaja njegova obveznost postaviti predhodno vprašanje.⁴¹

Na tej podlagi bo Sodišče Evropske unije lahko odgovorilo, ali zahteve prava Evropske unije nasprotujejo ureditvi ZPP, ki ne zahteva samostojne presoje pomena pravnega vprašanja uporabe prava Evropske unije in dolžnosti postavitve predhodnega vprašanja Sodišču Evropske unije, ki izhaja iz predlogov strank, že v tej fazi postopka.⁴² Če take zahteve ni, seveda tudi ni zahteve po obrazložitvi tega vidika v sklepih, v katerih se predlog stranke za dopustitev revizije zavrne.

Samo če je Vrhovno sodišče navedeno presojo predlogov strank dolžno opraviti (že) v postopku odločanja o dopustitvi revizije, se po naravi stvari lahko torej postavi tudi nadaljnje vprašanje glede dolžnosti obrazložitve sklepa, da se revizija ne dopusti, ki je po dosednji sodni praksi Vrhovnega sodišča na podlagi 367.a člena ZPP neobrazložen.⁴³ Če ta presoja ni opravljena, je Vrhovno sodišče seveda logično ne more obrazlagati. Vendar pa to, da bi bilo Vrhovno sodišče dolžno tako presojo opraviti, samo po sebi še ne pomeni, da jo je dolžno tudi razkriti v obrazložitvi navedenega sklepa – navsezadnje taka obveznost ne velja niti za druge vidike presoje pomembnosti zadeve, ki jo opravi Vrhovno sodišče v tej fazi postopka po 367.a členu ZPP. Zato je bilo po presoji Vrhovnega sodišča v citirani zadevi odločanja o dopustitvi revizije treba – tudi zaradi razlike v stališčih med Ustavnim sodiščem in Vrhovnim sodiščem glede razlage 47. člena Listine – postaviti Sodišču Evropske unije tudi nadaljnje vprašanje, in sicer, ali je treba 47. člen Listine glede zahtev po obrazloženosti sodnih odločb razlagati tako, da gre pri sklepu, s katerim se zavrne predlog za dopustitev revizije na podlagi ZPP, za »sodno odločbo«, ki mora vsebovati razloge, zakaj predlogu stranke za postavitev predhodnega vprašanja na Sodišče Evropske unije v zadevi ni (oziroma ne bo) treba ugoditi.

Kot je bilo navedeno, odgovori na navedeni vprašanji niso jasni, niti ti vprašanji nista rešeni v praksi Sodišča Evropske unije, tako da ju Vrhovno sodišče

⁴¹ Sodišče Evropske unije zadevo obravnava pod številko C-144/23.

⁴² Ob tem je treba dodati, da bi Sodišče Evropske unije lahko sprejelo tudi stališče, da je ureditev tega pravnega sredstva stvar nacionalne procesne avtonomije, vendar pa taka ureditev dopuščene revizije pomeni, da odločanje sodišča, ki izda pravnomočno sodbo v zadevi (Upravnega sodišča, višjega sodišča itd.) ni podvrženo pravnemu sredstvu v smislu 267. člena PDEU – potem bi navedena obveznost postavitve predhodnih vprašanj po tretjem odstavku 267. člena PDEU lahko bila naložena slednjim sodiščem. To pa je odvisno od razlage navedene določbe, kdaj zoper odločbo sodišča po »nacionalnem pravu ni pravnega sredstva«, ki spada v pristojnost Sodišča Evropske unije. Glede na prakso Sodišča Evropske unije to sicer ni verjetno, na primer zadeva C-210/06 *Cartesio Oktató és Szolgáltató bt* z dne 16. decembra 2008.

⁴³ O tem prepričljivo A. Galič, nav. delo.

res ni moglo rešiti samo, ne da bi s tem kršilo svojo obveznost po 267. členu PDEU. Ker gre za iskanje avtoritativne razlage pomembnega vidika prava Evropske unije, je bilo tako pravilno, da je v zvezi s tem postavilo ustrezni vprašanji Sodišču Evropske unije.⁴⁴

Na koncu je mogoče dodati, da lahko na obe vprašanji obstoja obveznosti navedenega procesnega ravnanja Vrhovnega sodišča pričakujemo sicer negativen odgovor, češ da navedeno spada v okvir procesne avtonomije držav članic. Vendar pa bi bil ta lahko povezan tudi s stališčem Sodišča Evropske unije, da je ob taki pravni ureditvi revizije treba šteti, da je Upravno sodišče tisto sodišče, »zoper odločitev katerega po nacionalnem pravu ni pravnega sredstva« in da že zanj velja obveznost predložiti zadevo Sodišču Evropske unije po tretjem odstavku 267. člena PDEU. Bomo videli.⁴⁵

4.2. Odločanje o postavitvi predhodnih vprašanj ob vsebinski presoji revizije

V revizijskem postopku ali v drugem postopku na podlagi pravnega sredstva, v katerem Vrhovno sodišče vsebinsko obravnava zadevo, se tako reševanje vprašanj glede uporabe prava Evropske unije pojavi bodisi z vidika materialnopravnih bodisi procesnih vprašanj. V reviziji se navedena vsebinska presoja omejuje na okvire dopuščenih pravnih vprašanj (371. člen v zvezi s 370. členom ZPP). V tem primeru je v sodni praksi povsem ustaljeno, da je treba v zvezi z uporabo prava Evropske unije opraviti vsebinsko presojo in jo v danih okvirjih tudi uporabiti v sodnem sporu, skladno z načeli in drugimi zahtevami te naddržavne pravne ureditve (3.a člen Ustave RS).⁴⁶

4.2.1. Nadzor nad odločanjem Upravnega sodišča

Glede tega pa je na prvem mestu vprašanje, kakšen je nadzor Vrhovnega sodišča v reviziji nad odločanjem Upravnega sodišča (enako kot drugega višjega sodišča) v zvezi z uporabo prava Evropske unije. To je po eni strani povezano s procesnimi, po drugi strani pa z materialnopravnimi zahtevami uporabe tega prava.

⁴⁴ Zakaj je Ustavno sodišče brez postavitve vprašanja Sodišču Evropske unije samo odločilo o končni razlagi uporabe prava Evropske unije v revizijskem postopku, iz obrazložitve sklepa Ustavnega sodišča ne izhaja. Glede na to, da je bila praksa Vrhovnega sodišča očitno drugačna in da je tudi v drugih državah članicah ureditev različna, bi se lahko postavilo vprašanje, ali je s tem kršilo obveznost po PDEU. V vsakem primeru pa to kršitev odpravi dejstvo, da to vprašanje postavi Vrhovno sodišče.

⁴⁵ Po dosednji praksi Sodišča Evropske unije je to malo verjetno, vendar pa samo po sebi ni izključeno; glej na primer M. Broberg in N. Fenger, nav. delo, str. 228 in nasl.

⁴⁶ Glej tudi prav tam, str. 224 in nasl.

S procesnega vidika se tako lahko pojavi vprašanje, ali se je Upravno sodišče pri svojem odločanju ustrezno opredelilo do uporabe prava Evropske unije v obravnavani zadevi, torej predvsem, ali je ustrezno odgovorilo na s tem povezane ugovore strank v postopku.⁴⁷ Če gre za upoštevne pravne ugovore, se je namreč Upravno sodišče do njih dolžno opredeliti v svoji odločbi, tako da glede tega veljajo enaka pravila kot za vse pravne navedbe strank v upravnem sporu.⁴⁸ To velja tudi glede predloga stranke, naj Upravno sodišče samo postavi predhodno vprašanje Sodišču Evropske unije, saj gre pri tem po vsebini za pravni ugovor stranke.⁴⁹ Na to obveznost opredelitve ne vpliva dejstvo, da ima po 267. členu PDEU Upravno sodišče dopuščeno diskrecijo, ali bo postavilo predhodno vprašanje glede uporabe prava Sodišču Evropske unije ali ne. To je namreč zgolj procesna možnost, ki je prepuščena (nižjemu) sodišču in ne zahteva uporabe izjem od obveznosti, ki veljajo za Vrhovno sodišče po doktrini *CILFIT*. Zato se je Upravno sodišče do takega predloga dolžno opredeliti, če je za odločanje o zadevi po vsebini relevanten. Zavrne pa ga lahko tudi s tem, da zavzame svoja pravna stališča glede pravilne uporabe prava Evropske unije, ne da bi se pri tem sklicevalo na to, da gre za jasen ali v praksi Sodišča Evropske unije že razjasnjen primer. Iz sodne prakse Upravnega sodišča na primer izhaja, da je Upravno sodišče zavrnilo predlog stranke za postavitve predhodnega vprašanja Sodišču Evropske unije, če je presodilo, da je Slovenija z določeno nacionalno določbo zakona pravilno prenesla direktivo Evropske unije v slovenski pravni red.⁵⁰

Vrhovno sodišče se bo do vprašanja ustrezne opredelitve Upravnega sodišča do ugovorov in predlogov strank glede uporabe prava Evropske unije v reviziji lahko opredelilo, če bo to predmet upoštevni revizijskih ugovorov strank v okviru dopuščenih revizijskih pravnih vprašanj.⁵¹ Če je odločba Upravnega

⁴⁷ Po uradni dolžnosti se Upravnemu sodišču ni treba opredeljevati do pravnih vprašanj uporabe prava Evropske unije, ki med strankama niso sporna in se mu ne postavijo pri odločanju v upravnem sporu.

⁴⁸ O obveznosti (na prekrškovnem področju), da se sodišče opredeli do upoštevni ugovorov, ki izhaja iz zahtev poštenega sodnega postopka po 6. členu Evropske konvencije o človekovih pravicah, glej na primer sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice v zadevi *Rutar in Rutar Marketing d. o. o. proti Sloveniji* z dne 15. decembra 2022.

⁴⁹ Iz pregleda sodne prakse Upravnega sodišča izhaja, da to pojasni, kadar predlagana predhodna vprašanja Sodišču Evropske unije niso relevantna za rešitev konkretne zadeve. Glej na primer sodbi III U 300/2014 z dne 12. junija 2015 in II U 317/2014 z dne 19. avgusta 2015.

⁵⁰ Glej sodbo Upravnega sodišča RS I U 1994/2013 z dne 18. novembra 2014.

⁵¹ Vrhovno sodišče je na primer s sklepom X DoR 318/2018 z dne 14. maja 2019 dopustilo revizijo glede vprašanja, ali sme nacionalno sodišče razložiti direktivo Evropske unije, ne da bi pred tem na Sodišče Evropske unije naslovilo vprašanje za predhodno odločanje glede razlage te direktive. V reviziji X Ips 23/2019 z dne 18. maja 2020 (oziroma X Ips 27/2019 z dne 22. oktobra 2019) je nato presodilo, da v konkretnem primeru pravo EU za odločitev ni bilo bistveno, zato Vrhovno sodišče ni bilo dolžno ravnati po tretjem

sodišča glede tega pomanjkljiva, gre pri tem sicer za načeloma odpravljlivo procesno kršitev, saj lahko Vrhovno sodišče manjkajoče pravne odgovore oziroma stališča poda tudi v revizijski odločbi, vendar pa se postavlja tudi vprašanje, ali je to procesno smiselno oziroma ustrezno. Če namreč o upoštevnih pravnih ugovorih strank glede uporabe prava Evropske unije odgovori niso podani v izpodbijani sodbi Upravnega sodišča, ta nima stališč, ki bi jih bilo glede tega mogoče preizkusiti v revizijskem postopku, kar lahko vodi tudi do razveljavitve te odločbe in vrnitve zadeve v ponovno sojenje Upravnemu sodišču (85. in 75. člen ZUS-1 v povezavi s 339. členom ZPP). Razmerje med eno in drugo možnostjo je zanimivo, saj je povezano s širšim vprašanjem koncepta revizijskega odločanja: ali gre za nadzor nad pravilnostjo odločitve Upravnega sodišča (oziroma drugega višjega sodišča) ali pa gre za sojenje o pravnih vprašanjih pred najvišjim sodiščem v državi, ki naj o tem poda precedenčno razlago. Eno in drugo se sicer deloma dopolnjuje, vendar pa se prav pri obravnavanem vprašanju lahko to pokaže kot pomembno razlikovanje. Po tukaj zastopanem stališču je sicer sistemsko ustreznejši pristop ta, da navedeno pomanjkljivost Vrhovno sodišče odpravlja tako, da se do pomembnih pravnih vprašanj glede uporabe materialnega ali procesnega prava (Evropske unije) v reviziji opredeli samo, kar je tudi skladno s cilji revizijskega postopka, ki naj se konča s precedenčnimi pravnimi stališči in ne s ponavljanjem postopka pred Upravnim ali drugim višjim sodiščem. To torej pomeni, da – ne glede na to, ali se je Upravno sodišče do tega opredelilo ali ne – mora Vrhovno sodišče v revizijskem postopku vselej nameniti pozornost reševanju vsebinskih pravnih vprašanj pravilne uporabe prava Evropske unije v obravnavani zadevi, če je to lahko del revizijske presoje glede na dopuščeno pravno vprašanje. Slednje pa vključuje tudi presojo, ali je treba v zadevi postaviti predhodno vprašanje Sodišču Evropske unije.

4.2.2. Vsebinska revizijska presoja zadeve na Vrhovnem sodišču z vidika uporabe prava Evropske unije

Z vidika vsebinske presoje in uporabe prava Evropske unije je treba v reviziji najprej odgovoriti na vprašanje, ali je v postopku (sploh) treba uporabiti pravo Evropske unije kot podlago za odločitev Vrhovnega sodišča. To vprašanje je povezano s pravilno uporabo materialnopravnih in tudi procesnih pravil, ki jih določajo pravni akti Evropske unije in skladno s pravili njihove uporabe, torej

odstavku 267. člena PDEU oziroma vsebinsko enakem drugem odstavku 113.a člena ZS. Vrhovno sodišče je tudi v sodbi X Ips 457/2014 z dne 16. novembra 2016 pritrdilo presoji Upravnega sodišča, da sklicevanje stranke na uredbo Evropske unije in sodno prakso Sodišča Evropske unije ne more vplivati na odločitev v zadevi. Iz enakih razlogov tudi Vrhovno sodišče ni samo postavljalo predhodnih vprašanj Sodišču Evropske unije.

glede na njihovo veljavnost in neposredni učinek.⁵² To je lahko v upravnem sporu že obravnavano v postopku odločanja upravnih organov in Upravnega sodišča, vendar pa se lahko pojavi tudi v postopku pred Vrhovnim sodiščem kot pravno vprašanje, ki potrebuje nadaljnjo razlago najvišjega sodišča. Poleg tega, ali je predpis Evropske unije sploh podlaga za odločitev, se lahko nadalje postavi tudi vprašanje njegove nadaljnje prave razlage, torej prave vsebine in pomena pravnih norm, ki jih ta predpis vsebuje. Obe vprašanji sta seveda lahko medsebojno povezani (ali je ob pravilni razlagi predpisa Evropske unije treba v zadevi uporabiti ta predpis ali ne), vendar pa je to odvisno od vsebine posamezne zadeve. Pomembno je, da navedeno vprašanje obravnava Vrhovno sodišče v reviziji v upravnem sporu bodisi na predlog strank bodisi po uradni dolžnosti⁵³ – seveda, če je to sporno vprašanje del revizijske presoje kot del dopuščene pravnega vprašanja.

Dejstvo, da je treba v obravnavani zadevi uporabiti predpise prava Evropske unije, samo po sebi še ne zahteva vsakokratnega sodelovanja Vrhovnega sodišča s Sodiščem Evropske unije in postavitve vprašanja za predhodno odločanje slednjemu. Ta obveznost se pojavi šele tedaj, kadar je potrebna končna in avtoritativna razlaga predpisa Evropske unije, ker sta njegov pomen ali veljavnost kot pravna podlaga v obravnavani zadevi sporna in nejasna. Take razlage Vrhovno sodišče samo ne sme dati, saj je zanjo po PDEU pristojno Sodišče Evropske unije. Do take situacije lahko pride bodisi na predlog same stranke, ki veljavno izpostavi tako pravno vprašanje, ni pa tudi nobene ovire, da do takega spoznanja pride Vrhovno sodišče brez takega procesnega predloga.⁵⁴ Nasprotno, Vrhovno sodišče je dolžno samo prepoznati in oblikovati predhodno vprašanje, ki bo na podlagi odgovora Sodišča Evropske unije pripomoglo k odločitvi v zadevi.⁵⁵ To je seveda povezano s sočasno oziroma nadaljnjo pre-

⁵² V številnih zadevah je Vrhovno sodišče zavrnilo predlog stranke za postavitev predhodnega vprašanja že zato, ker v konkretnem primeru ni šlo za razlago prava EU in to za odločitev ni bilo bistveno. Glej na primer sodbi Vrhovnega sodišča RS X Ips 27/2019 z dne 13. novembra 2018 in III Ips 101/2015 z dne 29. marca 2016 ter sklep Vrhovnega sodišča RS III Ips 45/2014 z dne 13. junija 2017.

⁵³ Glej na primer sodbo Sodišča Evropske unije v zadevi C-312/93 *Peterbroeck* z dne 14. decembra 1995. Enako tudi M. Broberg in N. Fenger, nav. delo, str. 240 in nasl.

⁵⁴ Iz pregleda sodne prakse upravnega oddelka Vrhovnega sodišča izhaja, da so v zadevah, v katerih je Vrhovno sodišče postavilo predhodno vprašanje Sodišču Evropske unije, postavitev tega vprašanja v večini primerov predlagale stranke same. Vrhovno sodišče je tem predlogom sledilo, v preostalih primerih, ko stranka tega predloga ni podala, pa je Vrhovno sodišče samo presodilo, da je za uporabo posamezne implementirane nacionalne določbe pomembno pravilno razumevanje in razlaga prava Evropske unije, zato je predhodno vprašanje Sodišču Evropske unije postavilo samo.

⁵⁵ Tako je Sodišče Evropske unije v nedavni sodbi v zadevi C-83/21 *Airbnb Ireland* z dne 22. decembra 2022, poudarilo, da je 267. člen PDEU treba razlagati tako, da sta v primeru vprašanja razlage prava Unije, ki ga je postavila ena od strank v postopku v glavni

sojo, da so izpolnjeni pogoji, ko je obveznost postavitve predhodnih vprašanj mogoče opustiti (po doktrini *CILFIT*), torej ko je razlaga prava Evropske unije povsem jasna (*acte claire*) ali že razjasnjena (*acte éclairé*). Ker je bilo o tem že zelo veliko napisanega,⁵⁶ je treba opozoriti zgolj na nekatere zanimive vidike, ki se o tem pojavljajo v praksi.

Z vidika vprašanja, kdaj je razlaga prava jasna, je bilo tako že večkrat poudarjeno, da mora ta jasnost dosežati določen objektivni standard⁵⁷ – torej ne le, da je razlaga jasna Vrhovnemu sodišču, temveč da se ne sme pojavljati kot odprto vprašanje tudi sicer v praksi in drugih državah članicah Evropske unije. Slednje je sicer razmeroma težko ugotovljivo že zaradi omejene dostopnosti predpisov ter sodne prakse držav članic in jezikovnih omejitev, v kateri se ta objavlja. Tako primerjava besedil predpisov Evropske unije v različnih jezikih v praksi lahko pomeni praviloma le primerjavo z bolj znanimi jeziki večjih držav, ki so sodišču poznani, enako pa velja tudi glede dostopnosti sodne prakse sodišč drugih držav članic. Pomembno pa je, da se upoštevajo ugotovljena neskladja, še zlasti, če so jih navedle in dokazala stranke.⁵⁸ Nesporno je, da je tudi Vrhovno sodišče sprejelo določeno stopnjo »funkcionalne prožnosti« pri razlagi svoje obveznosti po tretjem odstavku 267. člena PDEU, ki temelji na razumni in razumski presoji, kdaj je neko vprašanje razlage prava Evropske unije povsem jasno in nesporno ter kdaj ga je mogoče šteti za tako odprtega, da je zaradi razumnega dvoma o pravilni razlagi tega prava doktrina *acte claire* izključena. Kot je poudarilo tudi Sodišče Evropske unije v citirani zadevi *Conorzio Italian Management*,⁵⁹ zgolj možnost različnih razlag predpisa Evropske unije še ne pomeni, da je podana obveznost postavitve predhodnega vprašanja, če se Vrhovnemu sodišču nobena od s strani strank ponujenih drugačnih razlag glede na kontekst zadeve ne zdi dovolj verjetna oziroma prepričljiva.⁶⁰ Pomemben vir spoznanja o odprtem pomenu posamezne norme je tako morebitno dejstvo, da je pred Sodiščem Evropske unije že odprt postopek o razlagi relevantne pravne

stvari, določitev in oblikovanje vprašanj, ki jih je treba predložiti Sodišču, izključno v pristojnosti nacionalnega sodišča, te stranke pa vsebine teh vprašanj ne morejo vsiliti ali jih spremeniti.

⁵⁶ O tem obsežno na primer v M. Broberg in N. Fenger, nav. delo, str. 230 in nasl.

⁵⁷ O tem tudi po citirani sodbi v zadevi *Conorzio Italian Management* nadaljnje razprave v teoriji. Glej na primer L. Cecchetti in D. Gallo, nav. delo, str. 34 in nasl.

⁵⁸ Da je to prakso mogoče šteti za skladno z zahtevami prava Evropske unije, glej L. Cecchetti in D. Gallo, nav. delo, str. 51 in nasl. Enako tudi M. Broberg in N. Fenger, nav. delo, str. 243 in nasl. O tem tudi J. Hojnik, nav. delo, str. 18–19.

⁵⁹ Glej 46. točko obrazložitve in nasl.

⁶⁰ O tem tudi M. Broberg in N. Fenger, nav. delo, str. 238 in nasl. Glej tudi temu skladne ugotovitve analize ACA-Europe: The preliminary reference to the Court of Justice of the EC s konference v Helsinkih 20. in 21. maja 2002, <https://www.aca-europe.eu/images/media_kit/colloquia/2002/gen_report_en.pdf> (19. 2. 2023).

norme, čeprav tudi to ni vselej v celoti zavezujoče. V zadevi X Ips 217/2013 je na primer Vrhovno sodišče svojo presojo, da se pravilna razlaga določbe PDEU ponuja tako očitno, da ne pušča prostora za noben razumen dvom (*acte claire*), utemeljilo s tem, da je primerjalo različne jezikovne različice besedila. Hkrati je ugotovilo, da je bil pojem, ki ga je razlagalo v zadevi, že razložen s strani Sodišča Evropske unije, o tem pa je obstajalo tudi izrecno stališče Evropske komisije. Glede na navedeno je bilo Vrhovno sodišče prepričano, da je uporaba določbe PDEU enako očitna tudi za sodišča drugih držav članic in Sodišče Evropske unije in da ni nevarnosti razhajanj sodne prakse v Evropski uniji.⁶¹ Da se pravilna razlaga določb direktive oziroma prava Evropske unije ponuja tako očitno, da ne pušča prostora za noben razumen dvom, je Vrhovno sodišče presodilo tudi v sodbi I Up 21/2020 z dne 8. julija 2020.

Še težje pa je vprašanje, ali je bilo določeno vprašanje že razjasnjeno ali ne (*acte éclairée*). Čeprav se zdi, da sodna praksa Sodišča Evropske unije prispeva vselej k večji jasnosti pravnega reda, pa se z uporabo njegovih sodb kot precedenčnih odločitev pogosto pojavijo vsebinsko sorodni problemi, kot jih na tem področju poznajo sistemi, ki sodno prakso štejejo za formalni pravni vir – torej precedenčni pravni sistemi. K temu prispeva tudi navedeno pravilo, da imajo tudi po temeljnih načelih prava Evropske unije stališča iz sodbe Sodišča Evropske unije splošni (*erga omnes*) in časovno neomejen (*ex tunc*) učinek. Gre namreč za dejstvo, da je Vrhovno sodišče pri »razjasnitvenem vprašanju« vezano neposredno na stališče, ki ga glede pravne norme zavzame Sodišče Evropske unije, in ne več zgolj na pravno normo samo. Pristojnost Vrhovnega sodišča za razlago in uporabo te norme je zožena in omejena skladno s precedenčno sodbo Sodišča Evropske unije. Skladno s tem pa se razprava osredotoči na razumevanje stališč, ki izhajajo iz sodbe Sodišča Evropske unije in na njihovo razlago v povezavi z obravnavanim primerom pred Vrhovnim sodiščem, ki se vsaj v nekaterih točkah nujno razlikuje od primera, ki ga je obravnavalo Sodišče Evropske unije.⁶² Tako je vselej na strani Vrhovnega sodišča, da presodi, ali gre za v bistvenem enak primer, na katerega je treba uporabiti že sprejeto pravno pravilo, ki izhaja iz sodbe Sodišča Evropske unije, ali pa se ta primer v pomembni okoliščini tako razlikuje, da zanj to pravilo ne velja.⁶³ Slednje ustre-

⁶¹ Glej sodbo Vrhovnega sodišča RS X Ips 217/2013 z dne 29. maja 2015.

⁶² O tem, da je mogoče šteti, da je zadeva razjasnjena, čeprav stališče izhaja iz vsebinsko (nekoliko) drugačnih primerov tudi Sodišče Evropske unije v citirani zadevi *Consortio Italian Management*; tudi J. Hojnik, nav. delo, str. 18.

⁶³ Delovno-socialni oddelek Vrhovnega sodišča je na primer zavrnil postavitev predhodnega vprašanja Sodišču Evropske unije na podlagi doktrine *acte éclairée* v sodbah VIII Ips 14/2021 z dne 6. julija 2021 in VIII Ips 213/2014 z dne 24. marca 2015. Prav tako je upravni oddelek Vrhovnega sodišča v odločbah X Ips 486/2011 z dne 15. novembra 2012 in X Ips 396/2014 z dne 27. novembra 2015 presodil, da na obravnavanem področju že

za pristopu razlikovanja (angl. *distinguishing*) v precedenčnih sodnih sistemih, ki ožijo učinkovanje sodbe precedenčnega sodišča, tako da se iz veljavnosti splošnega pravila izvzamejo primeri, ki jih zaznamuje taka posebnost, da po presoji sodišča splošno pravilo iz precedenčne sodbe zanje ne velja.⁶⁴ Ker gre za pomembno vprašanje poseganja v učinek sodbe Sodišča Evropske unije, je v takem primeru na mestu, da se mu ponovno predloži zadeva v predhodno odločanje prav z vprašanjem, ali njegovo že sprejeto stališče velja tudi za take primere, ali pa njihovo razlikovanje v določenih okoliščinah upravičuje uporabo drugačnega pravila. Po drugi strani pa je še toliko bolj občutljivo sprejemanje veljavnosti splošnega pravila iz precedenčne sodbe Sodišča Evropske unije na čedalje večje število specifičnih primerov, ki jih obravnava Vrhovno sodišče, saj se s tem – pa čeprav na tiho – širi njegova veljava, morda celo onkraj okvirjev, ki jih je imelo pred seboj Sodišče Evropske unije, ko je o navedeni zadevi odločalo.⁶⁵ Tako sledenje stališčem Sodišča Evropske unije lahko ob uporabi na nove in nove, seveda vsebinsko različne primere pred Vrhovnim sodiščem, širi učinek določene sodbe Sodišča Evropske unije preko meja tega, kar bi tudi samo Sodišče Evropske unije odločilo ob ponovni obravnavi takega vprašanja razlage prava Evropske unije v okviru novih zadev. Tega se mora zavedati tudi Vrhovno sodišče in v primeru bistveno drugačnih okoliščin posamezne zadeve od tistih, v katerih je že odločalo Sodišče Evropske unije, prav tako zadevo predložiti temu sodišču v (ponovno) presojo.

O tem, da se je Vrhovno sodišče pri vsebinski presoji revizije do za odločitev upoštevni vprašanj uporabe prave Evropske unije dolžno opredeliti in v zvezi s tem tudi odgovoriti na podani predlog stranke, da se sodišču postavi predhodno vprašanje, ni nobenega dvoma. Glede tega je praksa Vrhovnega sodišča skladna tako s prakso Sodišča Evropske unije kot tudi Evropskega sodišča za človekove pravice.⁶⁶

4.3. Procesni položaj stranke v povezavi s postavljanjem predhodnih vprašanj

Posameznik nima nobene možnosti, da bi sodišče, ki v upravnem sporu odloča o zakonitosti aktov davčnih organov, prisilil, da postavi vprašanje Sodišču

obstaja sodna praksa Sodišča Evropske unije, zato je zavrnil predlog stranke za postavitev predhodnega vprašanja.

⁶⁴ V zvezi z delovanjem precedenčnega sodnega sistema in njegovimi značilnostmi glej N. Duxbury, nav. delo; in T. Štajnpihler, nav. delo.

⁶⁵ To vprašanje se še toliko bolj pojavi v povezavi s sodbami Evropskega sodišča za človekove pravice glede na značilnosti njegovih sodb, vendar to presega okvir tega prispevka. Glej E. Kerševan, nav. delo.

⁶⁶ O teh zahtevah na podlagi novejših sodnih praks navedenih evropskih sodišč glej L. Cecchetti in D. Gallo, nav. delo, str. 53 in 54. in nasl.

Evropske unije za pridobitev sodbe o vprašanju za predhodno odločanje, ali da bi sam posredoval tako vprašanje v primeru kršitve obveznosti s strani najvišjega sodišča, ki bi ga moralo postaviti v svojem postopku. Po pravu Evropske unije je pristojnost oblikovati in postaviti vprašanje izključno v pristojnosti predložitvenega sodišča, torej tudi Vrhovnega sodišča v upravnem sporu, in ne pomeni (procesne) pravice posameznika.⁶⁷

Kršitev navedene obveznosti pa je lahko podlaga za uveljavljanje (ustavno)soodnega varstva pravice posameznika do sodnega varstva iz 23. člena Ustave RS⁶⁸ pred Ustavnim sodiščem.⁶⁹ Tako se lahko stranka, ki je neuspešno predlagala postavitev predhodnega vprašanja, obrne na Ustavno sodišče z ustavno pritožbo, v kateri lahko uveljavlja, da Vrhovno sodišče ni sledilo svoji obveznosti, da postavi predhodno vprašanje. Pri tem Ustavno sodišče v svoji presoji ne sme posegati v presojo Vrhovnega sodišča glede tega, ali je z vidika razlage materialnega ali procesnega prava Evropske unije predlog tak, da je za odločanje upošteven oziroma ali so bili izpolnjeni pogoji za to, da se predlagano vprašanje ne postavi skladno z doktrino *CILFIT*.⁷⁰ To je vprašanje razlage zakonskega prava oziroma temu enakovrednega prava iz predpisov Evropske unije, ki je v končni pristojnosti Vrhovnega sodišča. Ustavno sodišče pa lahko poseže v odločitev Vrhovnega sodišča v reviziji, če se do sicer upoštevne predloga za postavitev vprašanja Sodišču Evropske unije Vrhovno sodišče sploh ni vsebinsko opredelilo in s tem v nasprotju (tudi) s 23. členom Ustave RS ni odgovorilo na za odločitev upoštevne pravne ugovore. Prav tako je že skladno s pravili ZPP revizijske sodbe v zvezi s temi vprašanji uporabe prava treba ustrezno obrazložiti.⁷¹ Zanimivo vprašanje se lahko pojavi v zvezi s primerom, ko gre za vprašanje spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki ga zagotavlja Listina EU o temeljnih pravicah, saj v takem primeru končno razlago o

⁶⁷ Glej tudi M. Avbelj, nav. delo, str. 151 in nasl.

⁶⁸ Tako na primer Ustavno sodišče v odločbah Up-1056/11 z dne 21. novembra 2013 in Up-561/15 z dne 16. novembra 2017.

⁶⁹ O taki ureditvi v Nemčiji glej W. Kuhla in J. Hüttenbrink, nav. delo, str. 945; E. Werlauff, nav. delo, str. 8 in nasl.; M. Brenner, nav. delo, str. 307.

⁷⁰ O tem tudi M. Avbelj, nav. delo, str. 164 in nasl.

⁷¹ Iz sodne prakse Vrhovnega sodišča izhaja, da Vrhovno sodišče v revizijskih sodbah tudi obrazloži, zakaj ni bilo dolžno ravnati po tretjem odstavku 267. člena PDEU (na primer sodbe Vrhovnega sodišča RS X Ips 27/2019 z dne 22. oktobra 2019, III Ips 101/2015 z dne 29. marca 2016 in X Ips 217/2013 z dne 29. maja 2015 ter sklep Vrhovnega sodišča RS III Ips 45/2014 z dne 13. junija 2017). Upoštevanje obveznosti obrazložitve zavrnitve predloga za postavitev predhodnega vprašanja v revizijskem postopku presoja tudi Ustavno sodišče (na primer odločbi Up-1056/11 z dne 21. novembra 2013 in Up-561/15 z dne 16. novembra 2017), ki opredelitev do predloga razlaga kot del poštenega postopka, ki ga varuje pravica do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave RS, in pravice do zakonitega sodišča iz prvega odstavka 23. člena Ustave RS.

tem prav tako daje Sodišče Evropske unije, hkrati pa je to lahko tudi podlaga za ustavno pritožbo (15. člen Ustave RS). V takem primeru se kot s PDEU skladno ravnanje kaže, da Ustavno sodišče ob obravnavi take ustavne pritožbe samo prekine svoj postopek in se glede končne razlage pomena določene človekove pravice iz Listine obrne na Sodišče Evropske unije, ne pa da to nalaga Vrhovnemu sodišču.⁷²

Prav tako lahko skladno s prakso Sodišča Evropske unije stranka, ki je predlagala postavitev predhodnega vprašanja, vloži odškodninski zahtevek nasproti državi, če se po opustitvi dolžnega ravnanja sodišča izkaže, da bi bilo o zahtevku stranke odločeno drugače, če bi sodišče postavilo Sodišču Evropske unije ustrezno vprašanje za predhodno odločanje.⁷³ To je sicer posebna podlaga za odškodninsko odgovornost, ki je podlaga za tožbo pred sodiščem splošne pristojnosti, in ga ni mogoče šteti za pravno sredstvo zoper odločitve Vrhovnega sodišča in tudi v primeru ugotovljene kršitve ne vpliva na navedeno pravnomočno odločitev v zadevi. Zato razprava o tem vprašanju presega okvir tega prispevka in ostajamo zgolj na točki omembe navedene pravne možnosti.

5. SKLEP

V povezavi z razvojem znanstvenih spoznanj na področju uporabe Evropskega prava se je razvijala tudi sodna praksa – in seveda obratno, saj je prav razvoj sodne prakse tako Sodišča Evropske unije kot tudi nacionalnih sodišč dajal vsebinsko znanstvenim razpravam in jih postavljaj pred nove izzive. To velja tudi za predloženi prispevek, saj poudarek prehaja med analizo sodne prakse Vrhovnega sodišča Republike Slovenije in Sodišča Evropske unije, hkrati pa se želi poglavljen zazreti v ta razvoj z oblikovanjem širših spoznanj, ki iz te prakse izhajajo. Tako je mogoče ugotoviti, da je pred nami še zanimiv praktičen in teoretski izziv na področju uporabe prava Evropske unije pri odločanju o dopustitvi revizij, ki ga bo predvidoma na koncu moralo rešiti Sodišče Evropske unije. Poleg tega pa se v razvoju uporabe prava Evropske unije pri vsebinski presoji zadev pred Vrhovnim sodiščem kaže sočasni in usklajen razvoj prakse in spoznanj glede s tem povezanih obveznosti najvišjega sodišča v državi tako v tuji znanstveni literaturi kot tudi praksi Sodišča Evropske unije. Naj tako tudi ostane.

⁷² Glej M. Accetto, nav. delo.

⁷³ O odgovornosti za kršitev dolžnosti predložitve vprašanja v predhodno odločanje glej na primer sodbo Sodišča Evropske unije C-160/14 *João Filipe Ferreira da Silva e Brito in drugi proti Estado português* z dne 9. septembra 2015.

Literatura

- Matej Accetto: *Trials, Tributes and Tribulations: The EU Charter before the Slovenian Courts*, v: Michal Bobek in Jeremias Adams-Prassl (ur.): *The EU Charter of Fundamental Rights in Member States*. Hart, Oxford 2020.
- Matej Avbelj: *Sodno pravo Evropske unije*. Lexpera, GV Založba, Ljubljana 2020.
- Nina Betetto: *O nekaterih vprašanjih dopuščene revizije po ZPP-E*, v: *Odvetnik*, 21 (2019) 4, str. 7–15.
- Michael Brenner: *Determinanten verwaltungsgerichtlicher Rechtsschutzgewährleistung in Europa*. LKV 2002, Heft 7, Beck, München 2002.
- Morten Broberg in Nils Fenger: *Preliminary References to the European Court of Justice*. Oxford University Press, Oxford 2010.
- Lorenzo Cecchetti in Daniele Gallo: *The Unwritten Exceptions to the Duty to Refer After Consorzio Italian Management II: 'CILFIT Strategy' 2.0 and its Loopholes*, v: *Review of European Administrative Law*, 15 (2022) 3, str. 29–65.
- Axel Cordewener: *Europäische Grundfreiheiten und nationales Steuerrecht*. Otto Schmidt, Köln 2002.
- Paul Craig in Grainne De Burca: *EU Law*. Oxford University Press, Oxford 2003.
- Neal Duxbury: *The Nature and Authority of Precedent*. Cambridge University Press, Cambridge 2008.
- Aleš Galič: *Ali mora biti sklep Vrhovnega sodišča o nedopustitvi revizije obrazložen*, v: *Podjetje in delo*, 41 (2015) 6/7, str. 950–969.
- Janja Hojnik: *Dolžnost nacionalnega sodišča, da postavi vprašanje za predhodno odločanje Sodišču EU*, v: *Davčno finančna praksa*, 10 (2021), XXII, str. 16–21.
- Erik Kerševan: *Precedenčna moč odločitev Ustavnega sodišča*, v: *Pravnik*, 67 (2012) 11-12, str. 797–835.
- Wolfgang Kuhla, Jost Hüttenbrink in Jan Endler: *Der Verwaltungsprozess*, 3. Auflage. Beck, München 2002.
- Marjana Lubinič: *Odločitve Vrhovnega sodišča RS v zvezi s sodbami Sodišča EU o vprašanjih za predhodno odločanje v delovnih sporih*, v: *Delavci in delodajalci*, št. 2-3/2021, str. 341–360.
- Marijan Pavčnik: *Teorija prava*, 5. pregledana in dopolnjena izdaja. Ius Software, GV Založba, Ljubljana 2015.
- Tilen Štajnpihler: *Smisel precedenčnega učinka sodnih odločb*, v: *Zbornik znanstvenih razprav*, LXX (2010), str. 255–282.

Verica Trstenjak: Temeljne pravice v Evropski uniji: listina EU o temeljnih pravicah z uvodnimi pojasnili, komentarjem in sodno prakso Sodišča EU. Lexpera, GV Založba, Ljubljana 2021.

Dragica Wedam Lukić: Vloga Ustavnega sodišča in pomen njegovih odločitev za prakso sodišč, v: Podjetje in delo (2004), 6-7, str. 1093–1102.

Erik Werlauff: Common European Procedural Law. DJOF Publishing, Copenhagen 1999.

EKIPA PRAVNE FAKULTETE UNIVERZE V LJUBLJANI NAJUSPEŠNEJŠA DELEGACIJA NA UCYMUN

Vasilka Sancin,

univerzitetna diplomirana pravnica, doktorica pravnih znanosti, profesorica in predstojnica Katedre za mednarodno pravo na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

Med 31. marcem in 2. aprilom 2023 je na Univerzi na Cipru potekala mednarodna *Model United Nations* konferenca – *The University of Cyprus Model United Nations* (UCYMUN) z naslovom *Overcoming Crisis: Marching into the bright unknown*, ki se je letos prvič udeležila tudi delegacija 12 študentov Pravne fakultete Univerze v Ljubljani: Lovro Bobnar, Mark Jeršič, Marta Lipovec, Benjamin Nahtigal, Jasna Nuhanović, Peter Pollak, Rok Šarič, Gal Veber, Metka Vodušek, Ema Voje, Anže Zalaznik in Maks Zupančič. Ekipo sta mentorirali prof. dr. Vasilka Sancin in doc. dr. Maša Kovič Dine.

Konferenca je potekala v angleškem jeziku, delegati Pravne fakultete Univerze v Ljubljani pa so sodelovali v simulacijah šestih od sedmih konferenčnih odborov: Varnostnem svetu OZN, Svetu OZN za človekove pravice, UN Women, Odboru Evropskega parlamenta *Special Committee on Beating Cancer*, Odboru Evropskega parlamenta »ITRE« (*Committee on Industry, Research and Energy*) in Meddržavnem sodišču v Haagu ter pobrali kar šest nagrad.

UCYMUN je študentska in srednješolska konferenca kluba univerze organizatorke, ki simulira zasedanje organov in institucij OZN in Evropske unije. Organizator sodelujočim dodeli vloge posameznih držav ali sodnikov oziroma agentov na sodišču, nato pa ti zastopajo stališča dodeljenje države oziroma odigrajo svojo vlogo glede na obravnavano temo.

Študentje so tako v okviru svojega odbora dejavni v diplomatskih pogovorih, pogajanjih in mreženju s preostalimi delegati z namenom sprejeti resolucijo (ali drug dokument, glede na pristojnost) v vsakem odboru. Študentje v okviru priprav na konferenco študirajo problematiko posameznega odbora in stališča

dodeljene države glede obravnavane teme ter pripravljajo rešitve, ki ustrezajo interesom zastopane države. Poleg tega morajo študentje tudi natančno preučiti postopkovna pravila simulacije (angl. *rules of procedure*), na podlagi katerih konferenca poteka. Priprave vključujejo tudi ustne vaje, v katerih študentje vadijo govorniške veščine, diplomatsko retoriko in tudi učinkovito nastopanje v strogo odmerjenem času. Za uspeh na tekmovanju so tako pomembni odlično vsebinsko poznavanje materije posameznega odbora, vključno z relevantnimi pravnimi podlagami, postopkovnih pravil, ki omogočajo, da lahko sodelujoči z njihovo strateško uporabo razpravo učinkovito vodijo v smer, ki je v interesu njihove vloge, kot tudi sposobnost prepričljivega ustnega nastopanja in pisanja relevantnih skupnih dokumentov med zasedanjem.

Na otvoritveni slovesnosti UCYMUN 2023 je vse sodelujoče v imenu predsednice ciprskega predstavniškega doma Annite Demetriou nagovoril član ciprskega predstavniškega doma Giorgos Loukaides, nato pa so v okviru posamičnih odborov svoja razmišljanja sodelujočim predstavili še Costas Mavrides (član Evropskega parlamenta), Mary Ann Stavrinides (državna pravobranilka Cipra), dr. George Astras (direktor onkologije na American Medical Center, Platonas Medical Center in St. George/Blue Cross Clinics), dr. Andreas Poullikkas (predsednik ciprskega regulativnega energetskega organa) in dr. Christiana Cleridou (predavateljica na Univerzi na Cipru).

Gal Veber kot delegat Srbije in Rok Šarić kot delegat Kitajske sta sodelovala v simulaciji zasedanja Varnostnega sveta OZN, ki je obravnaval situacijo na Kosovu. Po zahtevni razpravi in več neuspešnih resolucijah je na predlog Kitajske in Srbije s podporo še nekaj drugih držav Varnostnemu svetu uspelo soglasno sprejeti resolucijo. Gal Veber je prejel najvišjo nagrado odbora, nagrado za najboljšega delegata *Best Delegate Award*, Rok Šarić pa častno omembo *Honorable Mention*.

Jasna Nuhanović, Anže Zalaznik in Lovro Bobnar so na tekmovanju sodelovali v odboru UN Women, ki je obravnaval temo *Pink Tax: Addressing Gender-Based Disparities to ensure the full and equal access of women to economic participation*. Na sklepni konferenci, na kateri so sodelovali delegati vseh odborov, je bila uspešno izglasovana resolucija odbora, ki so jo pomagali pisati naši delegati. Lovro Bobnar je prejel nagrado *Diplomatic Commendation Award*.

Ema Voje, Maks Zupančič in Peter Pollak so kot delegati sodelovali v simulaciji Sveta OZN za človekove pravice, ki je pozornost namenil tematiki *Sexual education as a tool to combat discrimination and promote respect for diversity*. Po napetem glasovanju delegacij na sklepni konferenci resolucija, ki jo je odbor predstavil, ni bila izglasovana. Nasprotovali so ji tudi vsi trije naši delegati kot

predstavniki konservativnejših držav ter jim je uspelo v glasovanje proti prepričati tudi zadostno večino drugih držav.

Benjamin Nahtigal je v odboru Evropskega parlamenta *Special Committee on Beating Cancer* zastopal stališča Finske in prejel najvišjo nagrado *Best Delegate Award*. Odbor je obravnaval temo *Introducing a coordinated and comprehensive EU strategy on fighting cancer* in z veliko večino sprejel sklepno resolucijo.

Metka Vodušek in Mark Jeršič sta na tekmovanju sodelovala kot sodnika Meddržavnega sodišča, ki je obravnavalo tematiko pravnih posledic povzročitve okoljske škode. Sodišče je sprejelo svetovalno mnenje in v njem poleg vprašanj pristojnosti odgovorilo tudi na vprašanja odgovornosti držav za nespoštovanje obveznosti na področju mednarodnega okoljskega prava in posledic okoljskega škode ter podnebnih sprememb na spoštovanje obveznosti po mednarodnem pravu človekovih pravic. Mark Jeršič je prejel nagrado za najboljšega sodnika *Best Judge Award*.

Marta Lipovec je predstavljala delegacijo Slovenije v Odboru Evropskega parlamenta »ITRE« (*Committee on Industry, Research and Energy*), ki je razpravljal o temi *Tackling the energy and climate crises: striving for a greener Europe with Energy Security*. Končno resolucijo je na sklepni seji podprla velika večina delegatov. Marta Lipovec je prejela najvišjo nagrado *Best Delegate Award*.

Na konferenci je sodelovalo približno 150 delegatov in predsedujočih odborom, delegacija Pravne fakultete Univerze v Ljubljani pa je bila z vsemi prejetimi nagradami najuspešnejša delegacija tekmovanja. Ob tem je treba omeniti, da so delegacijo sestavljali tudi člani organizacijske ekipe konference MUNLawS, ki jo vsako leto kot mednarodno tekmovanje za študente in srednješolce pod vodstvom prof. dr. Vasilke Sancin organizira Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani.¹

Poleg Pravne fakultete Univerze v Ljubljani je udeležbo finančno podprl tudi Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije.

¹ Več o tem na <www.munlaws.com>.

KLUB ALUMNI PRAVNE FAKULTETE: NOV ZAGON V LETU 2023

Boštjan Koritnik,

univerzitetni diplomirani pravnik, vodja za odnose z javnostmi na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, generalni sekretar Zveze društev pravnikov Slovenije, podžupan Mestne občine Ljubljana

Predzadnji dan marca 2023 je na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani potekal redni letni občni zbor društva Klub Alumni Pravne fakultete v Ljubljani. Kot posledica pozitivnih izkušenj tako imenovanega covidnega obdobja so organizatorji za čim večji doseg in transparentnost članom omogočili poleg prisotnosti v živo tudi spremljanje in sodelovanje na občnem zboru prek avdio-video povezave. Po potrditvi dnevnega reda in zapisnika prejšnje seje je predsednik društva akad. zasl. prof. dr. dr. h.c. mult. Janez Kranjc predstavil cilje in naloge društva, ki so druženje diplomantov Pravne fakultete Univerze v Ljubljani kot stanovskih kolegov med seboj in s fakulteto ter njenimi učitelji in sodelavci, strokovno in znanstveno sodelovanje diplomantov Pravne fakultete s to fakulteto, skrb za ugled pravniškega poklica in izobrazbe, ki jo zagotavlja Pravna fakulteta, krepitev družbenih vezi med Pravno fakulteto in njenimi diplomanti, promocija pravnega znanja v družbenem okolju društva, prispevanje k podpori dejavnosti Pravne fakultete in njenih študentov, kar so tudi cilji, zapisani v statutu društva.

Ena od nalog v statutu je tudi potrditev poslovnega poročila za leto 2022, po podrobni predstavitvi pa ga je občni zbor soglasno sprejel. Odhodkovno društvo v preteklem letu skoraj ni imelo, saj temelji na prostovoljnem delu, še zlasti organiziranje koncerta Pravne fakultete, ki sloni večinoma na prizadevnih študentkah in študentih, pripadnih fakulteti in umetnosti.

V nadaljevanju je akad. Kranjc predstavil predlog programa dela in finančni načrt za poslovno leto 2023, občni zbor pa je vse prav tako soglasno sprejel. Kot prednostne naloge društva je poudaril obuditev jesenskega srečanja Kluba alumni PF, krepitev stikov med člani Kluba alumni PF ter krepitev njihovega strokovnega in znanstvenega sodelovanja s Pravno fakulteto, kot doslej pa

seveda tudi sodelovanje pri organizaciji koncerta Pravne fakultete Univerze v Ljubljani. Ta je bil tudi letos izjemno uspešen, v začetku marca napolnjena Festivalna dvorana v Ljubljani pa je že pozdravila napoved prihodnjega, vsaj enako, če ne še bolj bogatega s kakovostnim programom.

Društvo je seveda »bogato« toliko, kot je številčno njegovo aktivno članstvo. Adrema članic in članov društva se redno posodablja, je pa treba več narediti na širjenju informacije o društvu in ugodnostih članstva v njem. V tej smeri je krepitev prizadevanj po občnem zboru napovedal tudi dekan Pravne fakultete, sicer ustanoviteljice društva, prof. dr. Saša Zagorc: »Prehod s fakultete na trg dela moramo narediti čim manj boleč in opazen, tudi v smislu ohranjanja vezi med diplomantkami in diplomanti ter fakulteto. Zavest pripadnosti je treba spodbujati, je pa seveda to dvostranska komunikacija, na katero bomo dali v vodstvu fakultete še večji poudarek kot doslej.« V tem duhu je tudi vabilo k včlanitvi za vse diplomante, magistre in doktorande Pravne fakultete Univerze v Ljubljani, pristopna izjava (članarine ni) pa je na voljo na <<https://www.pf.uni-lj.si/alumni-pf/clanstvo>>.

POSODOBLJENI VELIKI KOMENTAR POSEBNEGA DELA KZ-1

Damjan Korošec, Katja Filipčič in Helena Devetak: Veliki znanstveni komentar posebnega dela Kazenskega zakonika (KZ-1). Uradni list Republike Slovenije in Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana 2023, 1.380 strani¹ (prva od treh knjig posodobljene izdaje²).

1. UVOD

Kazenski zakonik (KZ-1)³ v zgodovini Slovenije ni bil poglobljeno znanstveno komentiran v velikem raziskovalnem projektu. Z vidika skrbi za pravno kulturo je bilo tako stanje, milo rečeno, nezadovoljivo.⁴ »V tujih državah so veliki in poglobljeni komentarji standardni del pravne kulture, temeljni stebri pravne znanosti na področju posebnega dela kazenskega prava in ključni strokovni orientir zakonodajalcu pri skrbi za katalog inkriminacij,« sta zapisala dr. Damjan Korošec in dr. Katja Filipčič in dodala: »Nimajo alternative.«⁵ Leta 2015 smo se lotili izvedbe take raziskave tudi v Sloveniji, konec marca 2019 pa smo dobili tudi v tiskani obliki prvi znanstveni komentar posebnega dela Kazenskega zakonika. Treba je poudariti, da je izšlo leta 2017 pri založbi WD sicer zelo pomembno delo – Kazenski zakonik (posebni del), s komentarjem, sodno prakso in literaturo. Čeprav je izšla nova izdaja (komentar je izšel že leta 1981 oziroma dopolnjenega leta 1985⁶), že po oddaji besedil večine komentarjev (konec leta 2017), so se uredniki zaradi njene pomembnosti pri sklicih avtorjev na prejšnjo izdajo trudili dopisati ustrezne sklice tudi na novo izdajo

¹ To je za skoraj četrtino več strani kot v prvi knjigi prve izdaje komentarja.

² Predvidena časovnica je po ena knjiga na mesec, torej od marca do konca maja 2023.

³ Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo do 186/21.

⁴ Z dovoljenjem urednikov komentarja na kar nekaj mestih avtorja povzemava misli iz predgovora k prvi (2019) in posodobljeni izdaji (2023).

⁵ Prav tam.

⁶ <<https://pzmb.si/trgovina/kazenski-zakonik-s-komentarjem>> (9. 3. 2023).

tega, kot so večkrat poudarili uredniki, monumentalnega slovenskega komentatorskega dela.

Pri pisanju znanstvenega komentarja, ki je izšel v treh zvezkih, je sodelovalo 47 avtorjev in 33 strokovnih pomočnikov, ki so na več kot 3.000 straneh komentirali posebni del KZ-1 (291 členov).⁷ Dobili smo prvi komentar s poglobljeno znanstveno, sistemsko analizo številnih kazenskopравnih vidikov kataloga inkriminacij, pri katerem je sodelovala ekipa strokovnjakov z vseh področij prava, tako teoretikov kot tudi praktikov. Obsežen, poglobljen in aktualen komentar je doživel velik uspeh pri sodnikih, tožilcih, odvetnikih, teoretikih kazenskega prava ter tudi gospodarstvenikih, inšpektorjih, študentih in drugi zainteresirani javnosti.

Od prve izdaje so bile sprejete kar štiri novele, med njimi teoretsko in praktično še prav posebej zahtevne ter – z besedami dr. Korošca – izzivalne s posegi v spolno in gospodarsko kazensko pravo. To je bil povod za posodobitev in novo izdajo, h kateri so spet pristopili oba založnika, urednika dr. Damjan Korošec in dr. Katja Filipčič, ter nova urednica za področje gospodarske kriminalitete dr. Helena Devetak.⁸ Posebna dodana vrednost in najobsežnejša zaokrožena sprememba posodobljenega komentarja je celovita in poglobljena obravnava nepravne opustitve, s katero v Sloveniji prvič dobivamo izčrpen katalog temeljnih možnosti opustitvenega storilstva za posamezne inkriminacije.

2. O PRISTOPIH IN METODI

Komentar posebnega dela KZ-1 so snovalci poimenovali znanstveni komentar, ker avtorji v njem poglobljeno analizirajo dogmatična vprašanja vsake inkriminacije in ker so svoja stališča opirali ter soočali z domačo in tujo znanstveno literaturo, tu in tam pa, kjer se je to pokazalo kot posebej smiselno, tudi z zgodovinskimi argumenti. Kot so uredniki zapisali že v prvi izdaji, je tako vsak posamičen komentar samostojna znanstvena razprava, ki pa kljub temu teži k razumljivosti tudi za bralce, ki niso razgledani po teoriji kazenskega prava:

»Naš namen je bil najti ravnotežje med teoretičnim pristopom, ki spodbuja razvoj slovenske teorije kazenskega prava, in uporabnostjo za vsakodnevno delo sodnikov, odvetnikov in tožilcev pri obravnavi konkretnih kaznivih dejanj. Upamo, da bomo s tem tudi odpirali dodatne možnosti poti prakse k bolj poglobljenim pristopom do teoretičnih vprašanj.«

⁷ <<https://www.uradni-list.si/knjigarna/knjiga/veliki-znanstveni-komentar-poseb-nega-dela-kazenskega-zakonika-kz-1>> (2. 3. 2023).

⁸ Pri prvi izdaji je bil urednik za področje gospodarskega kazenskega prava odvetnik Stojan Zdolšek. <<https://www.uradni-list.si/knjigarna/knjiga/veliki-znanstveni-komentar-poseb-nega-dela-kazenskega-zakonika-kz-1-1>> (2. 3. 2023).

Struktura komentarjev sledi splošno sprejetemu večdelnemu splošnemu pojmu kaznivega dejanja. Imajo podobno strukturo, ki zagotavlja, da so analizirani vsi temeljni elementi in tipizacijski faktorji vsakega kaznivega dejanja (vprašanje disponibilnosti dobrine, morebitna kolektivna narava, množinska oblika samostalnika kot zakonski znak, trajajočnost, možnosti neprave opustitvene izvršitvene oblike, blanketnosti, večaktnosti, poskus, krivda itd.).⁹ Nekaj inkriminacij je zaradi specifičnosti nekoliko drugače strukturiranih in ne vsebuje natančne dogmatične analize vseh elementov splošnega pojma kaznivega dejanja. Vendar so si avtorji in uredniki prizadevali, da so pri večini kaznivih dejanj analizirani vsi elementi splošnega pojma kaznivega dejanja, seveda v razumnih okvirih projekta komentiranja posebnega dela kazenskega prava. Tak komentatorski pristop je bil sprejet tudi v posodobljeni izdaji, saj omogoča na logično jasen način zajeti večino relevantnih vprašanj, ki se pri posameznem kaznivem dejanju pojavljajo.

Pri prvi izdaji so se avtorji opirali na literaturo, ki je za prvo izdajo komentatorskega projekta izšla do septembra 2017, ko je bila večina komentarjev pisanih. Le izjemoma so zaradi referenčnosti dela, ki je izšlo pozneje, med uredniškim pregledom avtorje opozorili na nove vire in na potrebo po njihovi vključitvi v komentar. Avtorji in uredniki so si nasploh čim bolj dosledno prizadevali upoštevati spoznanja in ugotovitve iz vseh starejših slovenskih komentarjev slovenske in jugoslovanske kazenske zakonodaje (tudi že omenjeni Deisingerjev komentar v več izdajah), pa čeprav vsebinsko tudi v kritičnem diskurzu z njimi. Precej so vključevali tudi argumente sodobne tuje kazenskopravne teorije in zlasti komentarje posebnih delov kazenskih zakonodaj.

Za drugo izdajo komentatorskega projekta so bili upoštevani zakonodaja, sodna praksa in teoretski viri do aprila 2022 (in izjemoma tudi Zakon za zmanjšanje neenakosti in škodljivih posegov politike ter zagotavljanje spoštovanja pravne države – ZZNŠPP¹⁰ iz avgusta 2022). Kot posebej opozarjajo uredniki v predgovoru k novi izdaji, se je poskušalo v primerih, ko so bili avtorju teoretski viri na voljo do aprila 2022 (ker je bil njihov soavtor, mentor pri nastajanju, uredniško in podobno), izšli pa so pozneje, v skupni seznam uporabljenih virov vnesti čim bolj končne bibliografske podatke, kolikor so pač bili dostopni do tehničnega zaključka priprav na izid komentatorskega projekta. Tako se zgodi, da nekateri teoretski viri v omenjenem seznamu nimajo navedb strani, ker avtorjem do zadnjega hipa pač še niso bile dostopne.

V drugo izdajo komentatorskega projekta so bili kot odziv na izkušnje bralcev na začetek poglavij vključeni tudi posebni referenčni sezname temeljne lite-

⁹ Predgovor urednikov v izdaji 2019.

¹⁰ Uradni list RS, št. 105/22.

ratione. Ti, kot so zapisali uredniki, zajemajo zlasti relevantna domača kazensko-pravna monografska dela s težiščem na danem poglavju ali posameznih njegovih inkriminacijskih sklopih ali inkriminacijah, take doktorske disertacije, znanstvene članke in druge razprave o teh vsebinah, kakšno posebej poglodbjeno magistrsko delo. To je dodaten napotek bralcu, hkrati pa avtorji želijo spodbuditi tudi nadaljnje raziskovanje področja in nova kakovostna kazensko-pravna dela. S tem postaja Veliki znanstveni komentar še bolj zaokrožen prikaz spoznanj in različnih razlag na področju posebnega dela kazenskega prava.

V komentarjih je opazen trud in interes snovalcev, da je napotitev na druge komentarje čim manj, zato so uredniki krajše dele posamičnega komentarja, ki so relevantni tudi za komentarje drugih kaznivih dejanj, vključili v te komentarje.

Poudariti je treba tudi, da so uredniki v komentarju vsakega kaznivega dejanja dodali podatek o zastaranju kazenskega pregona, odgovornosti pravne osebe (tu le, če je ta pri posamičnem kaznivem dejanju mogoča) ter številu obtoženih in obsojenih oseb, in sicer za prvo izdajo komentatorskega projekta v obdobju od leta 2012 do leta 2016, za drugo izdajo pa v obdobju od leta 2017 do leta 2021.¹¹ Za prikaz statističnih podatkov so uporabili javno objavljene podatke Statističnega urada RS, ki jih je Statistični urad RS za ta obdobja pripravil v obliki, ki je bila posebej prilagojena namenu snovalcev. Tudi to je še ena od dodanih vrednosti tega velikega knjižnega projekta.

3. TEMELJNE VSEBINSKE UGOTOVITVE IN SPREMEMBE POSODOBLJENE IZDAJE

Po pregledu temeljnih dodatkov nove izdaje se zdi primerno opozoriti tudi na nekatere ključne vsebinske spremembe in dopolnitve, na katere naleti pozoren bralec ob primerjanju dveh izdaj Velikega znanstvenega komentarja. Kot je bilo že poudarjeno, je komentatorski projekt odziv na številne novele spolnih ter gospodarskih kaznivih dejanj. Tako je prav komentar 170. člena v bistvenem spremenjen oziroma posodobljen, kar odraža že obseg komentatorske vsebine, ki se nanaša na novelo KZ-1H. Komentar se kritično in z obsežnimi primerjalnopravnimi pregledi spopada s spremembo modela posilstva v čisto neprisilivno ter nemanipulativnostno, enoaktno kaznivo dejanje (model »da je da«). Primarna ugotovitev je, da se s tem spreminja domet varstva kaznivega dejanja, saj se razširja na osebe, ki se niso voljne izjasniti o bodočem spolnem ravnanju s potencialnim spolnim partnerjem, čeprav bi bile tega pravno veljavno sposobne. S tem zajema novela v bit kaznivega dejanja številne sklope

¹¹ Predgovor urednikov k izdaji 2023.

ravnanj, z različnimi zapletenimi kombinacijami vključenosti tretje osebe, itd. To odpira precejšnje dokaznopravne težave ter probleme z vidika sistematičnosti in enotnosti KZ-1 kot celote. Avtorji ugotavljajo, da gre s spremembo pravzaprav za precej agresivnejše varovanje dobrine spolne samoodločbe, saj je ta varovana tudi v primerih, ko odločitev o spolnem stiku ni podana, čeprav bi bila lahko – drugače, kot je bilo v ureditvi pred novelo, ki se je tipično nanašala na take ali drugačne situacije nezmožnosti (avtonomne) izjave volje glede spolnega stika.¹² V tem delu dobrina spolne samoodločbe dobiva značaj brez-pogojno, absolutno varovane dobrine, kjer je dopustnost medosebnih spolnih stikov postavljena kot izjema, ob izpolnitvi posebnih dodatnih pogojev.¹³ Komentar je argumentirano zelo kritičen do tega neobičajno represivnega »največjega konceptualnega premika v spolnem kazenskem pravu v Sloveniji«.¹⁴

Komentatorske spremembe na področju gospodarskih kaznivih dejanj pa se vsebinsko spoprijemajo zlasti s spremembami na področju prava Evropske unije ter posledičnimi posodobitvami določb KZ-1 v tem delu. V spremenjenem poglavju, ki je po številu strani najobsežnejši v komentatorskem projektu, zasledimo tudi nekatere (nove) poglobljene teoretske razprave o naravi in značilnosti varovanih pravnih dobrin pri gospodarskih kaznivih dejanjih, ki lahko zajemajo vse od javnega interesa, koristi na področju gospodarske dejavnosti, ali pa interesa družbenikov.

V celoti najobsežnejša vsebinska sprememba Velikega znanstvenega komentarja, kot je bilo že omenjeno, pa so poglobljena dodatna besedila na področju opustitvenih kaznivih dejanj. Ta so sistematično vključena v obravnavo biti kaznivega dejanja, kjer so, če je (storitveno oblikovano) kaznivo dejanje izvršljivo v nepravi opustitvi, obravnavani množični sklopi relevantnih dolžnostnih ravnanj. Ti so natančno orisani na podlagi funkcionalne tipizacije garantnih dolžnosti, ki je šteta skorajda kot »civilizacijska pridobitev« sodobnih kazenskopravnih sistemov. Tako se komentarji prav vseh relevantnih kaznivih dejanj spoprimejo s pomembnim vprašanjem, kdaj nosilci različnih družbenih vlog (na primer uradna oseba, roditelj, voznik v cestnem prometu ipd.) za kršitev dolžnostnega ravnanja, ki izvira iz drugega pravnega področja (na primer družinskega ali upravnega prava), za kršitev svojih dolžnosti tudi kazenskopravno odgovarjajo. Splošna ugotovitev je, da gre v večini primerov (v Sloveniji) za nepopoln ali nesistematičen zakonodajni program, ki nima jasnega pregleda nad tem, kdaj želi z blanketnimi določbami dokončno zamejiti relevantno vsebino dolžnostnih ravnanj ter kdaj se namesto tega zanese na zahtevno teorijo garantnih dolžnosti.

¹² D. Korošec, B. Novak in S. Zgaga Markelj, v: VZK-II, 170. člen KZ-1, robna št. 229.

¹³ Prav tam, robna št. 231.

¹⁴ Prav tam, robna št. 230.

4. NAMESTO SKLEPA NAPOTITEV

»Kazenskopravno dogmatično poglobljen pregled posebnega dela slovenske kazenske zakonodaje z dopolnilno primerjalnopravno in vsaj delno tudi historično analizo je razkril nekatere sistemske in druge posebnosti slovenskega kazenskega prava, na katere je treba biti še posebej pozoren tako pri uporabi prava kot tudi pri ustvarjanju prihodnjih podlag za zakonodajna prestrukturiranja in reformiranja tega dela zakonodaje,« so že v predgovoru k prvi izdaji opozorili uredniki. Zelo podroben shematski povzetek temeljnih ugotovitev je na voljo v uvodu k prvi kot novi izdaji, zato jih tukaj ne bova povzemala, ker presegajo namen tega zapisa. Ta je predvsem v tem, da bralce opozorimo na novost, ki pomeni velik korak naprej v smislu tako kazenskopravne teorije kot tudi – upamo tako – sodne prakse na področju kazenskega prava.

Boštjan Koritnik,

univerzitetni diplomirani pravnik, asistent, raziskovalec in vodja za odnose z javnostmi na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, generalni sekretar Zveze društev pravnikov Slovenije, podžupan Mestne občine Ljubljana

Peter Šujica,

študent 4. letnika na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

KONRAD PLAUŠTAJNER (1941–2022)

Septembra 2022 nas je mnogo prekmalu in zelo iznenada zapustil dr. Konrad Plauštajner, ugledni odvetnik v Celju in Ljubljani. Bil je izjemen strokovnjak, poznal sem ga skoraj 20 let, vedno pa sva zelo dobro sodelovala, med drugim v okviru uredniškega odbora revije *Pravnik*, kjer sva bila skupaj od leta 2008. Po čem se ga spomnim, iz najinih osebnih stikov? Izredna uglajenost, artikulanost, konciznost in pronicljivost, izreden besedni zaklad in umetnost najti pravo poimenovanje za pravo dejstvo in občutje; vedno na ravni, ki nikakor ni vzvišena, izraža pa nek »štih« stare šole. Vendar vse zavito z mehko pogleda in skoraj neizbrisljivo hudomušnostjo v kotičku ust. Kot so nekoč znali reči: takih ne delajo več.

Foto: Celjan

1. IZJEMEN PRAVNIK IN ODVETNIK, PEDAGOG ...

Odvetnik doc. dr. Konrad Plauštajner se je rodil 27. februarja 1941 v Celju, kjer je leta 1961 maturiral na I. Gimnaziji. Na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani je leta 1967 diplomiral, leta 1985 magistriral ter leta 1991 doktoriral, in to kar pri dveh pravnih eminencah, prof. dr. Stojanu Cigoju in dr. Marku Ilešiču. Poklicno pot je začel kot referent na Zavodu za socialno zavarovanje v Celju leta 1965, nato pa je dve leti delal kot pripravnik in strokovni sodelavec na Okrožnem sodišču v Celju. Odvetniško dejavnost je opravljal od leta 1970, ko je v Žalcu odprl odvetniško pisarno, ki jo je nekaj let pozneje preselil v Celje. Leta 2007 jo je preselil v Ljubljano, nato pa leta 2008 v Celju odprl še podružnico ljubljanske pisarne. Po Zakonu o odvetništvu mu je bil priznan status specialista za civilno in gospodarsko pravo.

Poleg te »osrednje« pravniske poklicne poti je že od nekdaj čutil potrebo – imel pa je tudi talent – prenašati znanje na mlajše in malo manj mlade. Od leta 1992 do 2014 je bil habilitiran kot docent na Pravni fakulteti Univerze v

Mariboru, in sicer za civilno in gospodarsko pravo. V letih 1992 do 1996 je bil na isti fakulteti tudi nosilec predmeta Stvarno pravo. Na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru (na 3. stopnji) in Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani je v okviru predmeta Gospodarsko pravo do leta 2011 predaval pravo investicijskih poslov in gradbeno pogodbo. Z uvedbo Bolonjskega študija so »njegove« teme izpadle iz študijskega programa, zato je habilitacijo za docenta pridobil pri IBS – mednarodni poslovni šoli v Ljubljani. Vmes je nekaj let predaval gospodarsko pravo na GEA College in Delavski univerzi Celje.

Kot predavatelj je bil zaradi svojega talenta prenašati zapletene koncepte in znanja nenehno vabljen na različne strokovne seminarje in konference, tudi v tujini. Med drugim je sodeloval tudi na več mednarodnih strokovnih konferencah tako v Italiji kot tudi v organizaciji Hrvaške odvetniške zbornice in Ministrstva Republike Hrvaške za pravosodje, denimo na temo pranja denarja in čezmejnega sodelovanja odvetnikov v EU ter v Skopju na temo mednarodne arbitraže. Kljub mednarodnemu udejstvovanju pa so imeli odvetništvo in izobraževanja Odvetniške zbornice Slovenije v njegovem srcu posebno mesto. Z največjim veseljem je tako predaval kolegom na Odvetniški šoli, ki jo vsako leto, kot je sam rad poudaril, »na visoki strokovni ravni organizira Odvetniška zbornica Slovenije« v Portorožu. Pogosto je bil gost Zveze društev pravnikov Slovenije in Zveze društev za gospodarsko pravo Slovenije na Dnevih slovenskih pravnikov v Portorožu, na seminarju gospodarskega prava v organizaciji Inštituta za gospodarsko pravo oziroma Pravne fakultete Univerze v Mariboru in tudi na Dnevih civilnega prava Inštituta za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. Nekajkrat na leto je skoraj vsako leto predaval na seminarjih, ki so jih svetovalne družbe organizirale na temo javnega naročanja, pa tudi s področja investicij. Območne gospodarske zbornice ali posamezna podjetja so ga kot predavatelja angažirala predvsem na teme s področja gradbeništva in splošnih pogodbenih določil FIDIC, za kar je imel tudi licenco.

Da je bil artikuliran, sem že poudaril, je bil pa tudi zelo pišoč. Njegova bibliografija obsega približno 200 strokovnih in tudi znanstvenih člankov, skupaj pa lahko v sistemu Cobiss najdemo ob njegovem imenu kar 252 zapisov.¹ Je tudi soavtor Velikega komentarja Ustave Republike Slovenije, pod uredništvom žal prav tako pokojnega prof. dr. Lovra Šturma, in Komentarja Zakona o javno-zasebnem partnerstvu, ki ga je leta 2009 izdala GV Založba, takrat še pod vodstvom ene najpomembnejših oseb slovenske pravne publicistike, žal prezgodaj umrle Vide Šibenik. Ta naju je, zanimivo, sploh prvič formalno povezala, tj. leta 2008 v uredniškem odboru revije Pravniki. Je pa bil od leta 1998 do leta 2004 član uredniškega odbora strokovne revije Odvetnik, ki jo iz-

¹ <<https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/search?q=konrad+plau%C5%A1tajner&db=cobib&mat=allmaterials>> (27. 4. 2023).

daja Odvetniška zbornica Slovenije, od leta 2012 do smrti pa tudi uredniškega odbora revije Slovenska arbitražna praksa, ki jo izdaja Gospodarska zbornica Slovenije (GZS). Arbitraža in alternativno reševanje sporov je bilo tudi sicer eno osrednjih področij njegovega dela in publicistike.

V mednarodnem prostoru je bil tako zelo znan in tudi priljubljen arbiter ter razsodnik v gospodarskih sporih. Bil je arbiter in predsednik Stalne arbitraže pri GZS v Ljubljani, slednje od leta 2011 do konca leta 2021, za šest let pa je bil leta 2015 že drugič imenovan za arbitra pri *International Center for Investment Disputes* (ICSID) v Washingtonu. Od leta 2014 je bil tudi arbiter arbitražnega razsodišča v Zagrebu (*Arbitražno sudište u Zagrebu*). Kot zastopnik strank ali kot arbiter je bil kdaj tudi mimo teh institucionalnih okvirov angažiran v več postopkih alternativnega reševanja sporov po FIDIC, za katere je bil tudi pravni svetovalec v različnih investicijskih poslih; predvsem v okviru Komisije za reševanje sporov (KRS), v kateri je bil večkrat bodisi predsednik bodisi član. GZS vodi nacionalno listo presojevalcev za reševanje sporov po FIDIC in na tej listi je bil že vse od njenih začetkov (2011). Kot odvetnik je zastopal stranke pri arbitražah MTZ v Parizu, AAA v New Yorku, Dunaju, Moskvi in Pragi. Vse to v nemščini in angleščini, tudi francosko pa je znal tako dobro, da se je v tem jeziku tudi pogajal.

Da je pustil na področju alternativnega reševanja sporov oziroma arbitraže »neizbrisen pečat v Sloveniji in širše«, je razvidno tudi iz zapisa, ki so ga ob njegovi prerani smrti objavili na spletnih straneh Stalne arbitraže pri GZS:²

»Kot predsednik je vseskozi trdno verjel v vizijo Stalne arbitraže pri GZS kot moderne in profesionalne arbitražne institucije s ciljem postati najvplivnejši in najuspešnejši mednarodni arbitražni center na področju nekdanje skupne države. Z napor, ki so bili v desetletju njegovega vodstva vloženi v nova Ljubljanska arbitražna pravila, profesionalizacijo storitev Stalne arbitraže skozi prenos najboljših institucionalnih praks iz tujine, organizacijo odmevnih mednarodnih konferenc (Konferenca slovenske arbitraže, Joint UNCITRAL-LAC Conference on Dispute Settlement), usmerjeno strokovno publiciranje (revija Slovenska arbitražna praksa) in mednarodno promocijo institucije, je Stalna arbitraža pri GZS slovenske odvetnike, arbitre, pravnike iz gospodarstva in druge deležnike aktivno integrirala v mednarodno arbitražno skupnost, Slovenijo pa pričela uveljavljati kot atraktiven sedež arbitraž v regiji. Danes se Stalna arbitraža pri GZS ponaša s prevodi Ljubljanskih arbitražnih pravil v šest jezikov in je edina arbitražna institucija v regiji, ki uporabnikom s področja ex-Yu ponuja svoje storitve v njihovih lokalnih jezikih.«³

² <<http://www.sloarbitration.eu/Novice-in-dogodki/ID/164/In-memorial-dr-Konrad-Plaustajner>> (27. 4. 2023).

³ Prav tam.

Tudi po zaslugi dr. Plauštajnerja Stalna arbitraža pri GZS danes, kot so poudarili, premore »praktično ves instrumentarij, ki ga imajo veliki arbitražni centri«. ⁴

Kot že rečeno, je bil najprej velik pripadnik svojega ceha in odvetniškega poslanstva. Med letoma 1981 in 1987 je bil tako predsednik Območnega odvetniškega zbora Celje, od leta 1990 do 2003 član upravnega odbora Odvetniške zbornice Slovenije (OZS), v obdobju 2000–2003 pa je bil tudi podpredsednik zbornice. Vse od leta 1999 do spomladi 2018 je vodil delegacijo OZS pri CCBE v Bruslju – Svetu odvetniških pravniških organizacij EU, ki je tudi konzultant Evropske komisije. Kot predsednik Območnega odvetniškega zbora Celje je zelo poudarjal kolegialnost med odvetniki. Enkrat jim je tako dejal, da »se moramo odvetniki zavedati, da stranke pridejo in gredo, odvetniki pa ostajamo«. ⁵

Vse navedeno je kmalu prepoznala tudi Zveza društev pravnikov Slovenije in mu že leta 2010 svečano podelila priznanje za življenjsko delo. Dodatna utemeljitev glede na zapisano seveda ni potrebna, je pa treba poudariti, da je bil odtlej pa vse do prerane smrti izjemno aktiven in nagrada nikakor ni niti najmanj umirila njegove raziskovalno-pedagoške in delovne energije. Da nikoli ni pozabil svojih korenin in rodnega mesta, dokazuje tudi dejstvo, da so mu njegovi someščani v domačem Celju leta 2015 podelili častitljiv naziv »Naj Celjana« za življenjsko delo. Ko so mu stanovski kolegi – odvetniki istega leta podelili Plaketo dr. Danila Majarona, s katero člani OZS izrekajo čast in zahvalo najboljšim med njimi za njihove izredne zasluge, so ga opisali z besedami »odličen in sila plodovit ter vsestranski odvetnik s trdno etično držo«. ⁶

2. ... PREDVSEM PA ČLOVEK

Konrad pa ni bil le strokovnjak in resen človek. Bil je tudi zelo »tuzemeljski«, znal se je pošaliti, rad je imel šport – predvsem nogomet – in naravo. Seveda pa je bil neizmerno ponosen tudi na svoji dve hčeri, ki jima je obema vcepil ljubezen do prava. Katja je svetovalka na Ustavnem sodišču Republike Slovenije, Petja pa odvetnica in nadaljuje ugledno tradicijo odvetniške pisarne Plauštajner. Slednja mi je zaupala, da je oče v mlajših letih v poletnih mesecih vodil planinski dom na Okrešlju. Kot otrok je hodil v glasbeno šolo in igral pozavno, v srednji šoli pa je pisal radijske igre. Talent za pisanje je torej pokazal že zelo kmalu, radovednost pa ga je prav tako ves čas krasila; tudi zato je zelo rad potoval ter odkrival in spoznaval nove dežele, kulture in – predvsem – ljudi.

⁴ Prav tam.

⁵ E-poštna komunikacija s Petjo Plauštajner z dne 29. aprila 2023.

⁶ Prav tam.

Kot sva ugotovila v pogovoru s Petjo, je bil izjemen strokovnjak in tudi človek. Pravo je bila njegova ljubezen in to se je izražalo v njegovi uporabi prava. Kljub velikemu teoretičnemu znanju je znal pravo približati kot praktik, ne le drugim kolegom, temveč tudi laikom. Res je pustil ogromne čevlje, v katere je začela v zadnjem času počasi stopati.

Da si mnogi delimo doživljanje dr. Konrada Plauštajnerja, kaže zapis njegovih prijateljev in dolgoletnih sodelavcev na Stalni arbitraži pri GZS, ko so ga opisali kot »skromnega, neposrednega in iskrenega sogovornika s prefinjenim smislom za humor in polnega mladostne energije«. Kot predsednik Stalne arbitraže pri GZS je, tako pravijo, poosebljal avtoriteto, neodvisnost, integriteto in strokovnost. Nemara najbolj pa ga res opiše njegova lastna misel, ki jo je izrekel na prvi Konferenci slovenske arbitraže leta 2012 glede prihodnosti institucionalne arbitraže v Sloveniji:

»Današnji svet poganja energija, takšna ali drugačna, zato želimo na področju arbitraže postati subjekt, ki je energijo znanja sposoben izmenjavati. Misli, ustvarjaj, premikaj!«⁷

Naj še naprej živijo vse misli in stvaritve, ki se jim je posvečal za življenja. Ki ga je nedvomno živel polno in takega se ga bomo tudi spominjali.

Boštjan Koritnik,
strokovni urednik revije Pravnik,
generalni sekretar Zveze društev pravnikov Slovenije,
podžupan Mestne občine Ljubljana

⁷ Prav tam.

AVTORSKI SINOPSIS

*Authors' Synopses**Uvodnik*

UDK: 342.22:340.1:061.1EU

GRABENWARTER, Christoph: Evropska pravna država**Pravnik, Ljubljana 2023, let. 78 (140), št. 1-2**

Vladavina prava ni le ustavno načelo, sklop ustavnih jamstev in podaljšek temeljnih pravic ter neodvisnega sodstva. Vladavina prava je tudi del kulture oziroma natančneje določene pravne kulture. V ustavah držav z drugih delov sveta morda obstajajo primerljivi pravni standardi, vendar tako, kot obstaja »evropski način življenja«, obstaja tudi »evropska kultura vladavine prava«. Podpirajo jo državni organi v okviru delitve oblasti v demokratični državi. Prizadevanje za to kulturo je v posameznih državah članicah pogosto naporno in neizprosno. Vrnitev k izvoru evropskega pojma vladavina prava, ki je v rimskem pravu, nemško govoreči Srednji Evropi in anglosaškem pravu, lahko služi kot pomoč pri iskanju izhoda iz kriz.

Ključne besede: pravna država, Evropa, Evropska unija, vladavina prava, ustava, ustavna jamstva, človekove pravice, demokracija.

Editorial

UDC: 342.22:340.1:061.1EU

GRABENWARTER, Christoph: The European *Rechtsstaat***Pravnik, Ljubljana 2023, Vol. 78 (140), Nos. 1-2**

The rule of law is not only a constitutional principle, a set of constitutional guarantees, an extension of fundamental rights and an independent judiciary. The rule of law is also part of a culture, or more precisely a specific legal culture. There may be comparable legal standards in the constitutions of other parts of the world, but just as there is a “European way of life”, there is also a “European culture of rule of law”. It is supported by the state authorities in the separation of powers of a democratic state. In individual Member States, the struggle for this culture is often arduous and fierce. A return to the roots of the European rule of law in Roman law, as well as in German-speaking Central Europe and Anglo-Saxon law, can provide a compass to help overcome the crises.

Key words: *Rechtsstaat*, Europe, European Union, rule of law, constitution, constitutional guarantees, human rights, democracy.

*Znanstveni članek*UDK: 347.9:061.1EU
347.991(497.4)**KERŠEVAN, Erik, STERLE, Neja: Obveznost postavitve vprašanj za predhodno odločanje s strani Vrhovnega sodišča****Pravnik, Ljubljana 2022, let. 78 (140), št. 1-2**

Eden glavnih mehanizmov za zagotovitev enotne uporabe prava Evropske unije je postopek predhodnega odločanja pred Sodiščem Evropske unije. Avtorja prikažeta, kako Vrhovno sodišče kot najvišje sodišče v državi obravnava vprašanja uporabe prava Evropske unije v različnih fazah revizijskega postopka in kako se ta obravnava odraža v sodni praksi, s poudarkom na upravnem sporu. Predstavljen je najnovejši razvoj sodne prakse (in odprta vprašanja), tudi ob upoštevanju stališč nedavne precedenčne odločitve Sodišča Evropske unije v zadevi C-561/19 *Conorzio Italian Management* z dne 6. oktobra 2021. Poudarjene so tudi dileme in pomisleki, ki jih odpira nedavna odločitev Ustavnega sodišča v zadevi Up-1133/18 z dne 31. marca 2022, ki nalaga Vrhovnemu sodišču, da v primerih, ko revizije ne dopusti, obrazloži, zakaj zadeve na podlagi predloga stranke ni predložilo v predhodno odločanje. Glede na obstoječo ustaljeno sodno prakso Vrhovnega sodišča, da se v postopku odločanja o dopustitvi revizije ne more postaviti predhodnega vprašanja Sodišču Evropske unije, je v prispevku zastopano stališče, da je bila utemeljena odločitev Vrhovnega sodišča, ki je v danih okoliščinah Sodišču Evropske unije postavilo predhodno vprašanje glede skladnosti veljavne ureditve dopustitve revizije z zahtevami prava Evropske unije.

Ključne besede: postopek predhodnega odločanja, dopustitev revizije, pravo Evropske unije, revizijski postopek, ustavno sodišče, Sodišče Evropske unije.

*Scientific Article*UDC: 347.9:061.1EU
347.991(497.4)**KERŠEVAN, Erik, STERLE, Neja: Obligation of the Supreme Court to Refer Questions for a Preliminary Ruling****Pravnik, Ljubljana 2022, Vol. 78 (140), Nos. 1-2**

The preliminary ruling procedure before the Court of Justice of the European Union (CJEU) is one of the main mechanisms for ensuring the uniform application of European Union law. The article examines how the Supreme Court, as the highest court in the country, deals with issues of application of European Union law at various stages of the revision process and how is this consideration reflected in case law with a focus on administrative dispute cases. The article discusses the latest developments in case law (and open questions), also taking into account the recent precedential judgement of the CJEU in the case C-561/19 *Conorzio Italian Management* of 6 October 2021. It also highlights dilemmas and concerns raised by the recent decision of the Constitutional Court in the case Up-1133/18 of 31 March 2022. In its decision the Constitutional Court instructs the Supreme Court, in cases where revisions are not admissible, to give reasons as to why it did not refer a case for a preliminary ruling based on a party's motion. According to the existing established Supreme Court case law, a preliminary question cannot be referred to the CJEU in the decision-making process on the admissibility of revision. The article represents the point of view that in the given circumstances the decision of the Supreme Court to refer a preliminary question to the CJEU regarding the compatibility of the existing regulation of admissibility of revision with the requirements of European Union law was well founded.

Key words: preliminary ruling procedure, admissibility of revision, European Union Law, Revision procedure, Constitutional Court, Court of Justice of the European Union.

Drugi članki in prispevki

UDK: 341-057.875

SANCIN, Vasilka: Ekipa Pravne fakultete Univerze v Ljubljani najuspešnejša delegacija na UCYMUN**Pravnik, Ljubljana 2022, let. 78 (140), št. 1-2**

Med 31. marcem in 2. aprilom 2023 je na Univerzi na Cipru potekala mednarodna *Model United Nations* konferenca – UCYMUN, ki se je letos prvič udeležila tudi delegacija 12 študentov Pravne fakultete Univerze v Ljubljani: Lovro Bobnar, Mark Jeršič, Marta Lipovec, Benjamin Nahtigal, Jasna Nuhanović, Peter Pollak, Rok Šarič, Gal Veber, Metka Vodušek, Ema Voje, Anže Zalaznik in Maks Zupančič. Ekipo sta mentorirali prof. dr. Vasilka Sancin in doc. dr. Maša Kovič Dine. Konferenca je potekala v angleškem jeziku, delegati pa so sodelovali v simulacijah šestih konferenčnih odborov: Varnostnem svetu OZN, Svetu OZN za človekove pravice, UN Women, Odboru Evropskega parlamenta *Special Committee on Beating Cancer*, Odboru Evropskega parlamenta »ITRE« (*Committee on Industry, Research and Energy*) in Meddržavnem sodišču v Haagu. Ob osvojenih šestih posamičnih nagradah je delegacija Pravne fakultete Univerze v Ljubljani postala najuspešnejša delegacija tekmovanja.

Ključne besede: študentska tekmovanja, simulacija organov in institucij mednarodnih organizacij, Organizacija združenih narodov, Evropska unija, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani.

Other Articles and Contributions

UDC: 341-057.875

SANCIN, Vasilka: University of Ljubljana Faculty of Law's Team – the Most Successful Delegation at UCYMUN**Pravnik, Ljubljana 2022, Vol. 78 (140), Nos. 1-2**

From 31 March to 2 April 2023, the University of Cyprus hosted the international Model United Nations Conference – UCYMUN, which was attended for the first time this year by a delegation of 12 students from the University of Ljubljana's Faculty of Law: Lovro Bobnar, Mark Jeršič, Marta Lipovec, Benjamin Nahtigal, Jasna Nuhanović, Peter Pollak, Rok Šarič, Gal Veber, Metka Vodušek, Ema Voje, Anže Zalaznik and Maks Zupančič. The team was mentored by Prof. Dr. Vasilka Sancin and Assoc. Prof. Dr. Maša Kovič Dine. The conference was held in English and the delegates participated in simulations of six conference committees: the UN Security Council, the UN Human Rights Council, UN Women, the European Parliament's "Special Committee on Beating Cancer", the European Parliament's "ITRE" Committee (Committee on Industry, Research and Energy) and the International Court of Justice in The Hague. The delegation from the University of Ljubljana's Faculty of Law emerged as the most successful team in the competition, garnering six individual awards.

Key words: student competitions, simulations of organs and institutions of international organizations, United Nations, European Union, the Faculty of Law of the University of Ljubljana.

Drugi članki in prispevki

UDK: 34:351.752.1-057.85

KORITNIK, Boštjan: Klub Alumni Pravne fakultete: nov zagon v letu 2023**Pravnik, Ljubljana 2023, let. 78 (140), št. 1-2**

Konec marca 2023 je na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani potekal redni letni občni zbor društva Klub Alumni Pravne fakultete v Ljubljani, v živo in prek avdio-video povezave. Predsednik društva je akademik Janez Kranjc, cilji in naloge društva pa so druženje diplomantov Pravne fakultete Univerze v Ljubljani kot stanovskih kolegov med seboj in s fakulteto ter njenimi učitelji in sodelavci, strokovno in znanstveno sodelovanje diplomantov Pravne fakultete s to fakulteto, skrb za ugled pravniškega poklica in izobrazbe, ki jo zagotavlja Pravna fakulteta, krepitev družbenih vezi med Pravno fakulteto in njenimi diplomanti, promocija pravnega znanja v družbenem okolju društva, prispevanje k podpori dejavnosti Pravne fakultete in njenih študentov. Na občnem zboru so potrdili poročila za leto 2022 ter načrt dela za leto 2023.

Ključne besede: Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, društvo, alumni, poročilo, načrt dela, 2022, 2023.

Other Articles and Contributions

UDC: 34:351.752.1-057.85

KORITNIK, Boštjan: Faculty of Alumni Club: A Fresh Momentum in 2023**Pravnik, Ljubljana 2023, Vol. 78 (140), Nos. 1-2**

In late March 2023, the University of Ljubljana Faculty of Law Alumni Club conducted its annual general assembly at the Faculty's premises, utilising both in-person attendance and audio-video conferencing. The president of the association is academician Janez Kranjc. Goals and tasks of the association are building social links among graduates of the Faculty of Law of the University of Ljubljana among themselves and with the faculty and its teachers and colleagues; professional and scientific cooperation of graduates of the Faculty of Law with the Faculty; care for the reputation of the legal profession and education provided by the Faculty of Law, strengthening social ties between the Faculty of Law and its graduates; promotion of legal knowledge in the social environment of the association; contributing to the support of the activities of the Faculty of Law and its students. The reports for 2022 and the work plan for 2023 were approved by the general assembly.

Key words: University of Ljubljana Faculty of Law, society, alumni, report, work plan, 2022, 2023.

Prikaz knjige

UDK: 343.2/.7(497.4)(049.3)

KORITNIK, Boštjan, ŠUJICA, Peter: Posodobljeni veliki komentar posebnega dela KZ-1**Pravnik, Ljubljana 2022, let. 78 (140), št. 1-2**

Kazenski zakonik (KZ-1) v zgodovini Slovenije ni bil poglobljeno znanstveno komentiran v velikem raziskovalnem projektu. Z vidika skrbi za pravno kulturo je bilo tako stanje, milo rečeno, nezadovoljivo. Leta 2015 so se lotili izvedbe take raziskave tudi v Sloveniji, konec marca 2019 pa smo dobili tudi v tiskani obliki prvi znanstveni komentar posebnega dela Kazenskega zakonika. Pri pisanju znanstvenega komentarja, ki je izšel v treh zvezkih, je sodelovalo 47 avtorjev in 33 strokovnih pomočnikov, z glavnima urednikoma Katjo Filipčič in Damjanom Korošcem s Pravne fakultete Univerze v Ljubljani. Na več kot 3.000 straneh so komentirali posebni del KZ-1 (291 členov). Od prve izdaje so bile sprejete kar štiri novele, med njimi teoretsko in praktično še prav posebej zahtevne s posegi v spolno in gospodarsko kazensko pravo. Marca 2023 je tako izšla prva od treh knjig posodobljenega komentarja, sledili pa bosta še dve.

Ključne besede: kazenski zakonik, novela, Uradni list Republike Slovenije, Pravna fakulteta, Univerza v Ljubljani, raziskava, kazensko pravo.

Book Review

UDC: 343.2/.7(497.4)(049.3)

KORITNIK, Boštjan, ŠUJICA, Peter: A Revised Comprehensive Scientific Commentary of the Special Part of the Criminal Code (KZ-1)**Pravnik, Ljubljana 2022, Vol. 78 (140), Nos. 1-2**

In Slovenian history, the Criminal Code (KZ-1) has never been scientifically commented on in depth in a large research project. To put it mildly, such a situation was unsatisfactory in terms of legal culture. In 2015, such research was finally undertaken in Slovenia and at the end of March 2019, we got the first scientific commentary of the special part of the Criminal Code. The scientific commentary was written by 47 authors and 33 professional assistants and was published in three volumes, with the main editors-in-chief being Katja Filipčič and Damjan Korošcec, both from the University of Ljubljana, Faculty of Law. More than 3,000 pages were written on 291 Criminal Code articles. Since the first edition, four amendments have been adopted, with interventions in sexual and commercial criminal law being among the most theoretically and practically demanding. The first of the three books of the Revised Commentary was thus published in March 2023, and two more will follow.

Key words: criminal code, amendment, Official Gazette of the Republic of Slovenia, Faculty of Law, University of Ljubljana, research, criminal law.

In Memoriam

UDK: 34:929Plauštajner K.

KORITNIK, Boštjan: Konrad Plauštajner (1941–2022)**Pravnik, Ljubljana 2022, let. 78 (140), št. 1-2**

Septembra 2022 nas je mnogo prekmalu in zelo iznenada zapustil dr. Konrad Plauštajner, ugledni odvetnik iz Ljubljane. Ni bil le odvetnik, temveč tudi mož, oče, predavatelj, publicist, arbiter, torej človek in velik strokovnjak. Ukvarjal se je predvsem s področji alternativnega reševanja sporov, investicijskimi spori, gradbenimi pogodbami in FIDIC, v vse pa je vnašal ogromno znanja in energije ter predanosti. Leta 2010 je prejel tudi priznanje Zveze društev pravnikov Slovenije za življenjsko delo, od leta 2008 do smrti pa je bil član uredniškega odbora revije *Pravnik*.

Ključne besede: dr. Konrad Plauštajner, Odvetniška zbornica Slovenije, odvetnik, *Pravnik*, priznanje za življenjsko delo, Zveza društev pravnikov Slovenije, arbitraž, alternativno reševanje sporov, ARS.

In Memoriam

UDC: 34:929Plauštajner K.

KORITNIK, Boštjan: Konrad Plauštajner (1941–2022)**Pravnik, Ljubljana 2022, Vol. 78 (140), Nos. 1-2**

In September 2022, a prominent lawyer from Ljubljana Konrad Plauštajner, PhD left us far too soon and unexpectedly. He was not only a lawyer, but also a husband, father, lecturer, publicist, arbitrator, that is, a human being and a great expert. He was primarily involved in alternative dispute resolution, investment disputes, construction contracts and FIDIC and he brought a wealth of knowledge, energy and dedication to all of his endeavours. In 2010, he also received a lifetime achievement award from the Association of Jurists' Societies of Slovenia, and from 2008 until his death, he was a member of the editorial board of *Pravnik* journal.

Key words: dr. Konrad Plauštajner, Bar Association of Slovenia, lawyer, lawyer, Lifetime Achievement Award, Association of Lawyers of Slovenia, arbitration, alternative dispute resolution, ARS.

NAVODILA ZA AVTORJE

1.

Pravnik praviloma objavlja le dela, ki še **niso bila objavljena in tudi ne poslana v objavo** drugemu časopisu. Če pisec že objavljenega prispevka meni, da so posebni razlogi tudi za objavo v Pravniku, mora sporočiti, kje je bil sestavek objavljen oziroma komu je bil poslan v objavo. Če pisec v svojem prispevku navaja ugotovitve, ki jih je argumentiral in/ali izvajal že v kakem svojem drugem delu, je korektno do izdajatelja oziroma založnika tistega besedila, da v sprotni opombi navede, da je o tem že pisal in kje. Če pa dele besedila iz svojega v Pravniku objavljenega članka v identični obliki objavi v drugi publikaciji, mora navesti, da je o tem (širše) že pisal v članku, ki je bil objavljen v reviji Pravnik. Če je bil prispevek pripravljen na podlagi kakšnega drugega prispevka, tj. besedila, ki je bilo pripravljeno z drugim namenom (seminarska naloga, diplomska, magistrska ali doktorska naloga, poglavje v kakem drugem, morda še ne objavljenem knjižnem delu ipd.), je treba to v prvi sprotni opombi izrecno navesti.

Primer: Prispevek je bil pripravljen na podlagi magistrske naloge z naslovom *Hitri postopek in pravna sredstva v ZP-1*, ki sem jo avtor pod mentorstvom dr. Janeza Novaka uspešno zagovarjal 5. maja 2016 na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani.

Avtor za uredništvo navede tudi razlike med obema besediloma (npr. v obsegu, upoštevanih novejših podatkih in dodatnih virih), uredništvo pa presodi, ali je objava prispevka primerna.

2.

Prispevki naj bodo poslani po e-pošti (bostjan.koritnik@revija-pravnik.si).

Prispevki morajo biti jezikovno neoporečni, sicer bo besedilo avtorju vrnjeno v popravo oziroma bo objava prispevka zavrnjena. Naslov prispevka in naslovi prve ravni morajo biti zapisani z verzalkami (tj. velikimi tiskanimi črkami), naslovi nižjih ravni pa z malimi črkami. Ime in priimek pisca z izobrazbo, znanstvenim naslovom in/ali akademsko stopnjo ter funkcijo in institucijo, v kateri je zaposlen, naj bosta navedena pod naslovom.

Primer: **Janez Novak**, univerzitetni diplomirani pravnik, doktor upravnih znanosti, svetovalec uprave, Tax-Lex, d. d., Ljubljana.

3.

O objavi odloči uredniški odbor na podlagi pozitivne recenzije, ki je pridobljena v postopku t. i. dvojne anonimizirane recenzije (angl. *double blind review*), ko ne

avtor in ne recenzent (slednji seveda le do morebitne objave članka) ne vesta za ime drugega. Za ta namen mora avtor uredništvu že ob oddaji članka sporočiti, kdo so »kontaminirani« strokovnjaki, ki dejstvo, da je avtor pripravil ta prispevek, že poznajo, saj ti v postopku recenziranja ne smejo sodelovati. Avtorju se odločitev o (ne)objavi oziroma potrebi po dopolnitvi/popravi prispevka sporoči skupaj z (anonimizirano) obrazložitvijo recenzenta.

Prispevke razvršča v rubrike revije uredniški odbor, če pa avtor želi, da se njegov sestavek uvrsti v določeno rubriko, naj to posebej navede. Pri člankih mora pripraviti **sinopsis v slovenščini in angleščini (vključno s prevodom naslova) ter ključne besede v obeh jezikih zaradi spletnega iskalnika**. Sinopsis naj obsega največ 15 vrstic, v enem odstavku. Najprej naj bosta navedena priimek (v celoti z velikimi črkami) in ime pisca, nato pa naslov članka in označba revije.

Primer: NOVAK, Janez: Pravna sredstva v ZP-1, Pravnik, Ljubljana 2008, let. 63, št. 1–3 oziroma NOVAK, Janez: Legal Remedies in ZP-1, Pravnik, Ljubljana 2008, Vol. 63, Nos. 1–3.

Avtor lahko, kar je zaželeno, pripravi tudi daljši povzetek v angleščini, ki bo objavljen za člankom v slovenščini. S tem bo dosegel preprostejše razširjanje idej prispevka med tujimi bralci.

Pravnik objavlja prispevke tudi v tujih jezikih (angleščina, francoščina, nemščina, italijanščina, hrvaščina, srbsščina; v latinici), kadar je za to poseben razlog, ki ga avtor sporoči uredništvu, in ga uredništvo na tej podlagi sprejme v objavo. Besedilo mora biti v takem primeru prav tako jezikovno neoporečno, saj podrobnejšega pregleda besedila v tujem jeziku uredništvo ne opravlja, mora pa avtor pripraviti poleg krajših povzetkov v slovenščini in angleščini iz prvega odstavka te točke navodil tudi daljši povzetek v slovenskem jeziku, v dolžini približno 6.000 do 10.000 znakov. V posamezni številki ne bo objavljen več kot en članek v tujem jeziku.

4.

Obseg prispevka je odvisen od teme, ki jo avtor obravnava, pri tem pa je treba upoštevati temeljno vsebinsko zasnovo revije, ki naj bi pokrivala čim več pravnih področij. V rubriki Članki naj prispevki obsegajo največ dve avtorski poli (60.000 znakov s presledki oziroma približno 30 strani s presledkom med vrsticami 1,5) in drugi prispevki v obsegu do ene avtorske pole (30.000 znakov s presledki oziroma do približno 15 strani s presledkom med vrsticami 1,5). Vse pa je šteto skupaj s sprotnimi opombami in seznamom literature. Za objavo prispevkov z večjim obsegom se je treba dogovoriti z uredništvom, v primeru vsebinskih razlogov pa se avtor odpove morebitnemu honorarju, ki ga uredništvo nameni za dodatne stroške obdelave daljšega besedila.

— 5.

Na koncu članka naj bo pri prispevkih, ki so daljši od 30.000 znakov, vedno **seznam uporabljenih virov** s popolnimi bibliografskimi podatki (glej 7. točko) po abecednem redu priimkov, spletne strani pa naj bodo navedene posebej. V tem primeru se v sprotnih opombah (pod črto) navedejo samo prva črka imena in priimek s pristavkom »nav. delo« in stran uporabljenega vira.

Primer: J. Novak, nav. delo, str. 55.

V neposredno sledečih sprotnih opombah pa se zapiše zgolj »Prav tam.« oziroma – če je le stran istega vira druga – »Prav tam, str. 56.«

Če je isti pisec naveden z več deli, se dopiše leto, v katerem je bilo delo objavljeno.

Primer: J. Novak, nav. delo (2005), str. 55.

Če je na koncu prispevka seznam uporabljenih virov, pri spletnih straneh ni treba pisati datuma zadnjega ogleda (ker je ta podatek v seznamu literature).

Opombne številke se pišejo za ločili. Sprotne opombe se končajo s končnim ločilom.

— 6.

Če prispevku ni priložen seznam uporabljenih virov, se navedejo popolni bibliografski podatki (glej 7. točko) samo v tisti opombi, kjer se delo prvič pojavi, pozneje pa se navedejo samo ime in priimek avtorja s pristavkom »nav. delo« in stran uporabljenega vira.

Primer: J. Novak, nav. delo, str. 55.

— 7.

Popolni bibliografski podatki obsegajo:

- **pri knjigah:** ime in priimek pisca, naslov knjige (pri večkratnih izdajah tudi označbo številke izdaje), morebitnega prevajalca in praviloma založbo ter kraj in leto izdaje.

Primer: Janez Novak: Pravna sredstva v ZP-1. Druga izdaja, prevod Mitje Anglista, Pravna založba, Ljubljana 2008.

- **pri zbirkah člankov in poglavjih v knjigah:** poleg pisca članka in naslova ter strani obsega citiranega članka oziroma poglavja tudi naslov zbirke oziroma knjige ter imena in priimki avtorjev oziroma morebitnih urednikov, z označbo, če gre za urednike (ur.).

Primer: Janez Novak: Pravna sredstva v ZP-1, v: Darja Kovač, Luka Kocmut in Mitja Golob: Inflacija prekrškov. Pravna založba, Ljubljana 2008, str. 40–80.

Če so avtorji oziroma uredniki več kot trije, zadošča navedba priimka in imena prvega navedenega ob zbirki, zborniku ali knjigi, nato pa navedba »in drugi«

Primer: Janez Novak: Pravna sredstva v ZP-1, v: Darja Kovač in drugi: Inflacija prekrškov. Pravna založba, Ljubljana 2008, str. 40–80.

- **pri člankih iz revij:** ime in priimek pisca, naslov članka in naslov revije z navedbo letnika, leta izdaje in številke ter strani navedenega članka.

Primer: Janez Novak: Pravna sredstva v ZP-1, v: Pravnik, 125 (2008) 5-8, str. 202–233; številke pomenijo: letnik 125 (leto izdaje 2008), številka revije 5–8.

- **pri spletnih straneh:** simbol < pred in simbol > za imenom spletne strani, brez hiperpovezave in z datumom – mesec se tu zapisuje s številko – v oklepaju.

Primer: <www.pf.uni-lj.si> (5. 5. 2016).

8.

Če se članek sklicuje na **zakonski ali drug pravni predpis**, se ta prvič navede s polnim naslovom že v besedilu z uradno kratico v oklepaju.

Primer: To pa izhaja že iz delitve poglavij v Zakonu o prekrških (ZP-1).

Če uradne krajsave ni, jo izbere pisec.

Primer: To pa izhaja že iz delitve poglavij v Pravilniku o organizacijski strukturi prekrškovnih organov (v nadaljevanju: Pravilnik).

Hkrati se v **sprotni opombi navede številka uradnega lista** (z okrajšanim zapisom letnice), v katerem je bil citirani akt objavljen.

Primer: Uradni list RS, št. 50/07.

9.

Sodne odločbe je treba citirati tako, kot jih označuje sodišče, ki jih je izdalo.

Primer navajanja odločbe Ustavnega sodišča RS:

odločba Ustavnega sodišča RS U-I-23/08 z dne 5. junija 2008.

10.

Avtor mora – ob vsaki prvi objavi – **uredništvu poslati:**

davčno številko in davčni urad, naslov stalnega bivališča (ulica, hišna številka, poštna številka, kraj), naslov za dostavo gradiva v zvezi z objavo v reviji Pravniki (na primer službeni naslov), številko transakcijskega računa (TRR) in točen naziv banke, svojo telefonsko številko in številko mobilnega telefona ter e-poštni naslov.

Morebitne spremembe mora avtor sporočiti uredništvu.

Avtor se s posredovanjem prispevka v objavo strinja z določili založniške pogodbe, ki je na voljo na <www.revija-pravnik.si/sl/Za+avtorje>. Po objavi prispevka bo avtor prejel izpolnjeno pogodbo v elektronski obliki, ki naj jo čim prej odtisne, podpiše in skenirano prek e-pošte vrne uredništvu. Honorirajo se le prispevki, ki so kategorizirani kot znanstveni in izjemoma naročena dela.

Sodelavce revije prosimo, da ta navodila upoštevajo, sicer bo uredništvo objavo prispevka zavrnilo.

Za uredniški odbor odgovorna urednica
dr. Dragica Wedam Lukić

MANUSCRIPTS PREPARATION AND SUBMISSION GUIDELINES FOR PUBLICATION IN THE JOURNAL THE JURIST (PRAVNIK)*

— 1.

As a rule, *The Jurist* only publishes manuscripts which **had neither been published nor sent for publication to any other publisher**. If the author of an already published manuscript considers that special reasons for publishing the same manuscript in *The Jurist* exist, he/she must notify the editor and provide information on where the manuscript has already been published or to which publisher it has been sent for publication. The author has to emphasize the distinctions between the both manuscripts, e.g. in the scope of the manuscript, new information or new data and new sources. It is for the editorial board to decide whether the manuscript is suitable for publication. If the author repeats some of the findings already publicised in some other manuscript, it is only fair to the other publisher to state in the footnote that he/she has already discussed the issue and where the arguments could be found. The same goes *vice versa*, i.e. if the same arguments, already published in *The Jurist*, are used in another manuscript, it has to be stated that the matter has already been discussed in *The Jurist* and in which issue. If the manuscript has been prepared on the basis of another text, i.e. a text prepared for another purpose (doctoral thesis, master's thesis, research etc.), this fact has to be noted in footnote 1 of the manuscript.

— 2.

Manuscripts should be sent in **electronic format** to the following e-mail address: bostjan.koritnik@revija-pravnik.si.

Manuscripts have to be grammatically correct, otherwise the manuscript may be returned to the author or its publication rejected. The title of the manuscript should be written in bold capital letters. The titles in the body of the manuscript should be numbered and written in capital letters; subtitles should be numbered and written in bold lower case letters.

The first and last name of the author, with the scientific and/or academic title, function, and institution of his/her employment should be mentioned below the main title of the manuscript.

Example: **John Smith**, LL.B., doctor of laws, professor at the Faculty of Law, University of Ljubljana

* Prepared with the kind assistance of Grega Strban, Ph.D., Faculty of Law, University of Ljubljana, and Matej Accetto, Ph.D., Faculty of Law, University of Ljubljana.

3.

The author may suggest the classification for his/her manuscript. The final decision on publication is made by the editorial board upon a positive double-blind peer review. To facilitate this review process, the author should remove any identifiable information in the body of the manuscript from the version submitted for review, and should inform the editorial board of the names of any experts who would for any reason, such as collaboration or previous familiarity with the manuscript, be unable to conduct a blind review. The author shall be informed of the decision on the publication as well as a possible request for revision, along with the (anonymized) explanation of the reviewer.

Manuscripts should be accompanied by an abstract and up to five key words, both in Slovenian and English. The cost of preparing the Slovenian abstract (EUR 30.00) may be deducted from the potential author's fee if provided by the editorial board upon request of the author. Abstract should not be longer than 15 lines (or span more than one paragraph), and should include the last name (in capital letters) and first name of the author as well as the title of the manuscript in the corresponding language. The editor will add the information on the volume and issue of *The Jurist*, and the numbers of pages of the published manuscript.

Example: SMITH, John: Pravna sredstva v civilnem procesnem pravu, Pravnik, Ljubljana 2008, let. 63, št. 1–3

... (15 lines of abstract and 5 key words in Slovenian language)

SMITH, John: Legal Remedies in the Civil Procedural Law, Pravnik, Ljubljana 2008, Vol. 63, Nos. 1–3.

... (15 lines of abstract and 5 key words in English language)

The Jurist publishes manuscripts in Slovenian but also in selected other languages (English, German, Italian, Croatian and in Serbian – Latin script), when there is a special reason to do so. The later has to be communicated to the editorial board, which decides on the publication of the manuscript in the suggested language. Manuscript in a foreign language has to be grammatically correct. The editorial board does not perform corrections. In addition to the short (15-line) abstract with five key words in Slovenian and English, the manuscript must also be accompanied with a longer abstract (of 1.000 words) in Slovenian.

4.

The **scope of the manuscript** depends on its subject. One of the basic aims of the journal is to cover all fields of law. Under headings “Articles” and “Discussions” the manuscript should not be longer than 10.000 words, i.e. approximately 30 pages with 1.5 spacing between the lines. Other manuscripts should not be longer than 5.000 words, i.e. approximately 15 pages with 1.5 spacing between

the lines. Footnotes and the bibliography count towards this limit. An advance agreement with the editor is required for longer manuscripts.

5.

Bibliography should be presented at the end of the manuscript, with full bibliographical information, in the alphabetical order of the last names of the authors/editors. Consulted internet sites should be enumerated separately.

In the **footnotes** only the first letter of the first name and the last name with the “*op. cit.*”, and exact page should be mentioned.

Example: J. Smith, *op. cit.*, p. 55.

In case the same author is represented with more than one publication, the year is added in parentheses.

Example: J. Smith, *op. cit.* (2009), p. 55.

If in the footnotes immediately following the previous one the same source is cited again, “*Ibidem*” should be used, with the page number(s) added if distinct from the previous one.

Example: *Ibidem*.

Example: *Ibidem*, p. 56.

Footnotes are inserted after the separator, e.g. after a full-stop. Footnotes end with a separator, e.g. with a full-stop. It is not necessary to cite the date of accessing the internet site (this information is in the list of sources at the end of the manuscript).

In short presentations where there is no list of sources and literature at the end of the manuscript, in the footnote first mentioning the author and the publication full bibliographical information should be cited. The same rule should be applied in the longer abstract.

6.

Full bibliographical information should comprise:

- **Books:** First and last name of the author, book title (also the number of the edition, if applicable), translator (if applicable), publisher, place and year of publication.

Example: John Smith: Legal Remedies in the civil procedural law. 2nd Edition, translation Janez Novak, Legal publishing, Ljubljana 2010.

- **Collection of articles or parts of books:** next to the author, title and exact pages of the article or the book part, also the title of the collection/book, first and last names of authors or editor(s) (marked Ed. or Eds.) should be mentioned.

Example: John Smith: Legal Remedies in the civil procedural law, in: Janez Novak, Maja Medved (Eds.), Civil procedural law. Legal publishing, Ljubljana, 2010, p. 52–79.

If there are more than three authors or editors, it suffices to cite the first one mentioned, followed by the abbreviation “*et. al.*”.

Example: John Smith: Legal Remedies in the Civil Procedural Law, in: Janez Novak et.al., Civil procedural law. Legal publishing, Ljubljana 2010, p. 52–79.

- **Journal articles:** First and last name of the author, title of the article, name of the journal with citing the volume number, year of publishing, issue number, and pages of the article.

Example: John Smith: Legal Remedies in the civil procedural law, in: Pravniki, 127 (2010) 5-8, p. 202–233.

The numbers represent Volume 127 (year 2010) issue number 5-8.

- **Internet sites:** inequality signs (< and >) before and after citing the internet site, no hyperlink, with the date in parentheses.

Example: <www.pf.uni-lj.si> (5/5/2010).

7.

If **legislative act or other legal text** is being cited, it should be accompanied with the full title in the body of the manuscript, with an official abbreviation in parentheses.

Example: As regulated in the Pension and Invalidity Insurance Act (PIIA).

If there is no official abbreviation one (possibly settled) abbreviation should be given by the author.

Example: As regulated in the Pension and Invalidity Insurance Act (hereafter PIIA).

At the same time in the footnote the place of publication (usually Official Gazette) of the legislative act or other legal text should be cited.

Example: ¹⁰ Official Gazette RS, No. 106/99.

8.

Judicial decisions should be cited as marked by the issuing court of law.

Example: Case C-228/07 *Petersen* [2008] ECR I-6989, para. 42.

9.

Upon agreement to have their article published, authors **have to send the following data** to the editorial board: tax number and tax authority, full address, address for sending materials regarding the publication of the contribution (for example the address at work), bank account number, full name of the bank, phone and/or mobile phone number, e-mail address.

Potential changes of these data should be notified to the editorial board.

By sending his/her manuscript, the author agrees with the provisions of the publishing contract provided at <www.revija-pravnik.si/sl/Za+avtorje>. The editorial board may explain those provisions and/or provide an English translation upon request. After the publication of the manuscript the author will receive two copies of the publishing (copy-rights) contract and should return one signed copy as soon as possible.

Authors are **kindly requested to follow these guidelines**. Otherwise the publication of the manuscript may be rejected.

For the Editorial Board

Editor in Chief

Dragica Wedam Lukić, Ph.D., Professor

UPUTE ZA AUTORE*

1.

Pravnik u pravilu objavljuje samo radove koji još **nisu bili niti objavljeni niti poslani na objavu** drugom časopisu. Ako pisac već objavljenog djela smatra da postoje posebni razlozi i za objavu u Pravniku, mora javiti gdje je djelo bilo objavljeno odnosno kome je bilo poslano na objavu. Ako pisac u svome djelu navodi otkrića koja je argumentirao i/ili već izrazio u nekom svojem drugom djelu, korektno je od izdavatelja odnosno izdavača tog teksta, da u bilješci navede da je o tome već pisao i gdje. Ako dijelove teksta iz svog članka objavljenog u Pravniku u identičnom obliku objavi u drugoj publikaciji, mora navesti da je o tome (šire) već pisao u članku koji je bio objavljen u reviji Pravnik. Ako je djelo bilo pripremljeno na osnovi kojeg drugog djela, tj. teksta koje je bilo pripremljeno s drugačijom namjenom (seminarski rad, diplomski, magistarski ili doktorski rad, poglavlje u kojem drugom, možda još neobjavljenom književnom radu i sl.), to je potrebno izričito navesti u prvoj bilješci.

Primjer: Djelo je bilo pripremljeno na osnovi magistarskog rada naslova Brzi postupak i pravna sredstva u Prekršajnom zakonu, kojeg je sam autor pod mentorstvom dr. Janeza Novaka uspješno obranio 5. svibnja 2008. godine na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani.

Autor za uredništvo treba navesti i razlike između oba teksta (npr. u opsegu, u novijim podacima i dodatnim izvorima koji su uzeti u obzir), a uredništvo će odlučiti je li objava djela prikladna.

2.

Radovi moraju biti poslani putem e-pošte (bostjan.koritnik@revija-pravnik.si).

Radovi moraju biti jezično besprijekorni, u suprotnom će se tekst vratiti autoru na popravak odnosno objava djela bit će odbijena. Naslov djela i naslovi prve razine moraju biti napisani velikim tiskanim slovima, dok naslovi nižih razina moraju biti napisani malim slovima. Ime i prezime pisca s obrazovanjem, znanstvenim nazivom i/ili akademskim stupnjem te funkcijom i institucijom u kojoj je zaposlen, navode se ispod naslova.

* Prijevod je rad Nikoline Krtinić, sudskog tumača za hrvatski jezik (e-mail: knikolina@gmail.com). Izmjene su rad Boštjana Koritnika.

Primjer: **Hrvoje Novak**, sveučilišni diplomirani pravnik, doktor upravnih znanosti, docent na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, savjetnik uprave, Tax-Lex, d. d., Zagreb.

3.

O objavljivanju odlučuje uređivački odbor na temelju pozitivne dvojne anonimne recenzije (eng. double blind review), kod koje recenzentima nije poznato ime autora do objave članka. Radi toga autor treba uredništvu kod predaje članka javiti imena »kontaminiranih« stručnjaka, kojima je poznato, da je autor pripremio taj članak. Ti stručnjaci u postupku recenzije ne smiju sudjelovati. Autoru se informacija o (ne)objavi odno-sno potrebi da se članak dopuni/ispravi javlja zajedno sa objašnjenjem anonimnog recenzenta.

Radove razvrstava u rubrike revije urednički odbor, a ako autor želi da se njegov rad uvrsti u određenu rubriku, neka to posebno navede. Kod članaka se mora pripremiti **sinopsis na slovenskom i engleskom jeziku (uključujući i prijevod naslova) te ključne riječi na oba jezika zbog internetske/web tražilice**. Sinopsis može imati obim od najviše 15 redova. Prvo neka se navedu prezime (u cijelosti s velikim slovima) i ime pisca, a zatim naslov članka i oznaka revije.

Primjer: NOVAK, Hrvoje: Pravna sredstva u Prekršajnom zakonu, Pravnik, Ljubljana 2008, god. 63, br. 1–3 *odnosno* NOVAK, Hrvoje: Legal Remedies in the Minor Offences Act, Pravnik, Ljubljana 2008, Vol. 63, Nos. 1–3.

Autor može – uredništvo to priželjkuje – pripremiti i duži sažetak na engleskom jeziku, koji će biti objavljen nakon članka na izvornom jeziku (koji dakle nije engleski). Time će postići jednostavnije širenje ideja djela među inozemnim čitateljima.

Pravnik objavljuje djela i na inozemnim jezicima (engleski, francuski, njemački, talijanski, hrvatski, srpski; u latinici), kad za to postoji poseban razlog, o kojem autor treba obavijestiti uredništvo i kojeg uredništvo na toj osnovi prihvati u objavu. U tom slučaju tekst mora biti i jezično besprijekoran jer uredništvo ne lektorira tekstove na inozemnom jeziku, a autor mora, uz kraće sažetke na slovenskom i engleskom jeziku iz prvog stavka ove točke uputa, pripremiti i duži sažetak na slovenskom jeziku, u duljini od približno 6.000 do 10.000 znakova. U pojedinačnom broju neće biti objavljen više od jedan članak na inozemnom jeziku.

4.

Opseg djela zavisi od teme koju autor obrađuje, ali pritom je potrebno poštivati temeljnu sadržajnu osnovu revije koja bi trebala pokrivati što više pravnih područja. U rubrici Članci radovi trebaju imati maksimalan opseg od dvije autorske pole (60.000 znakova s razmacima odnosno približno 30 strana s razmacima

između redova 1,5), a i drugi radovi do jedne autorske pole (30.000 znakova sa razmacima odnosno do približno 15 strana s razmacima između redova 1,5). U sve navedeno ubrajaju se i bilješke i popis literature. Za objavu djela u većem opsegu potreban je dogovor s uredništvom.

5.

Na kraju članka treba biti **popis upotrijebljenih izvora** s potpunim bibliografskim podacima (vidi 7. točku) raspoređen po abecednom redu prezimena, a web stranice neka budu navedene odvojeno. U tom slučaju u bilješkama (ispod crte) navodi se samo prvo slovo imena i prezime s napomenom „nav. rad“ i stranom upotrijebljenog izvora.

Primjer: J. Novak, nav. rad, str. 55.

U bilješkama koje neposredno slijede jedna drugu, navodi se samo „Baš tamo.“ odnosno – ako je samo strana iste literature druga – „Baš tamo, str. 56.“

Ako je isti pisac naveden s više radova, dopiše se godina u kojoj je rad bio objavljen.

Primjer: J. Novak, nav. rad (2005), str. 55.

Ako je na kraju rada naveden popis upotrijebljene literature, kod web stranica ne treba pisati datum zadnje posjete (jer je taj podatak u popisu literature).

Brojevi bilješki pišu se nakon interpunkcijskih znakova. Bilješke završavaju konačnim interpunkcijskim znakom.

6.

Ako djelu nije priložen popis upotrijebljenih izvora, potpuni se bibliografski podaci navode (vidi točku 7.) samo u onoj bilješci u kojoj se rad prvi put pojavi, a kasnije se navode samo ime i prezime autora s dodatkom „nav. rad“ i strana upotrijebljenog izvora.

Primjer: J. Novak, nav. rad, str. 55.

7.

Potpuni bibliografski podaci obuhvaćaju:

- **kod knjiga:** ime i prezime pisca, naslov knjige (kod knjiga s više izdanja i oznaku broja izdanja), potencijalnog prevoditelja i u pravilu izdatelja te mjesto i godinu izdanja.

Primjer: Janez Novak: Pravna sredstva u Prekršajnom zakonu. Drugo izdanje, prijevod Mitje Anglista, Pravna založba, Ljubljana 2008.

- **kod zbirke članaka i poglavlja u knjigama:** osim pisca članka i naslova te strana opsega citiranog članka odnosno poglavlja i naslov zbirke odnosno knjige te imena i prezimena autora odnosno potencijalnih redaktora, s oznakom, ako su redaktori ili urednici (ur.).

Primjer: Janez Novak: Pravna sredstva u Prekršajnom zakonu, u: Darja Kovač, Luka Kocmut, i Mitja Golob: Inflacija prekršaja. Pravna založba, Ljubljana 2008, str. 40–80.

Ako postoji više od tri autora odnosno redaktora, uz zbirku, zbornik ili knjigu, dovoljno je navesti prezime i ime prvog navedenog, i zatim navesti „i drugi“.

Primjer: Janez Novak: Pravna sredstva u Prekršajnom zakonu, u: Darja Kovač i drugi: Inflacija prekršaja. Pravna založba, Ljubljana 2008, str. 40–80.

- **kod članka iz revija:** ime i prezime pisca, naslov članka i naslov revije s navodom godišta, godine izdanja i broja te strane navedenog članka.

Primjer: Janez Novak: Pravna sredstva u Prekršajnom zakonu, u: Pravnik, 125 (2008) 5–8, str. 202–233; brojevi znače: godište 125 (godina izdanja 2008), broj revije 5–8.

- **kod web stranica:** simbol < prije i simbol > nakon naziva web stranice, bez poveznice i s datumom – mjesec se tu piše s brojem – u zagradama.

Primjer: <www.pf.uni-lj.si> (5. 5. 2016).

8.

Ako članak upućuje na **zakonski ili drugi pravni propis**, on se prvi put navodi s punim nazivom već u tekstu, sa službenom skraćenicom u zagradama.

Primjer: To proizlazi već iz podjele poglavlja u Prekršajnom zakonu.

Ako službena skraćenica naziva ne postoji, skraćenicu odabire pisac.

Primjer: To proizlazi već iz podjele poglavlja u Pravilniku o organizacijskoj strukturi prekršajnih organa (nastavno: Pravilnik).

Istovremeno se **u bilješci navodi broj Narodnih novina** u kojima je citirani akt bio objavljen.

Primjer: Narodne novine RH, br. 50/07.

9.

Sudska rješenja potrebno je citirati jednako kao što ih označava sud koji ih je izdao.

Primjer navođenja odluke Ustavnog suda RH:

odluka Ustavnog suda RH U-I-23/2008 od dana 5. lipnja 2008.

--- 10.

Autor mora – uz svaku prvu objavu – **uredništvu poslati:**

adresu prebivališta (ulica, kućni broj, poštanski broj, mjesto), adresu za dostavu gradiva u vezi s objavom u reviji Pravnik (npr. službena adresa), svoj telefonski broj i broj mobitela te e-mail/elektroničku adresu.

Autor mora obavijestiti uredništvo o potencijalnim izmjenama.

Autor je s posredovanjem rada u objavu suglasan s odredbama izdavačkog ugovora koji je dostupan na <www.revija-pravnik.si/sl/Za+avtorje>. Nakon objave djela, autor će primiti ispunjen ugovor u elektroničkom obliku, kojeg treba što prije potpisati i vratiti skeniranog uredništvu putem e-maila.

Suradnike revije molimo da poštuju ove upute jer će u suprotnom uredništvo odbiti objavu njihovog rada.

Za urednički odbor
odgovorna urednica
dr. Dragica Wedam Lukić

ZAGOTAVLJAMO TRAJNO ENERGIJO.

Sodobno življenje je vse bolj odvisno od elektrike. Električna energija je življenjska energija sodobne družbe. Elektro Gorenjska smo zato odgovorno predani zagotavljanju trajne, kakovostne, vzdržne in stabilne oskrbe naših uporabnikov z električno energijo.

Smo Skupina Elektro Gorenjska. Zagotavljamo trajno energijo.

www.elektro-gorenjska.si

skupina
elektro
gorenjska

Študentska organizacija
Univerze v Ljubljani

